

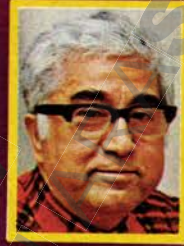
nokta

Haftalık Haber Dergisi 28 Mayıs-3 Haziran 1984

Yıl: 2 Sayı: 14 200 TL.

Yurtlarda
yasaklı yaşam

1383 imzanın öyküsü

AZİZ NESİN
"Aydınımızın
halka
borcu çok"

Dunhill International.
Dünyaca en iyisi olduğu
kabul edilmiş sigara.

dunhill

London Paris New York

1383 imzanın öyküsü

Kısa bir süre önce Cumhurbaşkanı Evren ve Meclis Başkanı Karaduman'a sunulan aydınlar dilekçesi bu haftaki kapak konumuz. Aydınlar dilekçesine ilişkin soruşturma, dilekçenin devamı niteliğindeki imzalar ve Aziz Nesin'le dilekçe üzerine yapılmış söyleşiyi de kapak sayfalarımızda bulacaksınız.

Sayfa 8

Yurtlarda yasaklı yaşam

12 Eylül'den sonra alınan önlemler, yurtlardaki kargaşayı önler ve gençlerin can güvenliğini sağlarken yeni bir sorun çıkıyor toplumun karşısına: Gençlerin canı kurtuldu ama kişilikleri tehlikede... Yurtlarda kalan üniversite öğrencisi gençler, her adımda karşılarına dikilen yasaklar arasında boğuluyor.

Sayfa 38

Sirklerin eski tadı yok

150 kişilik ekibiyle Küçük Çiftlik Parkı'na gelip kurulan Medrano Sirki'nin aslan terbiyecisi, palyaçosu ve trapezisti vardı ama gösteriyi izleyenler yine de "sirklerin eski tadı yok" demekten kendilerini alamıyorlardı.

Sayfa 34

Körfezde tehlike çanları

İran-İrak savaşının boyutları büyüyecek mi? Irak, Körfez savaşına öteki Arap ülkelerini de çekmek istiyor. İran yeni bir saldırıya hazırlanıyor. Suriye İran kartını ele geçirmek istiyor. Tüm gözler ABD'de.

Sayfa 26

Eski tas yeni hamam

Adı MHP ve ülkücü kuruluşlar iddianamesinde geçen ve 12 Eylül 1980'den beri faaliyeti durdurulmuş bulunan Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na yeniden faaliyet izni verilmesi çeşitli tepkilere yol açtı. MİSK'in faaliyetine izin verilirken DİSK ne durumda?

Sayfa 46

İÇİNDEKİLER**KAPAK** 8

1383 imzanın öyküsü.
Aziz Nesin: "Türk aydınının halka borcu çoktur"

TÜRKİYE 13

SODEP'in kongreleri
Toskay'ın klavuzları
TRT'den bir sınav öyküsü
Hem nalına, hem mihına
Godot'yu bekler gibi...
Partilere hazine yardımı
konusu Özal'ın Libya dönüşü karara bağlanacak

Biracılar yenik düştü

Adalet Komisyonu en hareketli günü, bira tartışmasında yaşadı
27 Mayısçılar ne yaparlar?

İhtilali gerçekleştirenlerin çoğu politika dışında
Küçük Ağa'nın 'Pehlivan'ı
Tarık Buğra'ya dert oldu
Parti Pehlivan'ın ailesi

gerçeğin TV'den
açıklanmasını istiyor,
Buğra benimki başka
pehlivan diyor

DÜNYA 26

Körfezde tehlike çanları
İran yeni bir saldırı hazırlığı
içinde. Suriye, Körfez'deki
gerginliğe son vermek için
İran kartını ele geçirmek
istiyor

İNGİLTERE

Dış basında YÖK
A.Ü. Rektörü Prof. Tarık
Somer, YÖK'ün hiçbir
fakülte mensubunu isten
atmadığını ileri sürdü

SSCB

Sakharov'lar yine zorluyor
Sovyet rejim aleyhtarı
Andrei Sakharov ve eşinin
akıbeti, Doğu-Batı
ilişkilerinin geleceğini
etkileyecek

F.ALMANYA

"Erkekler parazitir"

Yeşillerin Meclis Grubunda
yönetime geçen 6 kadın,
politikayı kadınlar
arasında yaygınlaştırmak
istiyor

YUNANİSTAN

1984 modeli korsan

8 kaçak yolcuyla açık
denize atan ve ölüme terk
eden Yunanlı kaptanın
yargılanması başlıyor

TOPLUM 34

Sirklerin eski tadı yok...
Sirk ışıklarının ardında çile
dolu bir yaşam var
Yurtlarda yasaklı yaşam
Öh...Öh... Miki filmi var
mı?

EKONOMİ 46

Eski tas, yeni hamam
12 Eylül 1980'de faaliyeti
durdurulan MİSK, tekrar

faaliyete başlıyor
Öney: "Üretime öncelik"
Ekonomide alternatif
tartışmasında Halkçı Parti
Bankalara koltuk değneği
Bir Görüş/Doç. Dr. Nihat
Falay

GÜNLERİN GETİRDİĞİ 52

YAYIN 55
İttihatçılar ve Cumhuriyet

SİNEMA 58
Ödüller Avrupalıların

TELEVİZYON 60

En büyük belli oluyor
Roma kendi seyircisi önün-
de daha şanslı görünüyor
ama Liverpool'un de dep-
lasman başarısı yüksek

NOKTANIN KONUSU 66
Eski Milli Birlik Komitesi
Üyesi Mucip Ataklı

SARI DİZİ İLE "İYİ YOLCULUKLAR"

Seyahate çıkarken ilk iş olarak el çantanıza bir SARI DİZİ kitabı koyamadınız mı? O halde unutmayın! Bunu son iş olarak yapın. İstasyonda, limanda, terminalde büfeden bir SARI DİZİ kitabı alın...

Dünyanın en ünlü polisiye ve casusluk romanlarından büyük bir özenle seçilmiş ve doyumsuz bir Türkçeye dilimize aktarılmış bu merak, heyecan, entrika, zekâ, mantık ve cesaret başyapıtlarıyla en uzun, en zorlu yolculukların bile çok kısaldı, çok kolaylaştığını göreceksiniz.

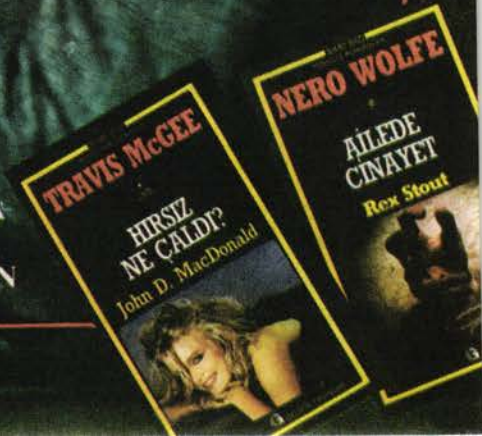
Örneğin, kendinizi kaptırdığınız bir SARI DİZİ kitabı size uçuş korkunuzu bile unutturacak...

Bir nefeste okunan SARI DİZİ kitapları en iyi yol arkadaşlarıdır. Yola çıkarken SARI DİZİ almayı unutmayın... Yola çıkana vereceğiniz en güzel hediyenin SARI DİZİ olacağını da...

**Yanınızda SARI DİZİ varsa
"İyi yolculuklar" lafta kalmaz!..**

İKİ HAFTADA BİR CUMA
GÜNLERİ
İKİ YENİ ROMAN BİRDEN

Sahibi:

Gelişim Basım ve Yayımları A.Ş. ve Süreli Yayınlar A.Ş. adına
Ercan Arıklı

Genel Yayın Yönetmeni:

Haluk Şahin

Yayın Kurulu:

Dr. Haluk Şahin, Arda Uskan, Deniz İnşel, Dr. Adil Özkol, Hıncal Uluç, Hilmi Yavuz.

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Arda Uskan

Ankara Temsilcisi: Aycan Giritlioğlu

Haber Müdürü: İpek Çalışlar

Görsel Yönetmen: Dr. Salih Memecan

Yazı Kurulu:

İç Haberler: Aycan Giritlioğlu, Dış Haberler: Nilay Karman; Ekonomik Haberler: Mustafa Şönmez; Araştırma ve İnceleme: Güldal Kızıldemir; Toplum: Semra Somersan; Çevre: Korhan Atay; Dosya: Erol Özkoray.

Yazı İşleri:

İstanbul: Nurcan Akad, Şule Büyükcizemci, Tuğrul Eryılmaz, Kamil Masaracı, Nesrin Özel, Cem Serdengeçti, Hüseyin Şentürk.

Ankara: İzzet Dağistanlı, Yılmaz Gümüşbaş, Dr. Uygur Kocabaşoğlu, Cevat Taylan, Ahmet Tümel, Yücel Uysal.

İzmir: Tülay Cengiz.

Yurt dışı: ABD: Ertuğrul Tonak. Belçika: Hadi Uluengin, F. Almanya: Ulya Üçer, Fransa: Bülent Çakım, Marie Christine Husson, İngiltere: Merih Çolakoğlu, İsveç: Abdullah Görgün, Yunanistan: Mihail Vasiliadis, KKTC: Mine Orhon.

Katkıda Bulunanlar: Şeyma Gençel, Gülay Göktürk, Servet Serdaroğlu, Muhitin Siner, Levent Tayla, Sedat Yaşayan.

Fotografılar: Adem Altan, Ali Hasdemir, Ali Öz, Süleyman Tel.

Müessese Müdürü: Deniz İnşel

Reklam ve Halkla İlişkiler Müdürü:

Ceyda Yazıcıoğlu

Satış Müdürü: Yıldırım Ünverdi

Teknik Müdür: Güman Birincioğlu

Teknik Sekreterler: Tahsin Armağan,

Vecdet Yalçın.

Teknik Şefler: Nermi Erdur, Fazıl Mecit, Cihat Söylemez.

Renk Ayrımı: Şan Grafik

Basıldığı Yer: Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. Halkalı-İstanbul

Dağıtım: Hürriyet Holding A.Ş.

Adres: Gelişim Yayınları Levent/İstanbul

Tel: 169 24 20 (10 Hat)

İstanbul Telex: 26510

Reklam İçin Telefonlar:

169 24 20 - 164 68 33

Ankara Bürosu:

Atatürk Bulvarı, 85/12 Kızılay Ankara

Tel, Santral: 33 07 40 (3 Hat)

Ankara Telex: 42 008

Gelişim Basım ve Yayımları A.Ş.

Yönetim Kurulu

Ercan Arıklı (Başkan), Tuncer Arıklı,

Koray Bako, Ümit Umar, Tanju Gökçöl, Mustafa Özyürek, Adil Özkol.

OKUR MEKTUPLARI

Suriye TV'si

1984'ün ilk aylarından beri Suriye'de yeni televizyon vericilerinin yapılmasıyla biz sınırda bulunan köy ve ilçe halkı Suriye yayınlarını dinliyoruz. Suriye televizyonunun tarım ve hayvancılıkla ilgili televizyon programlarına ne kadar önem verdiklerini görüyoruz. Bu programları izliyoruz fakat Arapça bilmediğimiz için bize faydası olmuyor. Türkiye bir tarım ülkesi olmasına rağmen TRT'nin tarım ve hayvancılıkla ilgili bu kadar kısıtlı yayın yapması biz Türk çiftçileri açısından üzücü bir olaydır.

Müslüm Kaplan/Suruç

Kanayan yara af

Ülkemizin bazı bölgelerinde yine yıllardır sürüp gelen A veya B par-

tisine bilinçsiz bir şekilde inanmış olmanın, vatandaşlarımız arasında meydana getirdiği husumetlerin varlığı kuşkusuzdur. Bunu her seçim döneminde yaralama ve ölümle sonuçlanan olaylar apaçık göstermektedir. Bir taraftan da yurdumuzda işlenmiş birçok olay şu veya bu sebeple adalete intikal etmemiş, edenlerin de bazıları aralarında yıllardır husumet olan kişilerin birbirleri hakkında yaptıkları asılsız ihbarları neticesinde haksız sonuçlar doğmuştur. Gerçek olan da şu ki birbirleriyle yıllardır husumet içinde bulunan kişiler adalet huzurunda da olsa gerçekleri dile getiren ifade vermeleri hemen hemen imkansız olmuştur.

Bir zamanlar devletin gücünün kötüye kullanılmasından bazı yerlerden de hemen hemen devlet otoritesi olmayışından dolayı işlenen suçların suçluları şu anda cezaevle-

Ben şimdi ne yapayım?

Başbakan Özal cevap vermiyor. Yoksa cevap vermektan mi kaçınıyor. Seçim esnasında memleketin, ekonominin ve halkın sorunlarını hani çok iyi bilirdi, uzmandı. Sayın Özal'a 7.4.1984 tarihli mektubuma cevap yok. Bu makuldür 7.5.1984 tarihli mektubuma cevap gene yok. Bu makul olamaz, çünkü yuvam dağılmak üzere. Mektubun metni aynen şöyle. "Sayın Başbakanım, evli iki çocuk babasıyım. 1980'den bu yana işsizim. İşsizlik canavarı yuvamı yıkmak üzere; çocuklar ekmeğe muhtaç; 25 yaşında genç olarak utanç duyuyorum. Yokluktan ailem boşanmak istiyor, oysa ben 4 yıllık ağır vasıta şöförüyüm, kulaktan askere almadılar, oysa yüzde doksan duyu var çalışabilirim. Daralan şöför tutar üç gün, sonra bırakır. Sakatlar olarak bu dünyadan yoksun muyuz. Toplumla kazandırmak suç mu günah mı? Ben her işi yaparım. En azından PTT dağıtıcılığı yapamaz mıyım? Yoksa bu dünyadan yoksun muyuz? Hani bizim haklarımız? Nerede sosyal adalet? Yuvam yıkılsın mı? Çocukların

Mehmet Uzunpınar

babası benken bir başkasına nasıl baba der? Hangi vicdan bunu kabul eder? Ailem bana 1 ay süre tanıdı, şayet iş bulamazsam kesinlikle ayrılacak.

Kendimi mi yakayım? Tahammülüm yok artık, çocuklara vicdan azabı çekiyorum, baba olarak dayanamıyorum. Son ümit Nokta aracılığı ile çözüm yolu beklemekteyim.

Mehmet Uzunpınar
Reşadiye Köyü-Zile/Tokat

OKUR MEKTUPLARI

rinde ömür tüketeh insanlar mıdır, yoksa kimlerdir... Sayın devlet büküklerinden, ömrünü cezaevinde geçirmeye mahkum edilen vatandaşlarımızı topluma kazandıracak bir af istiyoruz.

İrfan Sönmez-Aydın

Tunçsiper'e soru

Kısmi af teklifinin sahibi Sayın Necat Tunçsiper'e bir sorum var.

Tunçsiper

Sayın Tunçsiper **Nokta**'nın kısmi af konusundaki sorusuna "ben teklifimi toplumun beklentisi doğrultusunda hazırladım..." diyor. Mensubu olduğu iktidar partisi halkı en can alıcı yerlerinden vuran bir politika izliyor. Bu politika doğrultusunda halkın düştüğü durumlara gözlerini ve kulaklarını tıkayan birisi, toplumun beklentilerini acaba nereden biliyormuş, bir de buna dayanarak bir teklif getiriyor. Herhalde "toplum" dediği kavramla, salt kendisinin de dahil olduğu bir kesimi kastediyor olmalı.

N.Levent-Edirne

Osmanlıca

Derginizin 10. sayısı 44. sayfasındaki "biliyorsunuz ben inşaat mühendisiyim" başlıklı söyleşide iki cümle dikkatimi çekti. Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrerem Taşçıoğlu, "...Termal suyundaki kükürt binayı maili müdam (yıkılması zorunlu) hale sokmuştur", diyorlar. Eskilerin kullandığı "Mail-i inhidam" hedim, yıkım kelimesinin türevi olan inhidam, yani tamlama ile "yıkılmaya yüz tutmuş" deyimi

vardır. Ancak, "Maili müdam" sözcüğünü Kültür Bakan'ndan duyarak öğrenmiş oldum.

Ayrıca, sayın bakanımız: "Yapılacak her projede esas müellif sahibi olan Sedat Hakkı Hocaya danışılmasını şart koştum", demektedir.

Müellif, telif hakkı sahibi demektir. "Müellif Sahibi" demek ise ortaokul öğrencileri için dahi affedilmeyecek hatadır.

Öz dilimiz varken, Osmanlıcada direnmek neden? Madem ısrarlısınız, hiç olmazsa doğru konuşun, yazın.

Umarım, yanlışlar Kültür Bakanımızdan değil, dizgiden kaynaklanmıştır.

R.N.S.-Ankara

Çevre sağlığı

Çevre ve çevre sağlığı konusuna yeterince temas etmediğiniz kanaatindeyim. Çevre konusunda kamuoyunu aydınlatıcı yazılar ve araştırmalar yayınlanması en büyük temennim. Özellikle içinde yaşadığımız İstanbul şehrinin kirlendiğini görmek ve bir şeyler yapamamak insana acı geliyor.

Şimdi Pan Am Her Gün İsviçre'ye Uçuyor.

Pan Am yeni bir hat daha açtı: Her gün direkt Cenevre'ye oradan da Zürih'e uçuyor.

Bu, Cenevre'ye her gün aktarmasız uçan tek seferdir. Üstelik Cenevre'ye en uygun saatte ulaşarak size oradaki işlerinizi tamamlayabileceğiniz tam bir işgünü, ya da Avrupa veya Kuzey Afrika bağlantılı seferlere rahatça yetişecek zamanı sağlar.

Zürih'ten de, lüks, konforlu Pan Am 747'lerle aktarmasız New York'a uçabilirsiniz.

Siz İsviçre'ye Pan Am'la uçun. İsviçre'ye rahatça gidin. Seyahat Acentenize ya da en yakın Pan Am bürosuna telefon edin.

İstanbul Kalkış	07.00
Cenevre Varış	09.10
Zürih Varış	10.20
New York JFK Varış	14.05

Pan Am Tecrübesi Aşılmaz.

Korunmaya muhtaç çocuklar

Değirmek istediğim bir diğer konu ise Korunmaya Muhtaç Çocuklar. 23-29 Nisan 1984 tarihli derginizde bu konuda yayınlanan yazı çok ilgimi çekti. Çocuklarımıza gereken değeri ve önemi vermezsek geleceğimizin güvencelerinden ne bekleyebiliriz.

Merih Şeker-İstanbul

Okuyucu Mektupları için adres:

Nokta Dergisi Okur Mektupları
Gelişim Yayınları

Levent/İSTANBUL

Üniversite adayları

Nokta'nın gelecek sayısını okumadan; fakülte ve yüksekokul tercih formunuzu doldurmayın

Yapacağınız en doğru tercihin bilimsel formülü gelecek hafta

nokta 'da.

Nokta'nın bu haftaki kapak konusu "Aydınlar Bildirisi" diye tanımlanan 1300'ü aşkın imzalı dilekçeye ayrıldı. Başbakan Turgut Özal'ın 15 Mayıs günü yaptığı basın toplantısında, bir yabancı gazetecinin konuyla ilgili sorusuyla kamuoyuna yansıyan ve ertesi gün gazetelerde yer alan olay, beraberinde "aydın kimdir?" tartışmasını da getirmişti gündeme. **Nokta**, üzerinde çok konuşulan bu dilekçenin öyküsünü, nasıl ve kimler tarafından hazırlandığını araştırdı. Kapak sayfalarımızda "Aydınlar Bildirisi"nin öyküsünü ve dilekçenin hazırlanmasında önemli bir rol oynayan Yazar Aziz Nesin'le yapılmış bir söyleşi bulacaksınız.

★★★

Nokta bu hafta, öğrenci yurtlarındaki "yasaklı yaşam"ın kapısını da aralıyor. Üniversite çağına gelmiş gençlerimiz, kaldıkları yurtlarda neredeyse kilit altında yaşıyorlar. Yurtlarda uygulanan yönetmeliklerden yakından öğrencilerin öykülerini ve bu konuda yetkililerin görüşlerini toplum sayfalarımızda biraz hüzün, biraz şaşkınlıkla okuyacaksınız.

Nokta'nın ilk sayısından bugüne kadar, zevkle çözmeye uğraştığımız bulmacaları hazırlayan Sedat Yaşayan, hazırladığı bu bulmacalar için yaşamı boyunca hiç ödüllendirilmedi. Oysa Yaşayan,

bulmaca çözmekteki ustalığıyla hafta içinde üçüncü kez şampiyon oldu. Milliyet gazetesinin düzenlediği bulmaca yarışmasını bu yıl da kazanan Sedat Yaşayan, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapıyor. 10x10'luk bir bulmacayı hazırlamak için yaklaşık üç saat harcadığını belirten Sedat Yaşayan, yaşamındaki bu büyük hobisi için "okumaya, yazmaya ilgi olunca bulmacaya merak da arkadaşından geliyor" şeklinde konuşuyor.

Dergimizin televizyon sayfalarında bir kaç haftadır Avrupa Kupası maçlarına oldukça geniş yer ayırıyoruz. Maçlar hakkında ilginç anekdotların, daha önceki maç sonuçlarının ve yeni kadrolarının yer aldığı bu sayfalar TV izleyen sporseverler için bir rehber niteliğini taşıyor. Konusunun uzmanlarından, TRT sunucusu İlker Yasin'in sizler için hazırladığı bu minik rehberlerin bu haftaki bölümü Avrupa'nın en güçlü takımını belli edecek maçı, Liverpool-Roma karşılaşmasını içeriyor.

Son olarak **Nokta** ailesinden mutlu bir haber vermek istiyoruz. Gelişim Yayınları'nın deneyimli teknik elemanlarından, arkadaşımız Celal Yıldırım hafta içinde evlendi. Kendisine mutluluklar dileriz.

Haftaya buluşmak umuduyla...

Abone koşulları

YURT İÇİ

6 aylık 3900 + 2340 = 6240
1 yıllık 7800 + 4680 = 12 480

Yukarıda belirtilen ilk ücret % 25 indirimli abone bedeli, ikinci ücret ise taahhütlü posta masrafıdır. Yukarıdaki toplam bedelin 128139 No'lu Nokta Süreli Yayınlar A.Ş. posta çeki hesabına yatırılması gerekiyor.

Eksik sayılarımız için adres:

Gelişim Yayınları satış mağazası
Klodfarer Caddesi No: 25
Cağaloğlu - İstanbul. Tel: 527 74 64

Nokta Abone Servisi

Süreli Yayınlar
Dr. Şevki Bey Sok. No 6
Divanyolu-İstanbul
Tel: 522 37 38 - 528 64 78

YURT DIŞI

Avrupa ve Ortadoğu için yıllık 74 ABD Doları, Amerika ve Uzakdoğu için yıllık 96 ABD Doları, yurt dışından abone olmak isteyen okurlarımızın, Gelişim Yayınlarının, Yapı ve Kredi Bankası Nişantaşı şubesi 615147/6 No'lu hesabına havale etmelerini rica ederiz.

Kıbrıs 300. TL.

Cumhurbaşkanlığı Köşküne dilekçeyi bırakmaya gelen altı kişilik gruptan Prof. Hüsnü Göksel, gazetecilere, "Türk aydınlarının gözlemlerini en yüksek makama sunmaya geldik" diyordu

Dilekçeden soruşturmaya

Cumhurbaşkanlığı ve TBMM Başkanlığı'na bırakılan dilekçeyi imzalayanlar sıkıyönetim savcılıklarına çağrılıp ifadeleri alınıyor

Arabanın arka koltuğunda oturan iri siyah gözlü kadın, direksiyondaki adama "yavaşsanız iyi olacak.. İlerde çevirme var" dedi. Sinema sanatçıları ve yapımcılarını taşıyan otomobil konvoyu Esenboğa Havaalanı'na yaklaşırken kimlik kontrolü nedeniyle güvenlik kuvvetlerince durduruluyordu. İlk otomobile yaklaşan güvenlik görevlisi, arka koltukta oturan Türkan Şoray'ı görür görmez tanıdı. Şoray ve diğer sinemacılar TBMM Başkanı Karaduman ve Başbakan Özal ile çeşitli ilgili makamlara Türk sinemasının sorunlarını aktarmak için Ankara'ya gelmişlerdi. Dönüş yolunda yapılan bu kimlik kontrolüyle birlikte Türkan Şoray, Cihan Ünal, Kadir İnanır, Memduh Ün ve

Şerafettin Gür, ifadeleri alınmak üzere Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcılığına götürülüyorlardı. İfadeleri alınıp serbest bırakılan sinemacılar, hafta içinde yoğun bir şekilde süren soruşturma zincirinin ilk halkasını oluşturuyorlardı.

21 Mayıs Pazartesi günü Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'nın emriyle başlayan bu geniş soruşturma ağı, Ankara, İstanbul, İzmir ve Eskişehir'i içine alarak süratle genişliyordu. Aynı gün, Ankara Sinatevi Tiyatrosu'nun önüne park eden askeri bir minibüs, tiyatronun sanatçılarını alarak Mamak'daki Askeri Savcılığa getiriyordu. Sanatçılar Mamak'da, sorgu sırasını bekleyen gazeteciler, avukatlar, eski bürokratlar ve çeşitli mesleklerden oluşan bir kalabalıkla karşılaşıyorlardı. Sorgulaması yapılacak olanlar, Askeri Cezaevi'nin gazinosunda kendilerine ikram edilen çayları

içip bisküvileri yiyerek sıralarını bekliyorlardı.

1300'ü aşkın kişiyi kapsayan soruşturma ilerlerken, çarşamba günü Prof. Hüsnü Göksel ile Prof. Bahri Savcı Ankara'da, perşembe günü ise Cumhuriyet gazetesinin sahibi ve başyazarı Nadir Nadi İstanbul'da aynı konuda ifade veriyorlardı. Bu arada Eskişehir'de de 14'lük gruplar halinde 28 kişinin sorgulaması yapılıyordu.

Sanatçıların, bilim adamlarının, yazarların, gazetecilerin, memurların, avukatların, doktorların ve diğer çeşitli meslekteki yüzlerce kişinin sorgulanmasına neden olan bu olay nereden kaynaklanıyordu?

Bir dilekçe, 1300'ü aşkın imza. 15 Mayıs Salı sabahı Cumhurbaşkanlığı ve TBMM Başkanlığı'na verilen ve "Aydınlar Bildirisi" olarak adlandırılan, "Türkiye'de demok-

ratik düzene ilişkin gözlem ve istemler” başlıklı 1300’ü aşkın imzalı bir dilekçe, bu soruşturmanın başlamasına neden olmuştu.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren o sabah Çankaya Köşkü’nde, sağlık sorunlarına gösterdiği ilgi dolayısıyla şükranlarını iletmek isteyen Türk Hematoloji Derneği Başkanı Prof. Orhan Uğurtin ile yönetim kurulu üyelerini kabul etmeye hazırlanırken, Köşkün 2 No’lu nizamîye kapısına iki araba yaklaşıyordu. Yazar Aziz Nesin Prof. Bahri Savcı, Prof. Fehmi Yavuz, Prof. Hüsnü Göksel, Tiyatro yazarı Bilgesu Erenus ve şarkıcı Esin Afşar’dan oluşan altı kişilik bir grup arabalardan inip nizamîye kapısına yaklaşıyorlardı. Prof. Hüsnü Göksel, nizamîye görevlilerine Cumhurbaşkanlığına verilmek üzere bir dilekçe getirdiklerini söyleyince bir görevli telefonu açıp “efendim, geldiler” diye bilgi veriyor, dilekçeyi alıp almayacağını soruyordu. Telefonu kapattıktan sonra ise, Cumhurbaşkanlığına verilmek üzere, dilekçeyi Prof. Göksel’den alıyordu. Bu arada çevrelerini sarıp fotoğraf çeken gazetecilere ilk açıklamayı yine Göksel, şu cümlelerle yapıyor, “Türk aydınlarının gözlemlerini, Anayasanın 74. maddesinin bize verdiği yetkiye dayanarak en yüksek makama sunmaya geldik” diyor. Anayasasının “vatandaşlar, kendileriyle veya kamuyla ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne yazıyla başvurma

hakkına sahiptir” diyen 74. maddesine dayanarak hazırlanan bu dilekçe için, Prof. Göksel “açık ve yasal olarak hazırlanmıştır, asılları Altındağ 1. Noterliğinde saklanmaktadır” diyor, gazetecilerle yaptığı konuşmayı şöyle sürdürüyordu: “Bu dilekçede sözü edilenler, Cumhurbaşkanımızın konuşmalarında da vardır. Ayrıca dilekçeyi, Avrupa Konseyi’nin Türkiye’deki demokrasi ve insan haklarına ilişkin kararından sonra sunmaya özen gösterdik. Böylece bu dilekçenin verilmesinin çeşitli çevrelerde, bilekrek ya da bilmeyerek yanlış yorum-

lanmamasını ve kötüye kullanılmasını istedik.”

Köşkten Meclis’e. Altı kişilik bu grup daha sonra arabalarına binekrek Çankaya Köşkü’nden TBMM binasına gidiyorlar ve Başkan Necmettin Karaduman tarafından kabul edilip dilekçenin bir örneğini veriyorlardı...

Dilekçenin verilşi. Bu olaydan üç gün sonra, bir yabancı gazetecinin Başbakan Turgut Özal’ın basın toplantısında sorduğu bir soruyla açıklık kazanıyordu. Reuter Ajan-

“Aydınlar Dilekçesi”, Başbakan Özal’ın 18 Mayıs Cuma günü düzenlediği basın toplantısında yaptığı açıklamalarla kamuya yansıdı

sı muhabiri Hugh Carnegy’nin dilekçeye ilişkin sorusu üzerine, Turgut Özal, dilekçeden bazı pasajları okuyor ve “bu dilekçe verilebildiğine ve Başbakan da bundan bahsedebildiğine göre, herhalde Türkiye’de demokrasi yoktur sözü de varid değildir” diyor.

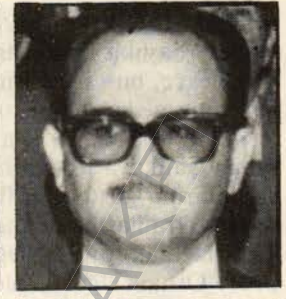
Ertesi gün ise, gazetelerde yer alıp kamuoyuna yansıyan dilekçedeki imza sahipleri hakkında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından soruşturma açılıyordu.

Dilekçe nasıl hazırlandı? Dilekçenin hazırlanması fikri, geçen yılın sonbaharında Aziz Nesin ve birkaç arkadaşından doğuyor, İstanbul’da bu konuda yapılan ilk çalışmalar, Nesin’in felç geçirmesiyle bir süre kesintiye uğruyordu. Aziz

Cumhurbaşkanı Evren, İstanbul Erkek Lisesi’ndeki törende bir konuşma yaparak, “aydın olabilirsiniz. Ama aydınım diye ortaya çıkarsanız diğer büyük kitleyi kızdırır, kendinize küstürürsünüz” diyor

Nesin'in sağlığına kavuşmasından sonra devam eden bu çalışmalar giderek Ankara, İzmir ve Eskişehir'e de açılıyordu. Aziz Nesin bu konuda **Nokta** muhabirine "her şeyin açık ve yasal olmasını istedik. Bu nedenle sonuçta, dilekçeyi notere verdik" diyordu.

Çalışmalar bütünüyle Ankara'ya aktarıldığı zaman, dilekçenin yazılması için bir yöntem belirleniyor ve metni hazırlamak için, 12 kişi hazırlığa giriyordu. Prof. Hüsnü Göksel, Prof. Bahri Savcı, Yazar Aziz Nesin, Doç. Haluk Gerger, Prof. Yakup Kepenek, Prof. İlhan Tekeli, Doç. Yalçın Küçük, Gazeteci Erbil Tuşalp, Gazeteci Uğur Mumcu, Prof. Şerafettin Turan, Doç. Murat Belge ve Doç. Mete Tuncay uzun tartışmalarla aylarca çalışarak dilekçenin metnini hazır-

Nadir Nadi, Türkan Şoray, Şerafettin Elçi, Yalçın Pekşen, Fatma Girik, Muhsin Batur; imzaları nedeniyle soruşturma açılanlar arasında

ladılar. Aziz Nesin'in belirttiğine göre "yasaların dışına çıkmamak, Türkiye'nin çıkarlarına aykırı bir

tutum almamak ve aydınların Türk halkına olan borcunu ödemesi amaçlarını" taşıyan bu metin 7-8

Gözlem ve İstemler

C umhurbaşkanlığı ve TBMM Başkanlığı'na sunulan..... imzalı dilekçede "Türkiye'deki demokratik düzene ilişkin gözlem ve istemler özetle şöyle sıralanıyordu:

- Tarihsel birikime dayalı devlet yapısını ayakta tutan kurum, kavram ve ilkelerin korunması ve demokratik ortam içinde güçlendirilmesi gerekmektedir.
- Halkımız, çağdaş toplumlarda geçerli insan haklarının tümüne layıktır ve bunlara eksiksiz olarak sahip olmalıdır.
- Yaşama ve insanca yaşama haklarının anlam kazanması, düşünceyi özgürce açıklamaya, geliştirmeye ve etrafında örgütlenmeye bağlıdır. Bireylerimizin yeni ve değişik düşünce üretmelerini, bunalım nedeni değil, toplumsal canlılığın gereği sayıyoruz.
- İnsanların son sığınağı olan adalet, insanca yaşamın da başlıca dayanağıdır. Adalet arayışının hiçbir şekilde engellenmemesi, adaletle ulaşmada olağanüstü yargı yollarına ve olağandışı yöntem-

lere başvurulmaması gerekmektedir.

- Türkiye'nin yasadışı yoğun terör eylemlerinden, demokratik sistemin kendisi sorumlu tutulamaz. Devlet olmanın temel niteliği, terörle mücadelede hukuk ilkelerine bağlı kalmaktır. Terörün varlığı, hiçbir zaman devletin de aynı yöntemlere başvurmasının gerekçesi olamaz.
- İşkencenin yargısız, peşin ve ilkel bir cezalandırma alışkanlığına dönüştürülmüş olmasından endişe ediyoruz. Ayrıca özgürlüğü sınırlama amacını aşan cezaevi koşullarını da eziyet ve işkence sayıyoruz. İşkencenin büsbütün ortadan kaldırılması için, gerekli önlemler alınmalıdır. Savunma, soruşturma, ve suçlama ile birlikte başlamalıdır.
- Ölüme dayalı çözüm düşüncesinin ortadan kaldırılması için, idam kararlarının infazlarının durdurulması ve ölüm cezalarının kaldırılması gereğine inanıyoruz.
- Görülmekte olan davaların bir an önce sonuçlandırılması gerektiği görüşündeyiz.

• Sosyal barışa katkıda bulunmak için kapsamlı bir affı kaçınılmaz görüyoruz.

• Örgütlenme ve katılım haklarının anayasal düzenlemeler içinde en geniş güvencelere kavuşturulması gerektiğine inanıyoruz.

• Her türlü düşünce üretimi korunmalı, yeni öneriler kamuya özgürce sunulabilmelidir.

• Özgür basın sağlanması için, bağımsız, denetimsiz ve çok yalın olarak toplumun kendinden haberi olması, değişik düşüncelerin özgürce yansıtılması ve her türlü eleştirinin basında yer bulması zorunludur. Yine bu nedenlerle TRT'nin de özerkliğinin sağlanması gerektiğine inanıyoruz.

YÖK düzeninin bir an önce seçim ilkelerine dayalı özerklik yönünde değiştirilmesini gerekli görüyoruz.

• Her türlü sanat yapıtının üretiminde ve yayımında, özgürlüğü, kültürel yaratıyı son derece sınırlayan sansürün toptan kaldırılması, hiçbir konunun tabu haline getirilmemesi, ceza sorumluluğunun yalnızca olağan yargı mercilerince saptanması, sağlıklı bir toplumsal gelişme için gereklidir.

kez değiştirildikten sonra son şeklini alıyordu. Ve 15 Mayıs Salı günü Prof. Hüsnü Gökse başkanlığındaki altı kişilik grup tarafından Cumhurbaşkanlığı Köşküne bırakılan dilekçeyle öykünün ilk perdesi kapanıyor, pazartesi günü başlayan soruşturmalarla olay yeni bir boyut kazanıyordu.

Görüşler, tepkiler.. Dilekçeye ilk tepki MDP Başkanı Turgut Sunalp'ten geliyordu. Dilekçenin metnine şöyle bir bakan Sunalp, "buna kimlerin imza atacağını hemen tahmin edebilirim" diyordu. YÖK Başkanı İhsan Doğramacı da dilekçede YÖK ile ilgili bölümlere katılmadığını belirtiyor, "çağdaş sistemin bugün uygulanan sistem olduğunu" savunarak "imza atan öğretim görevlileri hakkında herhangi bir işlem yapmayı düşünmediklerini" söylüyordu.

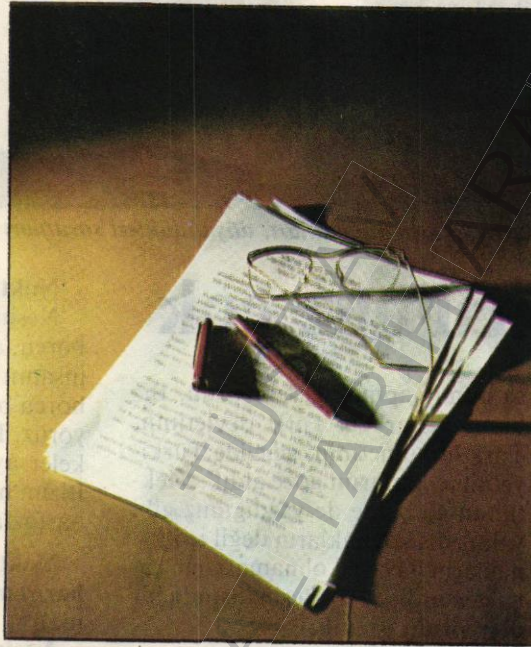
Cumhurbaşkanı Kenan Evren ise İstanbul Erkek Lisesi'nin 100. kuruluş yıldönümünde yaptığı bir konuşmada Milli Eğitim'in sorunlarından söz ederken şunları söylüyordu: "Aydın olabilirsiniz. Ama aydınım diye ortaya çıkarsanız diğer büyük kitleyi kızdırır, kendinize küstürürsünüz. Bu tür ayrımlardan kaçınmak gerekir. Her nesil kendinden sonrakine önem verirse Türkiye layık olduğu yer alır."

Öykünün sonu belli değil. Aydınlar dilekçesindeki imza sahipleri 40-50'şerli gruplar halinde ifadelerini vermeye devam ediyorlardı. İmza atanları meslek gruplarına göre ayıran ilgililer, adresleri daha kolaylıkla belirlenen sinema, tiyatro, sahne sanatçılarıyla gazetecilerin ifadelerini almakla işe başlıyordu. Ancak sanatçıların çoğu turnede oldukları için hemen bulunamıyor, bu nedenle sorgulamanın uzayacağı tahmin ediliyordu. Öykünün sonu, tüm sorgulamanın bitmesinden sonra belli olacaktı. Geçen yılın sonbaharında yazılmaya başlanan altı sayfalık dilekçenin kamuoyuna yansıyan öyküsü, şimdilik bir soru işaretiyle noktalanıyordu.

İkinci listedeki imzalar

"Aydınlar Dilekçesi"ni imzalayan, ancak imzaları notere yetiemediği için açıklanan ilk listede adları bulunmayanların soyadı alfabetik sırasına göre şöyle sıralanıyordu:

Arın Süha, Yönetmen; Akfırat M. Adnan, İktisatçı; Ayancıklı Erol, Mühendis; Arsoy Akay, Avukat; Aksin Nermin, Avukat; Atalay Feyza, Doktor; Alan Erol, Mimar; Anker Olcay, Avukat; Altuntaş Yusuf, Avukat;

Arslan Sami, Avukat; Akdoğan Ümit, Avukat; Acıkula Caner, Spor Uzmanı; Akın Mesut, Çevirmen; Ta-kırlı Mehmet, Gazeteci; Barış Nizamettin, TÜMDER Eski Genel Başkanı; Başaran Ayhan, Sendika Uzmanı; Bayır Nevzat, Sendikacı; Bingöl Nur, Avukat; Balkı Zehra Gönül, Avukat; Vural Engin, Mühendis; Başaran Yaşar, E. Albay; Berktaş Halil, İktisatçı; Bağrırgan Tanju, Spor Eğitmeni; Bayram H. Ümit, Hukukçu, İşadamı; Ballı Rafet, Gazeteci; Büyükdaglı Zehra, Gazeteci; Büyükdaglı Yalçın, Y.Müh.Mim; Buyrukçu Muzaffer, Yazar; Bener Erhan, Yazar; Çınar Sabahat, Avukat; Çetin Nermin, Avukat; Çakıcı Sedat, Avukat; Çaycı Saliha, Avukat; Çalışlar İpek, Gazeteci; Cinmen Engin, Avukat; Coşkun Adnan, Avukat; Duysak Kemal, Teknik Eleman; Demiröz Ekrem, Avukat; Duysal Nihal,

Serbest; Demiröz Ayhan, Avukat; Dumlu Turan, Eczacı; Dilek Burhan, Avukat; Değer Tacettin, Avukat; Doğan Tahir, E. Müsteşar; Doğan Cafer, Biolog; Demirel Erol, Muhasebeci; Doğanlı M. Ali, Spor Uzmanı; Erdoğan Mehmet, Avukat; Elçi Şerafettin, Bayındırlık Eski Bakanı; Ergenç Ali Rıza, E. Öğretmen; Ertürk, Ercan, Diş Hekimi; Erduran Refik, Gazeteci; Erdener Utku, Serbest; Ersin İmren, Ressam; Gürel Osman, Doç. Dr.; Gökdemir Semih, Avukat; Gürmen Gülden, Fizik Müh.; Günhan İsmet, Avukat; Gürsoy İsmet Halim, İnşaat Mühendisi; Güngör Necati, Yazar; Hazar M. Vedat, Avukat; İnal Rifat, Avukat; İldan Nedrettin, İnş. Müh.; Işık Hacı Ali, Avukat; Köksal Ülker, Oyun Yazarı; Kırıt İlhan, Saçak Dergisi Yazı İşleri Müd.; Kepenek Hasan, Avukat; Kök. C. İzzet, Avukat; Küreci Orhan, Avukat; Karacal Burhan, Avukat; Korkmazgil Azime, E.Öğretmen; Kampana Cemil, İktisatçı; Kökten Ulvi, Em. Emniyet Müd.; Kortel Nuran, Avukat; Kurt Murat, Mühendis; Koçyiğit Fikret, Yağlı Boyacı, Kalan Ali, Avukat; Kalan İlknur, Hukukçu; Meydan Mucettin, Milli Eğt. B. Esk. Genel Müd. Yar.; Onat Lütfi, Eczacı; Oğuz İsmet, Serbest; Onay Servet, Gazeteci; Özdemir Mahmut, Gazeteci; Özsoy Vahit, Avukat; Özler Güntaş, Doç. Dr.; Özer Mustafa, Avukat; Özdemir Hürriyet, Yayıncı; Önen Yücel, Avukat; Özsucu Nurettin, Diş Hekimi; Özlü Turhan, Matematikçi; Senem Nusret, Avukat; Sarıhan Zeki, Yazar; Sancak Etem, İşletmeci; Siyahkan Necati, Avukat; Sezer Aydoğan, Avukat; Saatçioğlu Ferit, Avukat; Sungur Rüstü, Doktor; Sarıbay Cengiz, Avukat; Sakaoğlu Ertuğrul, Avukat; Şerifoğlu Mehmet, Avukat; Şivgin Semra, Avukat; Şenoğlu Orhan, Mimar; Tezer Şahin, İşletmeci; Tekin Taylan, Sanat Galerisi Sahibi; Tuğcu Tuncer, Kitapçı; Tahir Kutlu, Başbakanlık Eski Müsteşar Yard.; Türkçakal Ömer, Avukat; Uzuner Hasan, Müttehahhit; Uyar Cemal Erdi, Avukat; Utku Bülent, Avukat; Ulusoy Mehmet, Eğitimiçi; Ünal Okan, Eski Başkomiser; Vardar Çetin, Mülkiyeliler Birliği Eski Gen. Sek; Yurdakul Halim, Düzeltmen; Yıldırım Şükran, Avukat; Yavuz Erdal, Doç. Dr.; Yerkök Ziya, Avukat; Yurttturu Yılmaz, Avukat; Yavuz Veysi Adnan, Avukat; Yeldan Şinasi, Avukat; Yalım Özcan, Ozan, Çevirmen; Yalım Ülkü, Ressam; Zeybek Ali, Avukat...

KAPAK

ne olursa olsun önemli değil, yurt dışından kaynaklanan bir olay olmadığını içtenlikle vurguladık. Gerçekten böyle oldu. Bir de Avrupa Konseyi çıktı önümüze. Bu mektubun Avrupa Konseyi'ne kaynaklık etmesini istemedik. Amacımıza aykırıydı. Çünkü amacımız Türk aydınlarının iki üç yıldır ortaklaşa duydukları, düşündükleri sorunları dile getirmektir. Bu, aydınların Türk halkına borcu...

"Amacımız Türk aydınlarının iki-üç yıldır ortaklaşa duydukları, düşündükleri sorunları dile getirmektir"

Halkımıza borcumuz çok

Nokta 1383 imzalı "aydınlar dilekçesi" konusunda Aziz Nesin'le görüşü.

Nokta: Bu dilekçeye niçin gerek duydunuz?

Nesin: Bu bir toplumsal gereksinmeydi. Türkiye'ye ilişkin konuların Türkiye dışında konuşulması Türk aydınlarını haklı olarak çok incitiyordu. Biliyorduk ki, bizim kendi iç sorunlarımız yurt dışında, kapitalist Amerika'da ve sosyalist ülkelerde konuşulmaktadır. Bizim haklarımız savunulmaktadır. Bu çok acı bir şeydir. Türk aydını için de acıdır. Asıl gereksinme buradan doğmuştur. Bir ailenin ev içi sorununu önce aile içinde çözmek gerekir. Yani mahallede konuşuluyor ama ev içinde konuşulmuyor. Bu duruma düşürülmekten dolayı duyduğumuz acıyı dile getirmek için böyle bir mektubu ortaya koyduk.

Nokta: Niçin dilekçeyi hazırlamak için bu dönemi seçtiniz?

Nesin: Bunu çoktan yapmamız gerekiyordu. Çok geciktığımız konusunda herkes aynı düşüncede idi. Çok geç de olsa hiç yapmamaktan

sa bunu yapmak gerekiyordu. Biz bunu yaparken Türk devletinin, Türk hükümetinin, genelde Türkiye'nin çıkarlarını göze aldık. Mektubun girişinde de yazdığımız gibi yalnız dış kaynakların değil iç kaynakların da etkili olmaması için çaba gösterdik. Partilerin dışında bir olay olsun istedik.

Nokta: Ya yurt dışından gelebilecek etkiler?

Nesin: Bu konuda büyük özen ve titizlik gösterdik. İster sağ, ister sol,

Nesin: "Dilekçenin hazırlanması açık ve yasaldır"

Nokta: Nasıl bir borç?

Nesin: Aydınların Türk halkına borcu, aydın olmayan herhangi bir insanın borcundan çok fazla. Bu borcu bir nebze olsun ödemek istiyoruz. Biz Türk aydınları başka ülkeler aydınlarından çok farklıyız. Bizim halkımıza borcumuz çok daha fazla.

Nokta: Mektubu ya da dilekçeyi hazırlarken nasıl bir yöntem izlediniz?

Nesin: Yöntemi şöyle saptadık: Açık yapacağız, açık ve yasal. Bizim yöntemimiz açıklık ve yasalıktı... Yasal olmasının da belgelenmesini istedik, açık olmasının da. Ayrıca notere verdik. Her şey ortadadır, meydandadır. Biz bunun sağ-sol sorunu olmamasına çok çaba gösterdik. Sağın çeşitli kesimlerine başvurduk. Yeni parti başkanlarına, eski parti başkanlarına, politikacılara, hepsine başvurduk. Hepsinin oylarını, düşüncelerini aldık. Hemen hemen hepsi benimsedi bu düşüncüyü. imzalamamış olabilirler... Ama desteklediler.

Nokta: Metin nasıl hazırlandı?

Nesin: Bir yazmanlar grubu oluşturduk. 14-15 kişilik. Metin Ankara'da hazırlandı, İstanbul'dan da arkadaşlar katıldı. Uzun uzun tartışmalarla aylarca sürdü bu. Yasa dışına çıkmamak, Türkiye'nin çı-

karlarına aykırı bir tutum almak, ve aydınların Türk halkına olan görevini yapmak gibi amaçlar taşıyan bu metin çok büyük tartışmalarla yedi sekiz kez değiştirilerek bu hale getirildi. Metnin başına konan giriş bölümünü de birkaç kez değiştirdik. Onu kendilerine maaletemek isteyen yurt içi ve yurt dışı örgütlere karşı kendimizi haklı olarak ve içtenlikle savunmak için bir madde koyduk.

Nokta: Ya mektubun verilme biçimini nasıl kararlaştırdınız?

Nesin: Metin hazırlandıktan sonra bunu nasıl vereceğimizi düşündük. Cumhurbaşkanlığı makamını ve parlamento başkanlığı makamını seçtik. Altı kişilik bir grup yaptık. O grubu da tartışmalarla seçtik. Bir denge oluşturmaya çalıştık.

ile İbrahim Tatlıses'in aynı tanımı için konmasını yadırgayanlar var.

Nesin: Çok haklıdılar ama, bizim haklı olduğumuz yan şu: Biz bir kere aydınları tanımlamaya gitmedik. Bilimsel bir tanımlama yapmak istemedik. O zaman çok açmazlara, çıkmazlara düşerdik. Çok sorumsuz tartışmalara girdik. Önce diploma gelirdi. Diplomasız aydınlar da olamaz mı yani? Şöyle bir genelleme yaptık: Türk toplumu üstünde yaygınlığı ve adıyla etkinliği olan insanları aldık. İşçi olur, sendikacıdır, aydındır ama elinde diploması yoktur. Türkan Şoray üniversite bitirmemiş olabilir ama bugünkü konumuyla, kültürel ve sanatsal konumuyla, Türk halkı üstünde etkisi vardır.

Nokta: Sağ kesimden nasıl bir

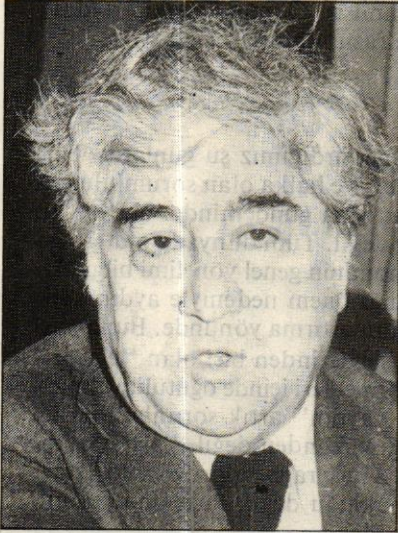
bunu yerine getirmek önemli olan.

Nokta: Gene aydınların görevi ne döndünüz...

Nesin: Türkiye'de aydın hareketi çok önemli, her yerde çok önemli de... Yaşanmış olan aydın hareketleri var. Örneğin Çanakkale Savaşı, herkes söyler ki bir aydın savaşıdır. Yedeksubay kırimıdır. Bunu böyle söylediğimiz zaman aydınla halk ayrılıyor anlamına gelmiyor. Kurtuluş Savaşı da önder kadrosuyla aydın hareketidir. 27 Mayıs bir aydın hareketidir.

Nokta: Son dönemlerde aydınlar sizce görevlerini yerine getirdiler mi?

Nesin: Bence aydınlar başarılı bir sınav vermedi son üç yılda. Ondan önceki dönemde de başarılı sınav

“Biz bunu yaparken Türk devletinin, Türk hükümetinin, genelde Türkiye'nin çıkarlarını göze aldık. Yalnız dış kaynakların değil iç kaynakların da etkili olmaması için çaba gösterdik”

Baştan beri hep ılımlı olmaya çalıştık, metin ılımlı olsun, kurul ılımlı olsun. Aramızda kadın olsun istedik. Başkan olarak da Fehmi Yavuz'u seçtik. Hem dekanlık, hem de iki kez bakanlık yapmış eski bir yaşlı hoca. Sözcü olarak da Prof. Hüsnü Göksel'i seçtik. Arabalarla gittik. Biz vardığımızda gazeteciler toplanmıştı. Haber almışlar. Görevliler de bizim geleceğimizi biliyorlardı, yani bekleniyorduk. Bizden metni aldılar Cumhurbaşkanı'na vermek üzere. Oradan yine arabalarla Parlamento Başkanına gittik. Sözcümüz Parlamento Başkanıyla bizim adımıza konuştu. Bu kadar işte. Oradan çıktık geldik.

Nokta: Nasıl bir “aydın” tanımından yola çıktınız? Nadir Nadi

teпки aldınız?

Nesin: Elimizden geldiğince hiçbir ayrıcalık gözetmeden sağ kesime gitmeye çalıştık. Çok uğraştık. İyi yanıt alamadık sağ kesimden. Biz dilekçede 1878'i savunduk. İnsanlar insan olarak iki ayak üstünde kalabilmek için en az neye gerek duyuyorlarsa onu savunduk. Dikkat edilirse hiçbir ekonomik sorun getirmedik. Çünkü aramızda, sağ sol arasında, bu konuda ayırım çıkabilirdi. Biz insanların en asgari, ama en asgari müşterekte birleşebilecekleri metni hazırladık. Demokratik haklar, insan hakları... Ama gene de yeterince insan alamadık sağ kesimden. Önemli olan sağcı solcu değil. Yurdunu seven insan olarak, aydın olarak görev nedir,

vermedi. Eğer biz aydınlar iyi sınav vermiş olsaydık, bu kadar terör, bu kadar anarşi olmazdı.

Nokta: Siz aydınları toplumun vicdanı olarak mı görüyorsunuz?

Nesin: Toplumun vicdanı, önderi, ışık tutanı... Aydın olmanın ölçütü bu. Aydınla aydın olmayan arasındaki fark aydınların daha müreffeh yaşadığı değildir. Aydın olmayan bir demir tüccarı, aydın olan bir üniversite profesöründen daha zengindir. Nitekim şu dilekçe de gösteriyor ki, kimse bize bir şey ikram etmeyecek. Kimse bize ne bir mükâfat verecek, ne bir makam verecek. Aydınların görevi bu. Kendimiz için değil kendi çıkarlarımız için değil, memleketin çıkarları için●

Aydınlar ve halk

Aydınlar ile halk arasındaki uçurum (ve bu uçurumun nasıl kapatılabileceği) son yüz elli yıldır Türk düşünce hayatının temel sorunlarından biri olmuştur. Ziya Gökalp uçurumu kapatmak için "halka gitmek"ten yanaydı. Buna karşılık, dinci-gelenekçi çevreler, aradaki boşluğun "misyoner zihniyetli" Batılılaşma yanlısı kimselerin halktan kopukluğunun simgesi olarak görüyorlardı.

Kendisi Batıcı bir aydın olan ve halkın yaşamını kökten yenileştirmek isteyen Atatürk, bu sorular üzerinde çok düşünmüştü. Pozitivist aydınlanma geleneğinin gözüpek bir eylemcisi olarak kafasındaki model ile ülkenin olguları arasındaki büyük uçurumun farkındaydı. Ayrıca, aydınlar ile halk, arasındaki uyumsuzluğun ağır siyasal sonuçları olabileceğini de biliyor ve söylüyordu: "**Sınıf-ı münevver telkinle, irşadla kitle-i ekseriyeti kendi maksadına göre ikna muvaffak olamayınca başka vasıtalara tevessül eder. Hatta tahakküm ve tecebbüre başlar; halkı istibdatla bulundurmaya kalkar.**"

Öyleyse ne yapmak gerekirdi? Atatürk iki kesim ve zihniyet arasında uyum sağlanmasından yana olduğunu söylüyordu. Ancak bu konudaki asıl görev ve sorumluluğu aydınlara yüklemekteydi: "**Memleketi kurtarmak için bu iki zihniyet arasında tetabuku tevliid etmek lazımdır. Bunun için de biraz avam kitlesinin yürümesini tacil etmesi, biraz da münevverlerin çok hızlı gitmemesi lazımdır. Lakin halka yaklaşmak ve halkla kaynaşmak daha çok ve daha ziyade münevverlere teveccüh eden bir vazifedir.**"

Tek parti döneminin sonuna kadar devam eden "halka gitme" isteği ve edebiyatı Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile çekiciliğini yitirdi. Şimdi kentleşme ile, halk aydınların bulunduğu yerlere gitmeye başlamıştı. Demokrat Parti'nin halk ile aydınlar arasındaki uçurumu kapatma formülü açıklı: Kapitalizm! Dizinleri serbest bırakılmış yeni ekonominin topluma getirdiği dinamizm, klasik bürokrat aydınları toplum içinde kıyıya itecek, güçsüzleştirecek, on-

ların yerini yeni tip teknokrat aydınlar alacaktı. 27 Mayıs İhtilali biraz da bu yaklaşıma bir tepki değil miydi?

1960'larda yükselmeye başlayan sol hareketler ise aydın-halk kopukluğunun sınıfsal tercih potasında çözüleceği savındaydı. Bu görüşe göre, "küçük burjuva" aydınlar bir tercih yaparak sınıfsal konumlarını belirleyeceklerdi. İsterlerse egemen sınıfa hizmet ederler, ama "bilinçli" iseler ideolojik becerilerini işçi sınıfının hizmetine verebilirlerdi.

Kısacası son yarım yüzyıl içinde değişik görüşler ve zamanlarda aydınlar "idealist öncü", "romantik ayakbağı" ve "bilinçli hizmetçi" diyebileceğimiz roller ve görevler yüklenmişti. Günümüzdeki "aydın" tartışmaları bu üç mirasın gölgelerini taşıyor.

1980'lerin ortalarına vardığımız şu günlerde Türkiye'de aydınların işlevi ve halka olan sorumlulukları konusu yeniden tartışma gündeminde. Ne var ki, Türkiye eski Türkiye değil. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ekonominin genel yönelimi bilgi üretimi ve iletişime verdiği önem nedeniyle aydın kesimin toplumsal ağırlığını artırma yönünde. Buna karşılık aydınların asal işlevlerinden biri olan "eleştirel bakış"ın sistemin değirmenleri içinde öğütülüp gitmesi ihtimali var. Çünkü "aydın" artık sorunlara başka açıdan bakma niteliği yüzünden değil, kârlı çözümler bulma becerisi nedeniyle rağbet görüyor. Artık aydınların halktan kopukluğu değil, düzenle uyumları tartışılıyor.

Bu durumu tarihsel gelişmenin kâr hanesine mi yazmalı, yoksa zarar hanesine mi? Ben zarar hanesine derim. Çünkü haklı olsunlar olmasınlar "durun yahu, işin bir de bu yanı var" diyen aydınların bulunmadığı bir toplumun ne kadar tekdüze, renksiz ve totalitarizme açık bir toplum olabileceğini düşünabiliyor musunuz?

Ankara ne durumdaydı? Onur Kumbaracıbaşı il başkanlığını almıştı ama listesinde bulunanlar kaybedince itiraz yolunu seçmişlerdi. Ercan Erzurumluoğlu, Taylan Benli ve arkadaşları genel merkeze gönderdikleri yazıda, yönetim ve disiplin kurulu üyeliklerinin seçimiyle büyük kurultaya gidecek delegelerin seçiminde kongre divanının tarafı davrandığını öne sürüyorlardı. Erzurumluoğlu ve Benli, kongre divanının seçimlere hile karıştırdığını da iddia ediyor ve divanda görev yapanların SODEP'ten ihraç edilmelerini istiyorlardı.

Tüm ünvanlarını bir kenara bırakarak politikaya sıvandığını anlatan Prof. Onur Kumbaracıbaşı'yı SODEP Ankara İl Başkanı olarak önümüzdeki günlerde oldukça zorlu sorunlar bekliyordu. İl başkanı seçildikten sonra kendisiyle konuşan **Nokta** muhabirine Kumbaracıbaşı şöyle diyordu: "Parti politikalarının tabana indirilmesinde bir kopukluk var. Oysa Ankara ili, politikaların oluşmasında çok etkilidir. Genel merkezden gelen görüşlerin tabana, tabandan gelen görüşlerin de genel merkeze hızla ve en iyi bir şekilde ulaştırılması gerekmektedir. Ayrıca partimize üye sayısının artırılması çabası içinde olacaktır".

İzmir... İzmir İl Kongresi için 4 aday yarıştı. Kongre öncesi bu dört adaydan Şeref Bakışık ve Süha Burlak sıvırlıydı. Öteki iki aday, Kemal Karataş ve Aytakin Seyhan'a pek şans tanınmıyordu. Bakışık'ın en güçlü aday olarak görünmesini sağlayan faktör, "desteklenmesi için 20 ilçe örgütünde bağlayıcı karar alınması" idi. Ancak Bakışık'ı, 60 yaşında olması nedeniyle eleştirenler de çıkıyordu; Ankara'da ve İstanbul'da çalışan SODEP'liler gençlerden oluşuyordu. Nitekim İzmir'de kulislerde adı geçen Remzi Özen de "yaşlı olduğu ve yenilere yer açmak için" aday olmadığını söylüyordu. Bakışık'ı destekleyenler ise, politikanın yaş işi değil, kafa işi olduğunu söylemekteydiler. Şaşırtıcı tavrıyla tanınan İhsan Alyanak'tan ise yine şaşırtıcı bir tavrı beklenmiyordu. Alyanak, aday olacağı yolundaki söylentileri ısrarla yalanlamaktaydı. **Nokta** yayına girerken İzmir ve İstanbul'lular SODEP'liler kongre telaşını yaşıyorlardı ●

SODEP Ankara il kongresinden...

İl düzeyinde lider yarışı

SODEP, İstanbul ve İzmir'de hareketliydi

Nokta, elinize ulaştığında Tepebaşı Gazinosu, tarihi günlerinden ikisini daha, çoktan yaşamıştı. SODEP İstanbul 1. İl Kongresi Genel Başkan Erdal İnönü'nün gecikmesi nedeniyle 11.30'a değin başlayamamıştı. Erken başlayamamak da gazinonun bahçesinde telaşla dolaşan iyi giyimli, yeni traş olmuş partililerin işine geliyordu. Sürekli koşturuyorlar, orada burada öbekler oluşturup bir şeyler kaynatıyorlardı.

Sorun, Korel Göymen ya da Algan Hacaloğlu'nun SODEP İstanbul İl Örgütünün başına getirilmesiydi.

24 Mayıs günlü son toplantılarının ardından ilkesel nitelikte birtakım kararlar almışlar ve kamuoyuna duyurmuşlardı: Partinin yeni yönetim kadrolarına aydın, bilinçli, demokrat ve üretken kişiler getirilmeliydi. Bu kişiler partinin bütünlüğünü bozucu, bağınaz, sekter, çıkarıcı, bölgeci, hizipçi de olmamalıydılar. Bunların dışında diyorlardı ki, "partimizdeki en üst organın, örgütün kendisi olduğuna, her örgüt biriminin kendi sorunlarını kendi iç dinamikleri içinde çözmeleri gerektiğine inanıyoruz".

İlçe başkanlarının yaptıkları gizli toplantılar sonucunda Bakırköy, Beykoz, Beşiktaş, Şişli ve Silivri'nin Korel Göymen'i destekleyecekleri anlaşılıyordu. 3-4 ilçe başkanı çekimser kalmışlardı. Geri kalan ilçe başkanları ise Algan Hacaloğlu'nun İl Başkanlığını sürdürmesini gerektiği düşüncesindeydiler.

Algan Hacaloğlu, çok kısa bir süre denenmişti ve başarısız olduğu kolay kolay söylenemezdi.

Ancak Algan Hacaloğlu'nun başlangıçta, kendisini İl Başkanlığına öneren Aytekin Kotil'e rağmen, bazı kararlar aldığı, bunun kendisine puan kazandırdığı ama son dönemde yeniden Kotil grubuyla birlikte hareket etmeye başladığı da söyleniyordu. Yoksa Hacaloğlu ile Korel Göymen arasında niteliksel bir fark görülüyordu.

Korel Göymen için ağırlık kovanlar ise "çok yetenekli" olmasını bir yana bıraktıktan sonra, kendisini örgüte sevdirdiğine dikkati çekiyorlardı. Belediye seçimleri öncesinde örgütle çok iyi bir diyalog sağlamıştı. Kimi yorumcular ise Göymen'in, Erdal İnönü'nün okulundan olduğunu ekliyorlardı. Kaldı ki İstanbul dışından olması nedeniyle "hizipçilik" gibi bir riski de bulunmuyordu. Buna dikkati çekenler, Hacaloğlu'nun da hizipçi olmadığını ama İstanbullu olduğunu ileri sürmekteydiler. Hacaloğlu'nun bir avantajı, kongreye il başkanı olarak katılmasıydı. Ancak Korel Göymen de ilçe başkanlarına rağmen, örgütün kendini tuttuğuna inanıyordu.

Hacaloğlu ile birlikte olanların da, Göymen ile birlikte olanların da paylaştıkları tek şey, il yöneticilerinin sıkı bir değişiklik geçireceğiydi. Delegeler arasında paylaşılan bir şey daha vardı: Bu, İstanbul kongresi için genel merkezden kendilerine baskı yapılmadığı ifadesiydi.

bu duruma dikkati çekiyor ve kurum içinde huzursuzluk yaratılacağı endişesini belirtiyordu. Ethem Barlas epey kırgındı. Bu atamayı genel müdürden öğrenmek ister ve bazı nezaket sözleri beklerdi.

Üç dilli özel kalem müdürü. Önce odacılara bağırıp çağırmasıyla kendisini göstermişti. Oysa, Cengiz Taşer kendisini özel kalem müdürü yapalı çok bir zaman da olmamıştı. Ama Haluk Bilgen görevinin bu olduğu kanısındaydı. Cengiz Taşer'le balayı fazla sürmeyecekti. Taşer, zamanın hükümetiyle sıkı bir pazarlığa girişecek, önce kendisine sonra da karısına Almanya'da birer görev icat ettirdikten sonra kendisinin ve eşinin yakın dostu olan Haluk Bilgen'i üst dereceden pasif bir göreve atayıp istikbaliyle başbaşa bırakarak genel müdürlüğü Doğan Kasaroğlu'na devredilecekti. Bilgen'in kısa süren ilk saltanatını Tunca Toskay'la birlikte önlenecek yükselişi izleyecekti. Toskay'a, "niçin Bilgen'i özel kalem müdürü yaptınız?" diye sorulduğunda onun üç dil bildiğini söylediği rivayet ediliyordu. Haluk Bilgen'in ilk işi kendisine nefis bir oda döşemek olacaktı. Bu da yetmezdi. Odasına monitörler koydurmuştu. Böylece, hangi stüdyoda ne çekim yapıldığını anında izleyebilecekti. Doğrusu görevi zordu.

Tamamı kazansın. Tunca Toskay'ın aleyhine işleyecek bir başka olay da haber dairesinden çıkacaktı. Bir süre önce kuruma muhabir ve prodüktör stajyeri alınması için sınav açılmış ve yazılıyı sadece 20 kişi kazanabilmişti. Haber dairesi, genel müdürlüğe bir yazı yazarak bu 20 kişinin tamamının kazandırılmasını istiyordu. Toskay, söz konusu yazıyı sınavı gerçekleştirecek olan eğitim dairesine havale ederken üzerine bir talihsiz not daha düşecek ve "gereğinin yapılmasını" isteyecekti. Sınav komisyonunun tepkisi, basın kartı komisyonunun tepkisinden daha sert oluyordu. Üyeler derhal istifa etmekten söz ediyorlardı. Eğitim Dairesi Başkanı emekli asker Ecvet Moravali büyük bir üzüntü içindeydi. Komisyon üyelerine "evet, böyle bir şey var. Fakat komisyon üyelerine tebliği ve gereğinin yapılması asla söz konusu değildir." diyordu●

Tunca Toskay'ın görevi Akman'dan devraldığı gün

Toskay'ın kılavuzları

TRT'de, sınavın ardından huzursuzluk çıktı

Oldukça yakışıklıydı, siyah hafif dalgalı saçlarını düzenli bir biçimde tarıyordu. TRT'nin yabancıları değildi. Yüksek elektronik mühendisi olarak kurumda görev yapmıştı. Şimdi artık kurumda değildi ama Tunca Toskay Genel Müdürlüğe atandıktan sonra sık sık gelir olmuştu. Kapıdaki görevliler kendisine eski bir TRT çalışanı gibi bakıyorlardı ama bir ufak değişiklik de gözlerinden kaçmıyordu. Eskiden yakasında İTÜ rozeti arı vardı, şimdi ise, Anavatan Partisi'nin arılı rozetini taşıyordu. Çünkü Denizli'den milletvekili olmuştu. Üstelik özel kalemde hiç beklemeden Genel Müdür Toskay'ın odasına girebiliyordu. ANAP Denizli Milletvekili Muzaffer Aracu'nun TRT'ye özellikle bu ay, bu kadar sık gelişini teknik kesimde söylentilere yol açıyordu. Aracu'nun Genel Müdür Toskay'a TRT'deki teknik personel ve çalışma düzeni konusunda bilgi verdiği ayrıca, değiştirilmesi gereken personel konusunda öğütlerde bulunduğu dedikodusu almış yürümüşü.

Gitti Barlas, geldi Gürsoy. "Efendim ben kurumdan emekli oldum. Askeri idare çağırdı, görev sözleşmeli olarak döndüm. Ama sizin düşündüğünüz bir başkası varsa, görevi derhal devretmeye ha-

zırım. Kaldı ki, çok da yorgunum." Bu sözleri TRT Genel Müdür Teknik Yardımcısı Ethem Barlas söylüyordu ve Genel Müdür Toskay da her zamanki nezaketiyle kendisini dinliyordu. Henüz doğru dürüst tanıyamamıştı. Ethem Barlas'tan göreve devam etmesini rica ediyordu. Ediyordu ama Barlas'ın yerine başmühendis Hayrettin Gürsoy'un getirilmesi için çok bir zaman geçmeyecekti. Gürsoy, yaşlı başlı bir TRT elemanıydı. 1956-59 yılları arasında TRT'de başmühendis olarak görev yaptıktan sonra ayrılacak, 1973'de yeniden göreve getirilecekti. Hayrettin Gürsoy'un bu geliş de 1982'ye kadar sürecekti. Gürsoy, aradaki boşluklarda yabancı firmaların temsilciliklerini üstlenecek, ardından da kancayı PTT'ye tacaaktı.

Hayrettin Gürsoy, TRT'de görev yaparken babasının vefat ettiği haberini almıştı. Rahmetli, Gürsoy'a benzin istasyonları bırakmıştı. O da, benzin satışını denetleyebilmek için İstanbul'a tayinini istemiş ve vericiler müdürlüğü emrinde başmühendis olarak göreve başlamıştı. Barlas bütün bunları biliyordu. Ayrıca Gürsoy'un bugünkü durumunun bir şube müdürüyle eşdeğer olduğunun farkındaydı. Genel Müdür Toskay'la son kez görüşürken

Hem nalına, hem mihına

“Hayali ihracatçı”ların çoğu ANAP muhalifi

“Bu şirketler hakkında soruşturma sürüyor. Ancak ortak kaniya göre, tüm şirketleri töhmet altında bırakmamak ve bu şirketleri koruyormuş pozisyonuna düşmemek için bunların isimlerinin açıklanması şarttır.”

Patronluğunu Ekrem Pakdemirli'nin yaptığı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığından bir üst düzey yetkilisi, bu açıklamayı yaptıktan sonra “hayali ihracata” adı karışan 8 firmayı da şöyle sıralıyordu: Gepa, Eksel, Net Turizm, Yaşar, İmeks, Anadolu, Tekfen ve Batı Pazarlama.

Yeni bir şey mi? Hayali ihracatın yeni bir olay olduğu söylenebilir miydi? İhracatta vergi iadesi uygulanmasına geçildiği 1960'ların başından beri hayali ihracatın uygulandığı, hatta bugünkü Başbakan, o günkü DPT müsteşarı Turgut Özal'ın 1960'larda uzman Targan Çarıklı'ya konuyu incelediği hatırlardaydı. O halde ne olmuştu da bugün bu olay yeni bir uygunsuzluk gibi güdültüyle sunulmuş ve zanlıları teşhir yolu seçilmişti? Bu soruya yanıt arayanlar, güdülen amacı “hem nalına hem mihına vurmak” diye özetliyorlardı. Bazı çevrelere göre hayali ihracat olayının bu çapta gündeme getirilmesinden güdülen bir amaç ihracatta vergi iadesini kaldırma kararına inandırıcı gerekçeler sunmaktı. IMF, ihracatın teşvikinde vergi iadesi gibi teşvik araçlarının kaldırılmasını, onun yerine dolar karşısında Türk Lirasının değerinin daha fazla düşürülerek ihracatın teşviki yönteminin benimsenmesini istiyordu. Bu istek açık seçik hükümete bildiril-

miş, yetkililer de bu istek doğrultusunda kademeli biçimde vergi iadesi teşvikine son verecek bir uygulamaya geçmişlerdi. Ne var ki, vergi iadesinin kaldırılması birçok ihracatçının sızlanmasını da beraberinde getirmişti. Hükümet yetkililerinin “IMF böyle istiyor” diye açıklama yapmaları yakışık almayacağına göre daha makul gerekçeler bulmaları gerekiyordu. Hayali ihracat olayı ortaya çıkınca bu gerekçe bulunmuş oldu: “İşte” denildi, “bu uygulama bakın yolsuzluklara ne-

bestisinden sonra ürettiği biraya açılan savaşın son halkasını hayali ihracat mı oluşturuyordu? Bir diğer biracı Anadolu Endüstri Holding şimdi de Anadolu Ekspor ile mi “tokatlanıyordu”? Yöneticileri arasında Özal'la halef selef olan Adnan Başer Kafaoglu'nun bulunduğu Doğu Holding'in İmeks'i de suçlanan ihracatçılar arasındaydı.

Yine 6 Kasım seçimleri öncesinde MDP'ye yakınlığı bilinen Demirören grubunun Gepa A.Ş. adlı ihracatçı şirketi de “teşhir” edilen firmalar arasındaydı. Genel seçimler öncesinde Sunalp'e bir Mercedes verdiği basında yer alan Okumus Holding'in ihracatçı şirketi Batı Pazarlama da “sekizler” arasındaydı. Bundan başka bir de Tekfen gru-

den oluyor, biz de zaten bu tür yolsuzlukları önlemek için bu uygulamaya son vermeye karar vermiştik. Hayali ihracatın nal ve mih kısmından nal kısmı buydu. Bir de mih vardı.

Vur sekiz miha. Hayali ihracat yaptıkları gerekçesiyle adları açıklanan ve haklarında soruşturma açılan sekiz şirketin kimliği gözden geçirildiğinde de ilginç görünümler ortaya çıkıyordu. Sekiz şirketin dahil oldukları holdinglerin ANAP iktidarıyla, ANAP'ın arkasındaki holdinglerle araları nasıldı? Örneğin 6 Kasım seçimleri öncesi açık desteğini MDP'den yana koymuş ve ANAP'ı kıyasıya eleştirmiş Yaşar Holding için 6 Kasım'dan sonra kaynatılan cadı kazanlarının altına yeni odunlar atılmaya devam ediliyordu? Yaşar'ın ürettiği süt ürünleri, boyaya getirilen ithal ser-

bunun Tekfen Dış Ticaret'i vardı. Tekfen, ANAP'ın arkasındaki holding diye bilinen grubun çeşitli alanlardaki en önemli rakibiydi. Müteahhitlik alanında ciddi bir rakip olarak beliren Tekfen bu yıl ihracatta da büyük atılım gerçekleştirmiş ve 1982'de 33. büyük ihracatçı şirket iken 1983'de dokuzunculuk sırasına çıkmıştı. Tahran seferine katılanlar Pakdemirli'nin demir fiyatlarını düşük tuttuğu için bu firmaya pek kızdığını belirtiyorlardı.

Çıkar yol mu? İhracattaki yolsuzlukların üstüne gidilmesi, usulsüzlüklerin cezalandırılması ve açıklanması kamuoyunun da isteğiydi. Ancak son örnekteki, perde arkası nedenlerin ortaya çıkması, ilk buluşta olumlu görünen adımın daha iyi değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Suçlanan ihracatçılar

İhracat şirketi	Bağlı olduğu holding
1- Tekfen Dış Ticaret	Tekfen Holding
2- Yaşar Dış Ticaret	Yaşar Holding
3- Anadolu Ekspor	Anadolu Endüstri Holding
4- İmeks	Doğu Holding
5- Batı Pazarlama	Okumus Holding
6- Gepa	Demirören Grubu
7- Eksel	ECA Grubu
8- Net Turizm	Net Holding

DÜŞÜNÜYORUM,
ÖYLESE VARIM.

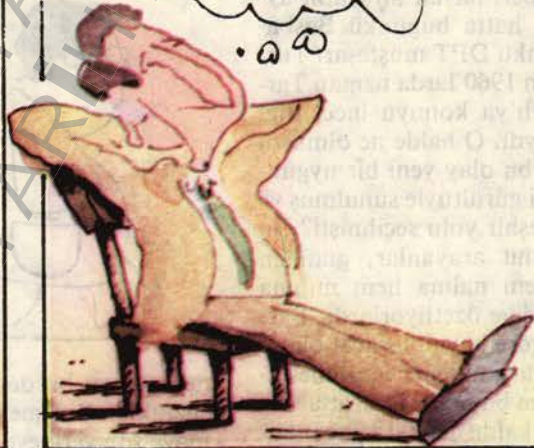
YOK SAVAŞTI, YOK AÇLIKTİ,
ENERJİYDİ, DEMOKRASİYDİ,
HAVA KİRLİLİĞİYDİ...

YOK REAGAN'DI, YOK ÇERNENKO'YDU,
TURGUT'TU, SEMRA'YDI..
TUĞRUL'DU, NİLAY'DI...
YETTİNİZ BE!

AMAAAN,
AYDINIZ DİYE
HEPSİ BANA DERT
SANKİ

ARTIK
HIÇBİR ŞEY
DÜŞÜNMEYECEĞİM.

OH BE..!

Godot'yu bekler gibi...

Partilere hazine yardımı konusu Özal'ın Libya dönüşü karara bağlanacak

Çankaya'daki başbakanlık konutundan çıkan birisi orta, diğeri uzun boylu iki kişinin de yüzü gülüyordu. Daha rahat nefes alıyor, geleceklerini biraz daha aydınlık görüyorlardı.

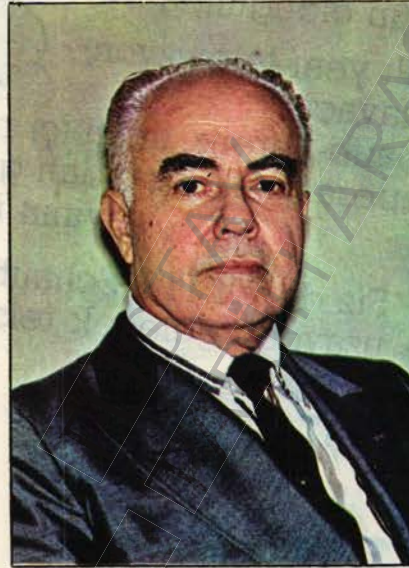
Dizlerinde kalan son dermanı da harcayarak 18 Mayıs Cuma akşamı Çankaya yokuşunu tırmanan bu iki kişi, Anamuhalefet Partisi HP'nin Genel Başkanı Necdet Calp ile MDP'nin Genel Başkanı Turgut Sunalp'ten başkası değildi. O gün saat 18 civarında MDP'nin Nenehatun Caddesi'ndeki binasında, Sunalp'ın odasında buluşan iki lider, son bir durum değerlendirmesi yaptıktan sonra, kendilerini başbakanlık konutunda bekleyen Başbakan Turgut Özal'a gidiyor ve yapılan görüşmede partilere Hazine'den yardım yapılması konusunda söz alıyorlardı. Varılan anlaşmaya göre konu önce kurulacak bir alt komisyonda ele alınacak, daha sonra üst düzeyde karara bağlanacaktı. Anlaşmanın sağlanmasından sonra da, konuya bir kanun tasarısı ile veya milletvekillerine hazırlanacak bir teklifle TBMM'ne getirilecekti.

Fare düşse. Genel merkez kasaları şu günlerde tam anlamıyla "içine fare düşse başı yarılr" hale gelen ANAP dışındaki partiler için, özellikle MDP ve HP için tam bir yağünü armağanıydı. Çünkü son zamanlarda oturdukları binaların kiralarını ödeyemez duruma gelmiş, personelden "tensikata" gitmiş, kırtasiye giderlerini ceplerinden karşılar hale gelmişlerdi. Örgüt para diye bastırıyor borçlular kapıları aşındırıyordu. Bu yüzden yöneticilerin çoğu partilerine gidemez hale gelmişlerdi. Bir başka deyişle, dizlerinde adım atacak derman kalmamıştı.

Dizlerinde derman kalmayan, nefesi tükenen sadece HP ile MDP de değildi. SODEP, Doğru Yol ve Refah Partisi yöneticileri de parasızlıktan yakınıyor, 25 Mart yerel seçimlerinin kasalarındaki tüm pa-

ranın dibine darı ektiğini söylüyorlardı. Haklı olarak da, partilere yapılacak Hazine yardımından belli ölçüde kendilerine de "pay verilmesi"ni istiyorlardı.

İlke anlaşması. Gerek TBMM içindeki ve gerekse dışındaki partileri sevindiren ikinci aşama, hafta içinde çarşamba günü TBMM'nin ikinci katındaki bir odada oluyor ve

Sunalp ile Calp rahat nefes aldılar, ya parlamento dışındakiler!

kurulan alt komisyon yaptığı ilk toplantıda yardımda ilke olarak anlaşılıyorlardı. Toplantıya ANAP adına Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler HP adına Zonguldak Milletvekili İsa Vardal, MDP adına da genel sekreter ve Kahramanmaraş Milletvekili Ülkü Söylemez oğlu katılmıştı. İki saat kadar süren bu toplantıda öncelikle TBMM içindeki siyasi partilere yapılacak yardım konusu ele alınıyor, çeşitli görüşler, alternatifler gözden geçiriliyordu. Ancak, Keçeciler'in son sözü o gün Libya'ya uçan Başbakan Turgut Özal'ın söyleyeceğini belirtmesi üzerine konu, son şekil verilmek üzere bu haftaya kalıyordu.

Öneriler. ANAP-HP ve MDP

temsilcilerinin katıldığı salı günkü alt komisyon toplantısında hangi alternatifler üzerinde durulduğu konusunda üyeler, "gizlilik kararı" aldıklarını söylüyor ve herhangi bir açıklama yapmaktan kaçınıyorlardı. Ancak, sızan haberlere göre iktidar partisi daha çok TBMM'deki milletvekili sayısına göre, Hazine yardımı önerisini savunuyordu. Buna göre her milletvekili için 1 milyon lira verilecek, geçici bir madde ile de, TBMM dışındaki partilere "makul bir ölçü içinde" yardım yapılacaktı. Özellikle HP'li temsilci Vardal'ın savunduğu bir başka alternatif ise, söyleydi: "Yardım" genel bütçenin beşbinde biri oranında olmalı, bunun % 80'i TBMM içindeki partilere 6 Kasım seçimlerinde aldıkları oy oranına göre, geri kalan % 20 ise, TBMM dışındaki partilere, 25 Mart yerel seçimlerinde aldıkları oy oranında dağıtılmalıydı. Bir başka alternatif olan, Hazine yardımının son yerel seçimlerde

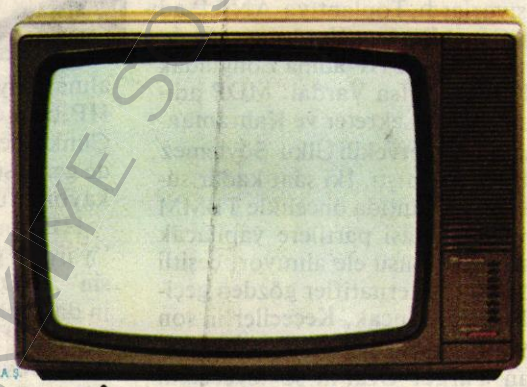
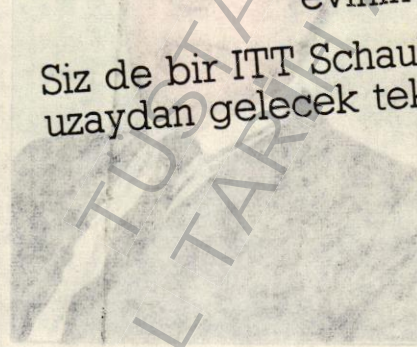
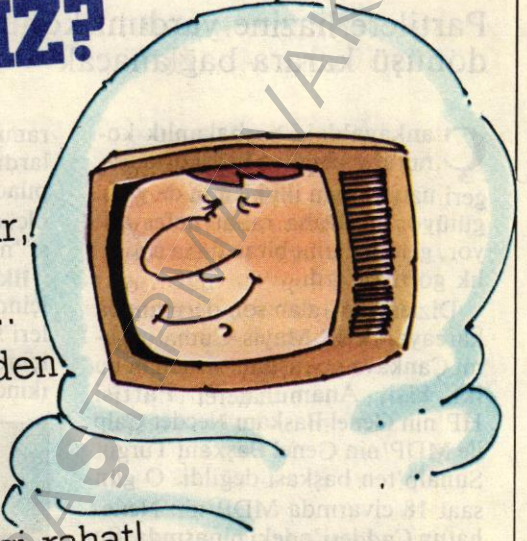
alınan oya göre dağıtımına hem HP, hem de MDP karşı çıkıyordu. Çünkü her iki parti de bu seçimlerde genel seçimlere oranla önemli oy kaybına uğramışlardı.

HP'nin Genel Başkanı Calp'ın, "yardım gelsin de nasıl gelirse gelsin", MDP Genel Başkanı Sunalp'ın da, "partiler başka güçlere el açmamalı" şeklinde yaklaştıkları olay, büyük bir olasılıkla bu hafta içinde, Başbakan Özal'ın Libya dönüşü karara bağlanacaktı. Yani bu durumda Özal, ANAP dışındaki tüm partiler için tam bir Godot durumundaydı ●

UZAYDAN GELECEKLERE KARŞI HAZIRLIKLI MİSİNİZ?

Ahmet Bey'in Schaub-Lorenz'i var,
yarınki gelişmeleri başkaları düşünsün...
Yarın ülkemizde uydu aracılığıyla yayınlar,
uluslararası televizyon gazetesi
teletekst/videotekst yayınları başlayınca...
Yarın NBC'yi, RAI'yi, BBC'yi Türkiyemizden
doğru izlemek mümkün olduğunda...
...Ahmet Bey ithal malı yeni televizyon
aramak zorunda kalmayacak.
Onun televizyonu Schaub-Lorenz, onun için rahat!
Biliyor ki küçük bir operasyonla uzaydan gelecek teknolojiyi
evinin içine buyur edecektir.

Siz de bir ITT Schaub-Lorenz alın,
uzaydan gelecek teknolojiye hazırlıklı olun.

ITT Schaub- Lorenz

"İmtiyazlı teknoloji... Dünyada ve Türkiye'de"

Üreticisi:
ME-TA
Elektronik Endüstri ve Ticaret A.Ş.
Türkiye Genel Dağıtıcısı:
ELEKTROMETA
Teknik Malzeme Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Hayrettin İskele Cad. 1174
Beşiktaş-İstanbul
Tel: 160 14 00 - 160 08 78
Teleg: Elrotame / Telex: 28390 elro-tr

Biracılar yenik düştü

Adalet Komisyonu en hareketli günü, bira tartışmasında yaşadı

TBMM kulislerinde, ellerinde "bond" çantalar bulunan kişiler köşe-bucak tanıdık milletvekili arıyorlardı. Aynı kişiler, gazetecilere ve milletvekillerine "beyaz kitap"lar dağıtıyordu. Bu kitaplarda "nimetleri" anlatılıyor, hangi dertlere deva olduğu sıralanıyordu...

Ne var ki, bunların hiçbirinin yararı olmuyor, önce TRT'de reklamı yasaklanan, bir başka deyimle beyaz camda nefesi kesilen bira, çarşamba günü toplanan Adalet Komisyonunda "alkollü içki" sayılarak satışı ruhsata bağlanıyor, ruhsatsız satanlar için ağır hapisve para cezası getiriliyordu...

"Adalet Komisyonu salı sabahı saat 10'da toplandığında, manzara görülmeye değerdi. Salonda komisyon üyeleri dışında çok sayıda milletvekili, sanayi odalarını temsilen bir kişi, Bilecik Şerbetçiotu Üreticileri temsilcisi ve hatta, Yeşilay'dan bir temsilci bulunuyordu. Bu yüzden uzun masanın etrafındaki sandalyeler yetmemiş, Meclis odacıları diğer odalardan çok sayıda sandalye taşımak zorunda kalmışlardı...

MDP Diyarbakır Milletvekili Mahmut Altunakar ile ANAP Balıkesir Milletvekili İsmail Dayı'nın hazırladıkları biranın alkollü içki sayılmasına ilişkin yasa önerileri, adalet komisyonunun salı sabahı yaptığı toplantıda bu ortam içinde ele alınıyor, aralıksız üç saatlik bir görüşmeden sonra da kabul edilerek incelenmek üzere plan-bütçe komisyonuna gönderiliyordu...

Oylama. Adalet Komisyonunun bu toplantısına ANAP-HP ve MDP'den 18 milletvekili üye katılmıştı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Teklif sahipleri ile bazı üyeler bira ve alkollü içkilere veryansın ederken, konuşan Yeşilay temsilcisinin verdiği "vaaz" dikkatle dinleniyor, Sanayi Odası temsilcisi alınacak ters bir kararın sakıncalarını anlatmaya çalışırken, Şerbetçio-

tü Üreticileri temsilcisi, bira satışının sınırlandırılmasının kendilerini perişan edeceğini söylüyordu. Uzun tartışmalardan sonra ise, biranın alkollü içki sayılması ve satışının ruhsata bağlanması 18 üyeden 12'sinin oyuyla kabul ediliyordu. Oylamada dikkati çeken bir yön, teklif lehinde daha çok ANAP'lılar oy kullanırken, aynı partinin milletvekillerinden, Komisyon Başkanı Ali Dizdaroğlu, Özgür Barutçu ve İhsan Topkaya'nın ret oyu vermeleriydi. Aynı şekilde ilginç bir durum da, HP'li Salih Alcan, Selahattin Taflıoğlu ve Hasan Altay'ın da ANAP'lılarla birlikte teklif lehinde oy kullanmalarıydı. Yine ay-

nı partiden komisyon üyeleri Coşkun Bayram, İbrahim Taşdemir ve Salih Erol ise çekimser kalmışlardı...

Dizdaroğlu. Toplantıdan sonra, gazetecilerle sohbet eden Adalet Komisyonu Başkanı Dizdaroğlu, teklife neden ret oyu kullandığını şöyle açıklıyordu:

"Bu olay, hem ülke turizmi, hem istihdam politikası, hem şerbetçiotu üreticileri, daha da önemlisi hükümetin benimsediği liberal ekonomi politikası bakımından sakıncalıdır. Bir taraftan ülkeye her türlü yabancı içki ve sigara ithali serbest bırakılırken, öte yandan bira satışının izne bağlanması çok ters bir görüntü yaratacaktır."

Komisyonunda kabul edilen öneriye göre, her türlü bira satışı yasa çıktıktan sonra izne tabii olacak, buna uymayanlara 3 aydan 6 aya kadar hapis, 500 bin liraya kadar para cezası verilecek ●

Öneriye göre her türlü bira satışı yasa çıktıktan sonra izne tabii olacak

“Tarih kitaplarını yakmak...”

Muğla’da doğup büyümüş ve Türkiye’yi 1930 yılında terketmiş olan bir Rum, yirmi yıl kadar önce şunları söylemişti:

“Mutfağımızdan tutun müziğimize kadar, sizinle o kadar çok ortak zevkimiz var ki... Türk ve Yunan halklarının kardeş gibi geçinmeleri için bir tek koşulu yerine getirmek yeterli. Şu tarih kitaplarını yakmalı ve çocuklarımıza okutmamalıyız...”

Olay 1965 yılının yazında San Francisco’da geçiyordu. Biz birkaç Türk genciydik, o da özlediğimiz yemekleri yapan küçük bir lokantanın sahibi. Aramızda Türkçe konuştuğumuzu işitip, kendisi bize sahip çıkmıştı. O kentte geçirdiğimiz beş gün süresince özel ahçılığımızı üstlendi adeta. Son akşam da bizi evine götürdü. Kavun, beyaz peynir ve rakı ikram etti. Bol bol Türk müziği plakları dinletti. Tavla oynadık. Türkiye’den ayrılmış 35, Yunanistan’ı terkedeli ise 5 yıl olmuştu. Amerika’ya ayak bastı başal sinemaya sadece üç kez gitmişti. Üçü de konusu İstanbul’da geçen filmlerdi bunlar.

Adını çoktan unuttuğum bu Muğlalı Rum, aydın falan değildi. Ancak okuma-yazması olan sade bir insandı. Ama iki halkı da iyi tanıyordu. İki halkı da seviyordu. Yaşadığı acılı olaylar sağduyusunu güçlendirmişti... Yıllar önce, San Francisco’daki evinde, iki kadeh rakıdan sonra buğulanmış gözlerle bize bakarak söylediği yukarıdaki sözleri unutamadık. O sade anlatımı içerisinde öylesine etkili ve duygulandırıcı idiydiler ki.

Bu anımı uzun yıllar sonra, 1978 yılının sonbaharında Atina’da Averof’a anlattım. O zamanlar Savunma Bakanı ve hükümetin birkaç etkili üyesinden birisiydi. Karamanlis’e çok yakındı. Anlattıklarımı dikkatle dinledi. Etkilenmiş benziyordu. Gülümseyerek sordu:

“Yani tarih kitaplarını karşılıklı olarak yakalım mı?”

Niyetimin bu olmadığını elbette ki kendisi de biliyordu. Ama tarih kitaplarındaki abartılmış olaylar, düşmanlık aşılacağı bölümler gözden geçirilebilirdi. Kuşaktan kuşağa aktarılan kinin kimseye yararı yoktu. Oysa ortak çıkarlarımız çoktu. Sorunlarımızın çözümünü zorlaşmış ortamı dağıtmanın en etkili yolu kültürel ilişkilerden geçerek bulunabilirdi. Örneğin Yunanlı yazar Dido Sotiriyyu’nun “Benden Selam Söyle Anadolu’ya” romanında hareketle bir Türk-Yunan ortak yapımı film çevrilebilirdi. Zamanın Başbakanı Sayın Ecevit’in telkin ettiği bu öneriyi de anlattım kendisine. Heyecanlandı. Konuşmamızı Cumhurbaşkanı Karamanlis’e ile-

teceğini, çok olumlu ve önemli adımlar atılabileceğini söyledi. Ama sonuç çıkmadı.

Venezelos’un büyüklüğü şimdi daha iyi anlaşılıyor. Daha Kurtuluş Savaşı’nda dökülen kanlar kumandan, yakın geçmişin acı olayları unutulmadan, Atatürk dostluk elini Yunanlılara uzatmasını bilmişti. Bu davranıştaki uzak görüşlülük ve tarihsel bakış açısı açık. Ama yenilginin verdiği eziklik içinde iken, yenenin uzattığı bu eli sıkabilmek için büyük devlet adamı olmak gerekirdi.

Savaşa en karşı kişiler, savaşları yaşamış olanlardır. Türkiye’den gitmiş Rum’dan, Ermeni’den, Yahudi’den yurt dışında dostluktan başka bir şey göremezsiniz. Ama 1915 olaylarını yaşamamış olan yirmi yaşlarındaki Ermeni gençler Türk temsilcilerine acımasızca kurşun sıkabiliyor, tanımadıkları insanlara kin besleyebiliyorlar.

Uluslararası bir toplantıdaydı. Kıbrıs Rum kesiminin temsilcisi bir ara yanıma yaklaşmış şöyle dedi: “Yunanistan’daki gazeteleri okudukça bazen gözlerime inanmıyorum. Kıbrıs sorununda bizden çok daha katılar. Türklere karşı kin dolular. Oysa o acı olayları onlar değil, biz yaşadık...”

Bir Türk diplomatının öldürüldüğü sırada, genç öğretim üyesi bir arkadaşım Amerika Birleşik Devletleri’nde bulunuyordu. TV cinayet haberini kısaca verdikten sonra, yaklaşık dört katı süreyi 1915 “Ermeni Soykırımı” iddialarına ayırmıştı. Hemen telefona sarılıp, yayının üst düzeydeki bir sorumlusuna şunları söylediğini anlattı:

“İtalya’da kaçırılan Amerikalı generali Kızıl Tuğaylar öldürseler ve bu haberi veren İtalyan televizyonu hemen arkasından uzun uzun Vietnam Savaşı’nı anlatsaydı. Amerikalı generalin, Amerikan ordusunun Vietnam’da yaptıklarının cezasını çektiğini söyleseydi ne derdiniz?”

Telefonun öbür ucunda uzun bir sessizlik olmuştu.

İkinci Dünya Savaşı’yla ilgili filmler, yıllar boyunca Japonları ve Almanları acımasızca insan öldürebilen robotlar olarak sundular. Seyredenler üzerinde etkili de oldular. Ama önce Almanlar, sonra da Japonlar bu görüntüleri değiştirmesini bildiler. Ekonomik güce, toplumsal ve siyasal barışa kavuştukça saygınlıklarını yeniden kazandılar.

Tarih kitaplarını yakmalı mı?.. Elbette ki hayır! Ama onları, bugünü anlamamıza ve daha iyi bir gelecek kurmamıza yardımcı olabilecek bir anlayışla yeniden yazmalı. Kin aşıl原因 bir tarihin, kötü yazılmış bir masal kitabından öte değeri olamaz.

Gürsel'in naaşı önümüzdeki yıllarda Anıtkabir'den alınıp devlet mezarlığına nakledilecek

27 Mayısçılar ne yaparlar?

İhtilali gerçekleştirenlerin çoğu politikanın dışında

Türkiye, çok partili parlamenter demokratik düzene sonuçları hâlâ tartışmalı 1946 seçimleri sayılmazsa fiilen 1950 yılında geçmiş kabul ediliyor. O günden bu yana geçen 34 yıl içinde de sivil demokratik yaşam 3 kez, hemen hemen her 10 yılda bir "sıkıntıya" uğramış bulunuyor.

Bu sıkıntılardan birincisi olan 27 Mayıs 1960 İhtilali'ni gerçekleştirenler şimdi ne yapıyorlar? 24 yıl sonra **Nokta**'nın incelemesi 27 Mayısçıların çoğunun bugün hayatta ama politika dışında olduklarını gösteriyor.

Geçen haftanın son günü 24. yılını dolduran 27 Mayıs Harekâtı'nın lideri Cemal Gürsel 1966 yılının Eylül ayında ölünce Anıtkabir'de bugün bulunduğu devrim şehitleri mezarlığına gömüldü. Gürsel'e burada bir anıt mezar yapılması düşünüldü, ancak bugüne kadar ger-

çekleştirilmedi. Önümüzdeki yıllarda ise naaşı, Anıtkabir'den alınacak, yapımına Atatürk Orman Çiftliği'nde başlanan devlet mezarlığına nakledilecek.

27 Mayısçılar ne yapıyor? Gürsel'le birlikte 27 Mayıs İhtilali'ni yapan MBK üyelerinden İrfan Baştuğ, Fikret Kuytak, Vehbi Ersu, Osman Köksal bugün hayatta değiller. MBK üyelerinden bugün yalnızca ikisi bir partinin kurucusu ve milletvekili olarak aktif politika yapıyorlar. 12 Mart Nihat Erim hükümetinde devlet bakanlığı yapan Mehmet Özgüneş, 12 Eylül sonrası kurulan Ulusu hükümetinde de aynı görevi üstlendi. 12 Eylül sonrası kalkan tabii senatörlerin oluşturduğu MBK Grubu'nun başkanı olan Fahri Özdilek, Necdet Calp'ın Halkçı Parti'sinde de kurucu olarak Müci Ataklı ile birlikte yer

aldı ve milletvekili seçildiler. Özdi-
lek Yatırımlar Holding'in yönetim
kurulu üyesi, Ataklı da eski arka-
daşlarıyla birlikte kurdukları
Emeksan adlı şirketin ortağı bulu-
nuyor.

Madanoğlu anı yazıyor. 12 Eylül sonrası kurulan Emeksan'ın başkanlığını üstlenen Kamil Karavelioğlu ise SODEP'in kurucuları arasında yer aldı, ancak MGK bunu onaylamayarak veto etti. Karavelioğlu sonradan yeniden partide üst görev aldı. Ekrem Acuner, Râfet Aksoylu, Sezai Okan, Muzaffer Yurdakuler, Ahmet Yıldız, Cemal Madanoğlu birer emekli olarak yaşamlarını sürdürüyorlar. Ahmet Yıldız, bir süre önce DİSK davasından tutuklanıp serbest bırakıldı. Madanoğlu ise evinde anılarını yazıyor. Emanullah Çelebi İstanbul Kapalıçarşı'da kuyumculuk yaparken, Suphi Gürsoytrak, Kadri Kaplan, Suphi Karaman, Sami Küçük, Haydar Tunçkanat ile ortak olarak Emeksan Şirketinde iş hayatına atıldılar. Suphi Karaman SODEP'in ilk Ankara il başkanı olarak bir sü-

re politika yaptı, geçen kongrede aday olmadı.

Tabii senatörlüğü ilk bırakan ve TİP'ten parlamenter olan Muzaffer Karan, Balıkesir Ören'de yaşıyor. Karan gibi senatörlüğü bırakıp 1960'tan sonra Kamil Kırkoğlu ile Sosyal Demokrat Parti'yi kuran Sıtkı Ulay ise Vakıflar Bankası yönetim kurulu üyeliğini geçtiğimiz günlerde bırakıp İstanbul'a yerleşti. Selahattin Özgür, Sarp İhracat Şirketi yönetim kurulu başkanlığı yanında özel bir elektrik şirketinde çalışıyor. HP kurucusu ve milletvekili Günseli Özkaya'nın eşi olan Şükran Özkaya da, Barış Kooperatifi başkanlığı yapıyor.

14'ler. 13 Kasım 1960 günü çıkan anlaşmazlık sonucu MBK dışı bırakılan 14'lerden Alpaslan Türkeş, CKMP'den MHP'ye dönüştürdüğü partisi ile politikaya ve devlet yönetiminde başbakan yardımcılığına kadar geldi, 12 Eylül sonrası, Sıkıyönetim Mahkemesi'nde açılan MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davasında tutuklu olarak yargılanıyor. Türkeş'le birlikte yine partide politikaya başlayan Ahmet Er tutuksuz olarak yargılanırken Manisa'da zeytinyağı üretimiyle uğraşiyor. Türkeş'le birlikte politika yapan ve sonradan ayrılan Fazıl Akkoyunlu ile Dünder Taşer hayatta değil. Muzaffer Özdağ, ise politikayı bıraktıktan sonra avukatlığa başladı. Tercüman gazetesinin davalarına giriyor ve bir zamanlar karşıt görüşlü olduğu İrfan Solmazer'in hukuk danışmanlığını yapıyor. Numan Esin, politikaya solda devam etti ve sonra vazgeçti. Halen bir TIR filosu var, kiralık oto şirketi de bulunuyor. Şefik Soyuyüce iş hayatına atıldı, ithalat-ihracat şirketleri yanında fabrikatör olarak yaşamını sürdürüyor, Münir Köseoğlu İstanbul'da özel bir kuruluşun yöneticiliğini yaparken, Mustafa Kaplan giyim sanayiinde patronluk yapıyor.

CHP'den birer dönem parlamentoya giren 14'lerden Orhan Erkanlı bir özel şirketin yönetim kurulu üyeliği yanında oto alım satımıyla uğraşiyor. Orhan Kabibay Ereğli Demir Çelik İşletmeleri yönetim kurulu üyesi. İrfan Solmazer de Numan Esin gibi TIR filosu ile uluslararası nakliyatçılık yapıyor ●

Küçük Ağa'nın 'Pehlivan'ı Tarık Buğra'ya dert oldu

Parti Pehlivan'ın ailesi gerçeğin TV'den açıklanmasını istiyor, Buğra benimki başka pehlivan diyor

Küçük Ağa'nın Kuvva'ya ve vatanı ihanet içinde diye pusu kurup öldürdüğü Pehlivanağa Mehmet Başkak Milli Mücadele çetecilerinden Parti Pehlivan mıydı, değil miydi? Tartışma sürerken Nokta İzmir muhabiri Tülay Cengiz Manisa'ya giderek Parti Pehlivan'ın

yakınlarıyla konuştu. Kızı Saadet Yavuzbalkan ve torunu Nazif Yavuzbalkan, teyzeoğlu İdris Baskın Nokta'nın sorularını yanıtlarken, bir tarihi gerçeğin de açığa çıkmasını istiyorlardı. Tarık Buğra'nın romanından TV'ye aktarılan Küçük Ağa dizisinde tarih saptırıldı-

Pehlivan'ın kızı Saadet Hanım eşiyile

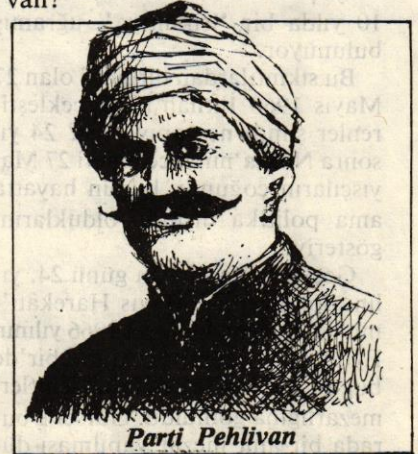
Bu pehlivan başka pehlivan

Üç kurşun, derisinin üzerinden belli olurdu... Pehlivanağa'nın çocukları, Kurtuluş Savaşı'ndan kalan bu üç ölümcül anıyı bugün hâlâ belleklerinden silmemişlerdi.. Konu açıldığında; "kollarında ve ayağında üç kurşun vardı... Onu sevip okşadıkça, bu üç sert nokta yumuşacık bir tatlılıkla elimize gelirdi... Ama farkederdik.." diyorlardı.

Televizyondaki "Küçük Ağa" dizisiyle tartışma konusu olan Pehlivanağa, ya da Parti Pehlivan, tek gözünü yine Kurtuluş Savaşı'nda kaybetmişti.. Ama çocuklarının ve torunlarının anlattığına göre onun, hiçbir şikayeti yoktu... Bir keresinde Kemal Atatürk, Pehlivanağa'yı ziyaret ettiği zaman "gel seni ameliyattan kurtulursun" demişti... Pehlivanağa'nın yanıtı ise şu olmuştu:

"Allahın huzuruna bu gözle ve bu kurşunlarla çıkıp hesap vereceğim..."

Pehlivanağa'nın çocukları ve torunları onun bu öykülerini dinleyerek büyümüşlerdi... Kimdi bu Pehlivanağa, ya da Parti Pehlivan?

Parti Pehlivan

Parti Pehlivan'ın düşmana esir düşen karısı Hatice

sa manevi tazminat davası açacaklarını söylüyorlardı. Romanın ve senaryonun yazarı Tarık Buğra'nın bu soruya yanıtı ise sert bir "hayır" oldu. Tarık Buğra, eserinde iki Pehlivan'dan sözettiğini ikisinin de Manisalı Parti Pehlivan olmadığını söylüyordu. Türk tarihinde güreşçilere hep pehlivan dendiğini, üs-

telik Manisa'da yaşayan Pehlivan'ın Pehlivanağa değil, Parti Pehlivan olarak anıldığını kaydediyordu.

Parti Pehlivan'ın kızı Saadet Yavuz Baş kan, Tülay Cengiz'in sorularını şöyle yanıtladı:

Nokta: TV'de Küçük Ağa'yı seyrederken heyecanlandınız mı?

S. Yavuzbalkan: Evet seyrederken babamız da mutlaka bu dizide yer alacak dedik. Çok heyecanlandık. Ancak dizinin kahramanı Küçük Ağa'ya, gerçek ulusal kahraman Pehlivanağa öldürtülünce sukutu hayale uğradık.

Nokta: Sayın Buğra'ya yöneltmek istediğiniz bir soru var mı?

S. Yavuzbalkan: Dizideki Pehlivanağa kimdir? Babamsa manevi tazminat isterim. TC. Hükümeti Meclis olarak babama bir madalya vermiş maaş bağlanmış Atatürk Meclis kararıyla iki çiftlik armağan etmiş. Ayrıca albay rütbesi ile taltif edilmiştir. Okuma yazma bilmediği halde. Halen 120.000 lira civarındaki aylığını, yetim aylığı olarak ablam 74 yaşındaki Ayşe Özalın almaktadır. Manisa'da 7'den 70'e herkes tanır Parti Pehlivan'ı.

Devlet arşivlerine Meclis tutanaklarına Atatürk'ün Söylevi'ne Manisa şehir yıllığına il arşivine girmiştir. Halen büstünün yapılması

Parti Pehlivan 1878'de Selanik'te doğmuş, 1941'de Manisa'da beyin kanamasından ölmüştü. Rumeli'den Manisa'ya göç ettiğinde kızı Saadet 14 yaşındaydı, Manisa Cezaevinde başgardıyanlık yaparken Ege yöresi Yunanlıların işgaline uğramıştı. Parti Pehlivan cezaevinden eli silah tutan mahkumları örgütleyip Yunanlılara gece baskınları düzenlemişti. Karısı Hatice düşmana esir düştüğünde Yunanlı komutan Pehlivan'a mektup yazmış şöyle demişti: "Bak karın da elimizde esir, gel teslim ol. Ne kadar silah ne kadar cephaneye istersen iste. Dilediğin yerde otur. Karışmayacağız. Karın da perişan olmasın". Pehlivan'dan giden cevap ise şöyleydi: "Ben seni akıllı bir gavur bilirdim. Meğer sen çok aptal imişsin. Sen benim bir kadın için, vatani ma ihanet edeceğimi mi sandın!"

Çerkes Ethem Kütahya'da Kuvayi Milliye'nin askerlerine ateş açtığında Pehlivanağa ona "Sen

kime ateş ediyorsun, aklını başına topla" diye karşı çıkmış önce 'Gediz'e sonra da Simav'da Ethem'in peşine düşmüştü. Ve Gördes'te Kavacık deresinde Ethem kuvvetlerini kuşatmıştı. "Ethem Ethem, bu derede pehlivanın borusundan başka boru ötmeyiz. Bana gelen gelsin" deyince Pehlivan'a katılanlar olmuş ve Ethem 300 Çekresiyle kalmıştı.

Ethem bir "Hoca" aracılığıyla Pehlivan'a 30 bin lira kağıt para, 1500 de sarı lira gönderip helalleşmek için Pehlivan'ı yanına çağırılmıştı. Pehlivan bu konuşmayı çocuklarına şöyle anlatmıştı:

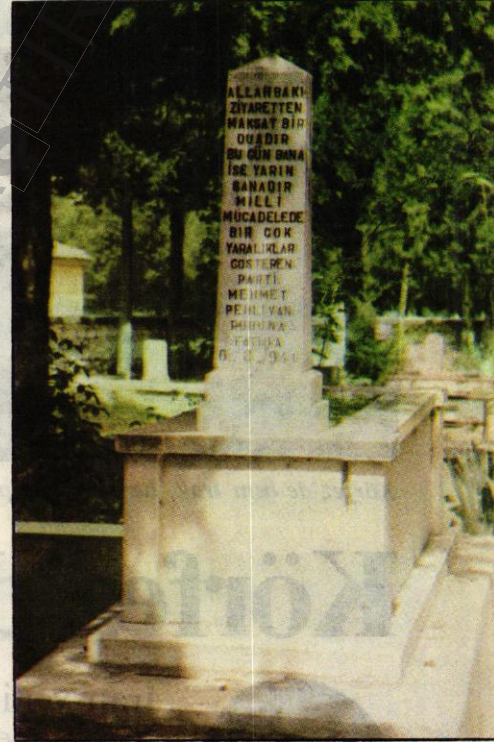
(Pehlivan dağdayken Ethem'in kız kardeşiyle yaşıyordu)

"Ah enişte bana ne ettiyse kardeşlerim etti diye boynuma sarıldı, ben de şöyle dedim. 'Ben bugüne kadar çalıştığımızı vatana hizmet bildim. Vatana hizmet değilmiş, yorgan kavgasıymış' deyip yanından çıktım. Ethem de Yunan'a katıldı."

için girişimler olduğunu duyuyorum. Bu denli kanıt ortadayken babam nasıl vatan haini olabilir. O bir Kuvvayi Milliye kahramanıdır. Onunla onur duyduk ve halen duyuyoruz. Tarık Buğra'ya tüm kardeşler ve torunlar bir araya gelip mektup yazacağız ve ondan gelecek yanıtı göre hareket edeceğiz. Gazeteler 20 milyon tazminat istediğimizi yazmışlar yok böyle birşey.

Eğer dizideki kişinin babamız olduğunu kabul ederse milyonlarca TV izleyicisinin huzurunda gerçeğin ortaya çıkarılmasını isteyeceğiz.

Nokta: Parti lakabı nereden geliyor Pehlivanağa'ya?

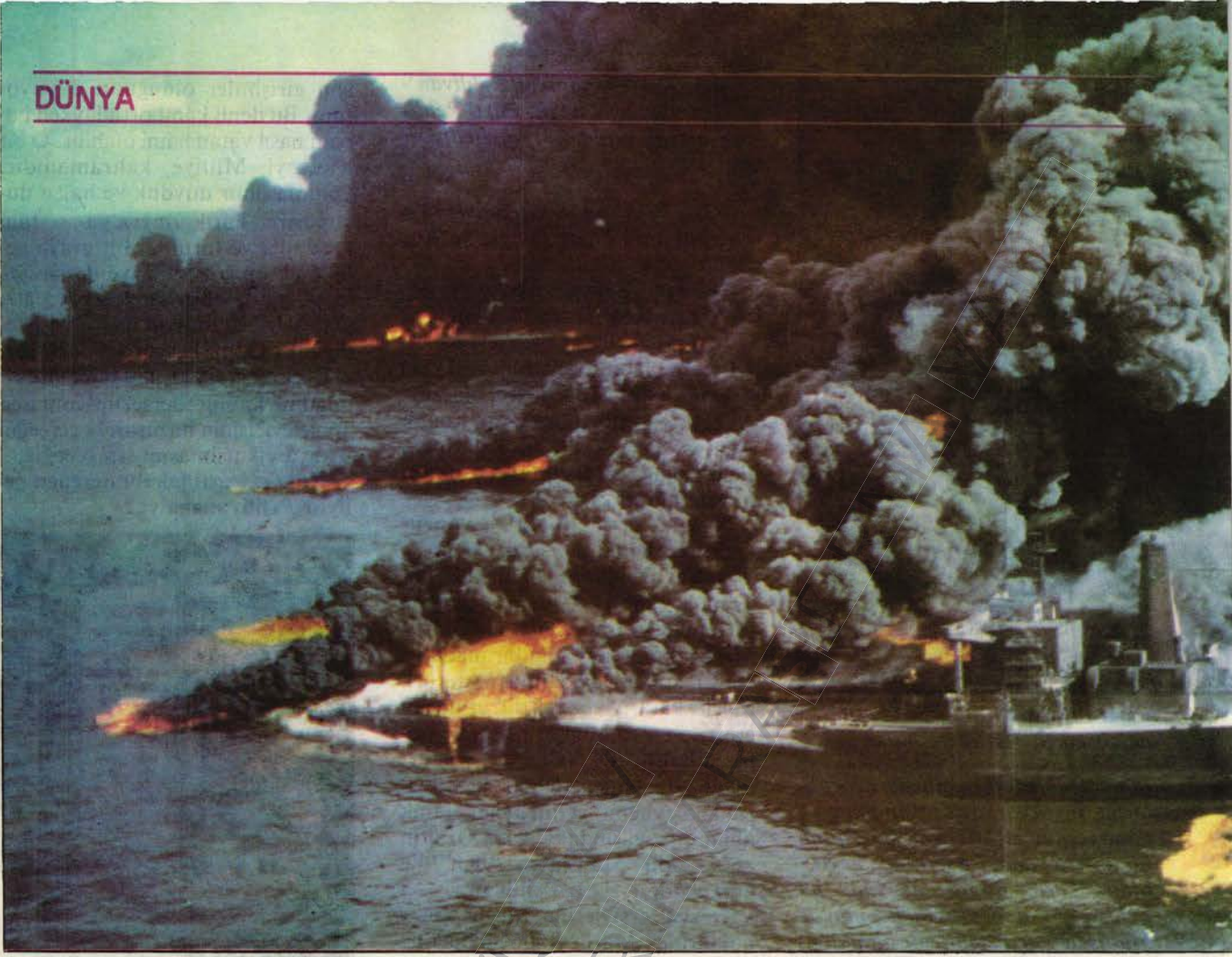

Manisa'daki mezar 1941 tarihli

S. Yavuzbalkan: Babam güreşçiydi. Bize anlattığına göre sırtı hiç yere gelmemiş. Güreşte ortaya konulan partiyi hep babam almış Rumeli'de. O kadar ki başka bir yerden güreş tutulsa bile Pehlivanağa'nın partisini ayırılmı derlermiş. Cumhuriyetten sonra da Başkak soyadını almış. Arkadaşları gene Parti Pehlivan'ın ama bastığın yerde de düşmanı yere kaktın sana böyle bir soyadı yaraşır... demişler. Soyadımız oradan kalma.

Nokta: Babanızla, Küçük Ağa dizisinde, Reha Yurdakul'un canlandırdığı Pehlivan arasında benzerlik var mı?

S. Yavuzbalkan: Evet biz dizi boyunca, babamız diye izledik ●

Körfez'de hem Irak, hem de İran petrol tankerlerine saldırıyor. Dinamit fişısına dönen Basra Körfezi'nde tehlikeli tırma

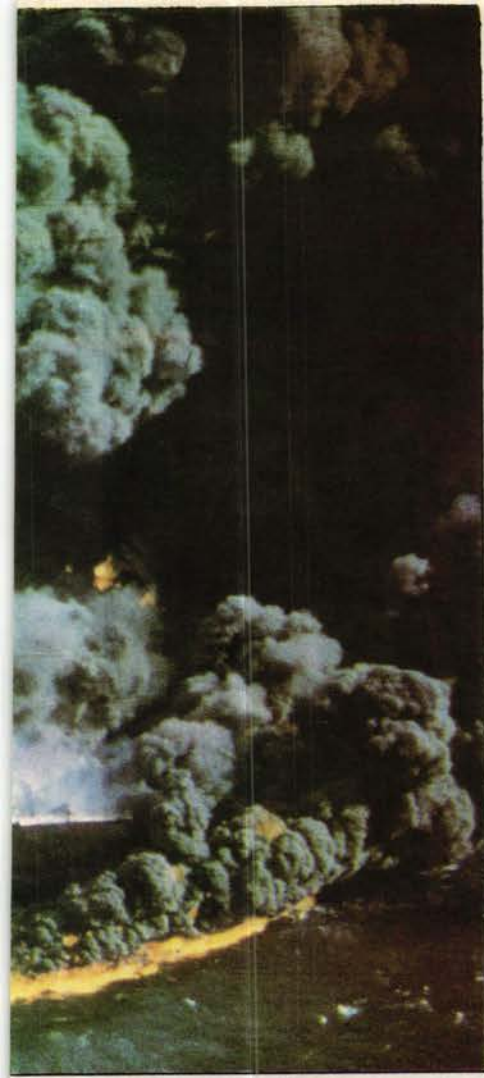
Körfez'de tehlike çanları

İran yeni bir saldırı hazırlığı içinde. Suriye, Körfez'deki gerginliğe son vermek için İran kartını ele geçirmek istiyor

Eğer süper güçlü devletler ile diğer güçler Körfez'e müdahale ederlerse, İran ulusu Basra Körfezi'ne girmeye yeltenen bu devletlerin çıkarlarına karşı tüm dünyada savaşmaya hazırlanmalıdır. O gün geldiğinde savaş meydana

na Kuzistan ya da ülkemizin güneyi değil, tüm dünya olacaktır." İran Meclis Başkanı olan ve Ayetullah Humeyni'yi Savunma Konseyi'nde temsil eden Haşemi Rafsancani, yaptığı açıklama ile bu tehditi savururken, Tahran'daki diplomatik çevreler bu çıkışı çok ciddiye alıyorlardı. Batı'nın petrol yolunun geçtiği Basra Körfezi'nde petrol tankerlerine karşı Irak'ın giriştiği saldırılar, bunun sonucu olarak İran'ın da tankerleri hedeflemesi, ABD'nin bunalıma müdahale etme isteği ve girişimleri, Körfez ülkelerinin de bunalımda taraf olma hazırlıkları, bir barut fişısına dönen Körfez'de sıcak savaşın tehlikeli bir tırmanışa geçmesine yol açıyordu.

*İran Lideri
Ayetullah
Humeyni,
kumarı
kazanabilecek mi...*

Hürmüz Boğazı'nın mayınlanması olanaksız. Tankerlerin geçişi için 411 metre genişliğinde kanal açık tutulabilecek

ği Harg adasını abluka altına aldığı, İran'a karşı bir ekonomik abluka politikası uygulayacağını ve askeri yasak bölgede seyreden gemilere karşı "uyarıda bulunmadan" ateş açacağını duyurmuştu.

İran ise bunun üzerine "düşman güçlerin petrol ihracatını engellemek için bölgede bunalımı tırmandıracağını" açıklamıştı. Tahran'ın petrol dövizini girdilerini sabot edecek askeri tırmanışlara tahammülü yoktu.

Bağdat da Harg adası ablukasının başladığı tarihten beri 200'ün üzerinde geminin hedeflenmiş olduğunu açıklamıştı. Fakat iki hafta öncesine kadar Irak'ın Körfez'de seyreden gemilere karşı giriştiği saldırılar Tahran'ı fazla rahatsız etmemişti. İran, Türk, Yunan ve Hindistanbandırılı olan gemiler küçük tonajlıydı.

Son 2 yılda Irak'ın, İran'ın Harg adasından petrol yüklemiş olan büyük tonajlı tankerlere karşı ciddi bir saldırıya girişmemiş olması nasıl açıklanabilirdi? Bazı gözlemciler, Fransa tarafından Irak'a geçen ekim ayı sonunda teslim edilen Süper Etendard uçakları ve Exocet füzelerinin kullanımının Iraklı pilotlar tarafından ancak öğretilmiş olduğunu gösterirken, diğerleri, Körfez'deki petrol devletlerinin bölgede büyük sarsıntılarla rayol açacak tehlikeli tırmanmalara karşı oldukları gerçeğini kabullenen Irak'ın ihtiyatlı davrandığını belirtiyorlardı.

26 Nisan ve 7 Mayıs tarihlerinde Harg adasından petrol yüklemiş olan iki Suudi Arabistan tankeri saldırıdan Bağdat kendini finanse eden Körfez devletlerine mesajını yolluyordu: "Artık sizlerin tavsiyelerini dinlemek durumunda değilim; ekonomik ablukayı uygulamaya kararlıyım. Sizler de Körfez'de tehlikeli tırmanışa yol açacak olan bu politikada artık taraf olmak durumundasınız." Diğer taraftan ise, Irak, kendini destekleyen Körfez ülkelerine karşı birçok kez tehditte bulunan İran'ı da köşeye sıkıştırıyor, tehditlerini uygulamaya koymasına yol açıyordu.

Saddam Hüseyin'in amacı körfez ülkelerini savaşa zorlamak

İki yıllık süreç. Aslında her şey bundan iki yıl önce başlamıştı. Askeri tırmanışın bugünkü boyutlara ulaşabileceğinin ilk belirtisi Tahran yöneticilerinin açıklamalarından anlaşılıyordu. Daha o zaman Tahran, bölgede petrol üreten ve Irak'a mali ve askeri yardım yapan ülkelerin dikkatini çekiyor ve şu açıklamayı yapıyordu: Eğer Körfez'deki petrol yollarından herhangi biri kullanılmaz hale gelirse, o zaman tüm bölgede güvensizlik ortamı yaratırız.

Söz konusu petrol yollarından İran petrol ihracatını gerçekleştiriyor ve bu temel ekonomik girdi sayesinde savaşın ağır yükünü çekebiliyordu. Irak hava kuvvetlerinin geçen nisan sonundan beri petrol tankerlerine karşı giriştiği kesin sonuç almaya yönelik saldırılar, savaş petrolle finanse eden, İran'ın gelir kaynağına ağır bir darbe indiriyor ve Tahran da artık harekete geçiyordu.

İrak, 1982 Ağustosunda, İran'ın petrol sevkiyatını gerçekleştirdi-

Manoocher / Sipa Press

Mollalar rejimi son kozunu oynuyor "Ya hep ya hiç"

Peki, Saddam Hüseyin ne istiyordu? Her şeyden önce Bağdat'ın isteği Körfez'deki bunalımı uluslararası bir boyuta ulaştırmak, diğer güçleri de İran'a karşı savaşın içine çekmekti. Son saldırılar ve İran'ın da tehditlerini uygulamaya koymasıyla Irak, bu tür bir tırmanışın tüm koşullarını hazırlamış durumdaydı. İran ordusunun bitmek tükenmek bilmeyen dalga dalga saldırılarıyla iyice bunalan Irak, İran tarafından sürekli olarak reddedilen barış görüşmelerinin, savaşı uluslararası bir bunalıma dönüştürerek gerçekleştirebileceği umudunu taşıyordu.

Tehlikeli kumar. Irak son stratejisi ile Tahran'ı köşeye sıkıştırmış durumdaydı. Tahran yöneticileri için de teknik olarak kapatılması olanaksız olan Hürmüz Boğazını mayınlamak söz konusu değildi. Çünkü bu durumda mollalar kendi bindikleri dalı kesmiş olacaktılar, "kara altın" ihracatlarını da önlemiş olacaktardı. Bununla beraber Tahran, Körfez'deki tüm petrol yollarını, yabancı bandıralı gemilere saldırarak ciddi olarak tehlikeli hale getirebilirdi. Bu "umutsuz çözüm" şimdi Tahran tarafından uygulanıyor. Bir Kuveyt, bir de Suu-

di Arabistan tankerine karşı İran'ın giriştiği hava saldırısı, Kuveyt ve Riyad'ı müttefikleri Bağdat'ı, İran'a karşı uyguladığı yeni stratejisini gözden geçirmesi için bir baskı niteliği taşıyor.

Fakat gözlemciler bunun tehlikeli bir kumar olduğunu belirtiyorlar. Suudi Arabistan ve Kuveyt'in, Bağdat'ın stratejisini değiştirmek için ciddi bir baskıda bulunma yolunda hiçbir girişimin gözlenmemiş olması, İran'ın yeni zorlamasında ne ölçüde başarılı olacağı konusunda kuşku artmasına da neden oluyor. Üstelik aynı çevreler, Saddam'ın elinde bundan başka koz da olmadığını belirtiyorlar.

Saldırı hazırlığı. Fakat her şey rağmen, İran'ın candamarı Harg adasına karşı, Irak'ın bir saldırıya geçmesi, bugünkü koşullarda olanaksız görülüyor. Çok pahalıya mal olacak bu saldırıya Irak'ın ancak, İran'ın yeni bir kara saldırısı durumunda Bağdat kuvvetlerinin dayanamaması durumunda başvurabileceği belirtiliyor. Nitekim, bu konu büyük bir soru işaretini içeriyor. Irak'ın güney sınırında, İran ordusunun şimdiye kadar görülmemiş boyutlardaki, büyük bir asker yığınağı yaptığı haberi Amerikalı-

lar tarafından birkaç hafta önce açıklanmasına rağmen, herhangi bir saldırı gerçekleşmedi. Tahran'ın yalanlamadığı Washington kaynaklı bu habere göre İran'ın hedefi, Basra'yı savunan 3. ve 4. Irak ordularını kuşatarak, Basra limanını Bağdat'a bağlayan yolu kesmekti. Gözlemciler ise, İran'ın bu askeri operasyonu başarması durumunda Saddam'ın sonunun gelebileceğini belirtiyorlar. Geçen mart ayında İran'ın başarısızlıkla sonuçlanan büyük saldırısında en büyük sorunu lojistik desteğin sağlanamamasının yarattığını söyleyen askeri gözlemciler, beklenen büyük saldırının gecikmesine neden olarak, İran ordusunun lojistik destek sorununu çözmemiş olmasını gösteriyorlar.

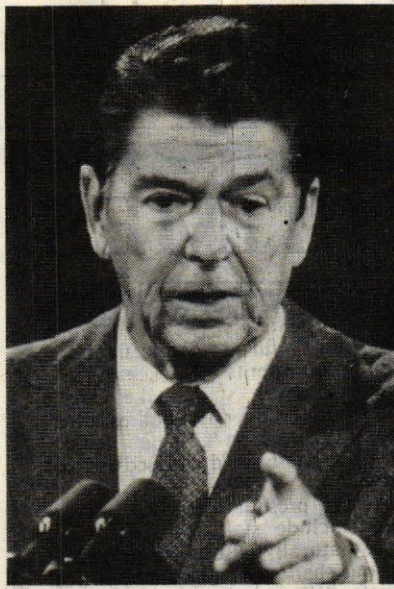
İşte Irak'ın uygulamaya koyduğu son stratejide hedefinin, isteksiz bile olsalar Suudi Arabistan ve Kuveyt'i sıcak savaşın içine çekerek yeni bir güç dengesi yaratmak ve İran'ın beklenen saldırısından önce bunu oluşturarak çıkmazdan kurtulmak olduğu belirtiliyor.

Washington'un senaryoları. Körfez'de görülen tırmanış, ABD Başkanı Ronald Reagan'ın Suudi Arabistan'dan üs kullanma izni isteme-

siyle birlikte çok tehlikeli boyutlara ulaşıyordu. İran Devlet Başkanı Ali Hamaney de Washington'un girişimleri üzerine "ABD'yi Körfez'den uzak durması" için uyarıyor ve şu açıklamayı yapıyordu: "ABD, Körfez'de bir maceraya kalkıştırsa, Lübnan'dakinden daha ağır bir tokat yer."

ABD'nin girişimlerine rağmen, Kuveyt Petrol Bakanı, ABD'nin tutumunu "pasif" olarak değerlendiriyor ve daha aktif bir politika uygulaması için çağrı yapıyordu. Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanı ise, "savaşı sona erdirmek için bütün dünyanın müdahale etmesi gerekir" demecini veriyordu.

Peki, Washington ne tür planların, senaryoların peşindeydi? Amerikan dergisi Newsweek'e göre Washington'un muhtemel senaryoları dört plandan oluşuyor ve bunların uygulamaya konulmasının askeri çatışmalara yol açabileceği belirtiliyor. Birinci senaryo **hava korumasıydı**: "Umman denizinde bulunan ABD uçak gemisi Kitty Hawk'tan kalkacak F-14 jetleri tankerlere hava koruması sağlayacaktı." İkinci senaryo **uçak filola-**

Reagan'ın senaryosunda neler var?

rıydı: "Davet alındığı takdirde Amerikan Hava Kuvvetlerinin Suudi Arabistan ve Kuveyt'teki askeri hava üslerine F-15 filoları yerleştirilecek." Üçüncü senaryo, **gemilerle korumayı**: "Körfez'de seyreden petrol tankerleri güdümlü füzelerle donatılmış ABD savaş gemileriyle korunacaktı." Dördüncü senaryo **İran'a saldırı**: "Bu senaryoda ise İran'ın oldukça zayıf olan hava gücünün yok edilmesi öngörülmüyordu."

Bu arada, Suriye Devlet Başka-

nı yardımcısı Abdülhalim Haddam'ın, geçen hafta ortasında ani olarak İran'a gitmesi körfezdeki olayları daha ilginç kılıyordu. Savaşın başından bu yana Irak'a karşı İran'ın yanında yer alan Suriye, artık durumunu daha açık bir biçimde ortaya koyuyordu. Suriye'nin, tek amacı vardı: "Körfezdeki gerginlikte İran kartını ele geçirmek."

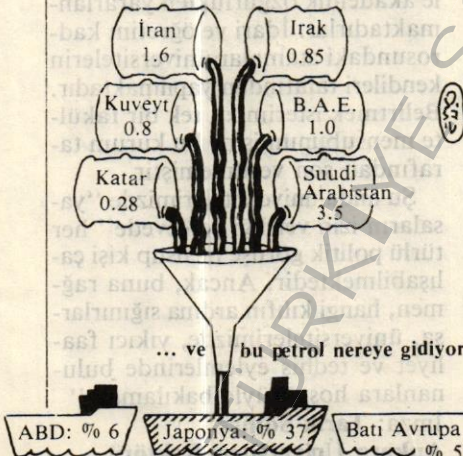
Siyasal gözlemciler, Suriye'nin İran'ı kontrol altında tutmak istediğini, çünkü körfez savaşının boyutlarının genişlemesini istemediğini bildiriyorlar. Nitekim, Haddam'ın ziyaretinin ertesi günü İran'ın Suriye'ye körfez savaşını genişletmeyeceği yolunda güvence verdiği bildiriliyordu.

Öte yandan, Beyaz Saray'ın, Körfezde uygulayacağı yeni politika, tüm bölgenin kaderini yakından ilgilendireceği için merakla izleniyor. Gerçi, ABD Başkanı Ronald Reagan'ın "Körfez'e müdahale etmek istemiyoruz" yolundaki açıklaması ve Başkan yardımcısı George Bush'un, ihtiyatlı diplomatik yaklaşım çağrısı, barut fıçısına dönen bölgedeki patlamanın gecikebileceğini gösteriyordu. Ama, Ronald Reagan'ın kendi ülkesindeki seçim kuşkusuyla ne yapacağı yine de hiç belli olmazdı ●

Körfez kapanırsa ne olur?

Körfezden dünyanın günlük petrol üretiminin yüzde 17'si -günde 8 milyon varil- çıkmakta. Körfezin kapanması durumunda, dünyanın yüzde 17'lik petrol gereksinimi, bazı petrol ihracatçı ülkelerin üretimlerini artırmasıyla sağlanabilir. Eldeki petrol rezervleri kullanılabilir ama yine de panik çıkabilir ve o zaman petrol fiyatları artabilir.

Hangi ülkeden ne kadar petrol geliyor (günde milyon varil)

Körfezin kapanması durumunda Suudi Arabistan, petrol ihracatını artırır.

Türkiye'yi etkiler mi?

Körfezin kapanmasından, Türkiye, Batı Avrupa, Japonya ve ABD kadar etkilenmeyecek. Çünkü, şu anda Türkiye'nin yalnızca, İran ve Suudi Arabistan'dan aldığı petrol körfez yoluyla geliyor. 1984 için, İran'dan 5.5 milyon ton, Suudi Arabistan'dan ise 1 milyon ton petrol alım sözleşmesi yapan Türkiye buna karşılık körfez dışı yollardan, Irak'tan 4.3 milyon ton, Libya'dan 3 milyon ton ve Cezayir'den de 600 bin ton petrol sağlayacak. Yetkililer, körfezin kapanması durumunda, Türkiye'nin İran ve Suudi Arabistan'dan aldığı petrolün kesileceğini ama bunun Libya'dan karşılanabileceğini belirtiyorlar. Türkiye için en kötü sonuç, İran'la dış ticaretinin olumsuz biçimde etkilenmesi olacak. Çünkü, İran petrol ihraç edemez duruma gelince, Türkiye'yle olan ticaretini de kısıtlamak zorunda kalacak. Oysa Türkiye'nin, İran'a yaklaşık 1 milyar dolarlık ihracatı var.

THE TIMES

THURSDAY MARCH 29 1984

...s but one
...of the present political
...climate in Turkey.

This extreme attack on academic freedom and human rights by a fellow member of Nato, which is said to be defending the free world, should be strongly condemned.

Yours sincerely,

ISAAC MARKS,
R. S. BLUGLASS,
SYDNEY BRANDON,
GRIFFITH EDWARDS,
M. G. GELDER,
K. RAWNSLEY,
GERALD RUSSELL,
c/o Institute of Psychiatry,
De Crespigny Park,
Denmark Hill, SE5.

...es. ...universities, on the other
...hand, enjoy full academic freedom.
All appointments of teaching and
administrative staff take place
within the university bodies. Inci-
dentally, not a single faculty
member has been dismissed by this
council.

At the present time our univer-
sities include staff members who,
quite naturally, subscribe to all the
various shades of legitimate political
beliefs. What cannot be tolerated,
however, is subversive activity and
violence on the campus, no matter
under what guise they are presented.
TARIK SOMER, President,
Ankara University,
Beselar,
Ankara, Turkey.

tubunda YÖK'ü ve uygulamaları-
nı şöyle savunuyordu:

"Anayasa uyarınca kurulan
Yüksek Öğretim Kurumu, ülkede
yer alan tüm üniversitelerdeki kay-
nakların (insan ve malzeme) etkin
ve eşit bir biçimde kullanılmasını
amaçlamaktadır. YÖK'ün amacı,
eldeki kaynakların, ülkenin her ye-
rindeki üniversitelerde ve özellikle
Türkiye'nin geri kalmış bölgelerinde
bulunan üniversitelerinde eşit bi-
çimde kullanılmasını sağlamaktır.
Ayrıca, YÖK üyelerinin üçte ikisi
de akademisyenlerden oluşmaktadır.

Aslında YÖK, koordinasyonu ve
planlamayı sağlayan bir organdır,
YÖK'ün üniversiteler üzerinde ic-

Somer: Mektupla YÖK savunması

ra yetkisi yoktur. Bunun yanı sıra
Türkiye'deki üniversiteler bütünüyle
akademik özgürlükten yararlan-
maktadırlar. İdari ve öğretim kad-
rosundaki atamalar üniversitelerin
kendileri tarafından yapılmaktadır.
Belirtmek isterim ki, tek bir fakül-
te mensubunun işine bu kurum ta-
rafından son verilmemiştir.

Şu anda üniversitelerimizde "ya-
saların izin verdiği çerçevede" her
türlü politik görüşe mensup kişi ça-
lışabilmektedir. Ancak, buna rağ-
men, hangi kılıfın ardına sığınır lar-
sa, üniversitelerimizde, yıkıcı faa-
liyet ve tedhiş eylemlerinde bulu-
nanlara hoşgörüyle bakılamaz."

İmza: **Tarık Somer**
Ankara Üniversitesi Rektörü
Ankara-Türkiye ●

Prof. Tarık Somer The Times gazetesinde yayınlanan mektuba verdiği
yanıtla yine gündeme geldi

İNGİLTERE

Dış basında YÖK

A.Ü Rektörü Prof. Tarık Somer, YÖK'ün hiçbir
fakülte mensubunu işten atmadığını ileri sürdü

"Yüksek Öğretim Kurumu'
nun üniversiteler üzerinde
tümüyle otoriter bir kontrolü var-
dır. Bu kurulun başkanı yürütme
organına atanmıştır. Üstelik bu sis-
tem nedeniyle, son iki yıl içinde,
Türkiye'deki üniversitelerde görevli
500 kadar akademisyen hiçbir da-
yanağı olmadan, işten atılmıştır.
Bunun da ötesinde bugün hâlâ üni-
versite dışındaki makamlar, üniver-
sitelerde çalışan akademisyenlerin
"keyfi olarak" işten atılmasını sağ-
lama hakkına sahiptirler.

Hür dünyanın çıkarlarını savu-
nan NATO ittifakına üye bir ülke-
de akademik özgürlüğe karşı yöne-
tilen bu saldırı şiddetle kınanmalı-
dır."

Saygılarımızla

Isaac Marcs

R.S. Bluglass

Griffith Edwards

M.G. Gelder

K. Rawnsley

Gerald Russel

30

Psikiyatri Enstitüsü
De Crespigny Park
Denmark Hill SE5

Bu satırlar, Londra'da yayımla-
nan The Times gazetesinin 29 Mart
1984 tarihli sayısında, Okuyucu
Mektupları köşesinde yer alıyordu.

Profesör Isaac Marcs ve altı ar-
kadaşının "Türkiye'de baskı başlığı
altında, yazdıkları bu okuyucu
mektubu YÖK'ün atadığı Ankara
Üniversitesi Rektörü Profesör Tarık
Somer tarafından yanıtlandı.
Ankara Üniversitesi Rektörü Tarık
Somer, The Times gazetesinin aynı
köşesine "Akademik Özgürlük"
başlığı altında gönderdiği mektup-
ta, Türkiye'de üniversitelerin aka-
demik özgürlüğü bulunduğunu ileri
sürüyor YÖK'ün uygulamalarını
savunuyordu.

Somer'in cevabı. Profesör So-
mer'in cevabı 15 Mayıs 1984 tarihli
The Times gazetesinde aynı kö-
şede yayınlanıyordu. Somer, mek-

Sakharov'lar yine zorluyor

Sovyet rejim aleyhtarı Andrei Sakharov ve eşinin akıbeti, Doğu-Batı ilişkilerinin geleceğini etkileyecek

Andrei Sakharov'a ne oldu? Son iki haftadır Batı basınında en çok tartışılan konulardan biri buydu. Özellikle Doğu Batı ilişkilerinin gergin olduğu bir ortamda, Sovyet rejim aleyhtarı Andrei Sakharov'un, açlık grevi yaparken eşi Yelena Bonner'le birlikte ortadan kaybolması Batı dünyasında büyük tepkiye yol açıyor ve Doğu Batı gerginliğinin daha da artmasıyla sonuçlanıyordu.

Sürgündeki Sakharov. Sovyetler Birliği'nde hidrojen bombasının "babası" olarak tanınan fizikçi ve 1975 Nobel Barış Ödülü Sahibi Andrei Sakharov, Sovyet rejimine karşı çıktığı için, 1980 yılından beri yabancılara kapalı olan Gorki kentinde sürgünde yaşıyordu. Ama, Sakharov, Soljenitsin ve öteki rejim aleyhtarı Sovyet "İnsan Hakları Savunucuları'nın" aksine ülkesini terk etmemiyordu. Zaten Sakharov, istese bile S.S.C.B yetkililerinin, ona ülke dışına çıkma izni vermesi beklenemezdi. Çünkü, fizikçi Sakharov ülkenin nükleer sırlarını biliyordu.

63 yaşındaki Sakharov'un, Batı kamuoyunda büyük yankı ve tepki uyandıran son eylemi mayıs ayının ilk günlerinde başlamıştı. Andrei Sakharov, kalbinden ve gözlelerinden rahatsız olan eşi Yelena

Bonner'in Batı'ya gidip tedavi olma isteğinin reddedilmesi üzerine açlık grevine başlıyordu. Sakharov, eşinin, ülke dışına çıkmasına izin verilinceye kadar açlık grevini sürdürecekti.

Sakharov ailesine yakın bazı kaynaklara göre, Yelena Bonner, yaklaşık üç hafta önce Moskova'dan ayrılıp, Gorki'ye eşi Andrei Sakharov'un yanına gitmiş ve o da kocasıyla birlikte açlık grevine başlamıştı. Yine aynı kaynaklara göre, Sakharov ve eşi, bir süre önce Gorki kentindeki evlerinden alınıp bilinmeyen bir yere götürülmüşlerdi. Ancak şimdilik götürüldükleri yer ve başlarına gelenler konusunda hiçbir şey bilinmiyordu.

Batılı diplomatik gözlemciler, Sovyet makamlarının Sakharov çiftine zarar verecek herhangi bir davranıştan kaçınacağına inanıyorlardı. Bu nedenle, Andrei Sakharov ile eşinin, kent dışında bir hastaneye götürülmüş olması olasılığı üzerinde durulmaktaydı. Gözlemciler göre, Andrei Sakharov ya da eşinin başına bir şey gelirse Sovyetler'in Batıyla ilişkileri daha da kötüleşmesi kaçınılmaz olacaktı.

Sovyetler Birliği'nin, 1984 Los Angeles Olimpiyatlarına katılmaya çağını açıklaması ve Cenevre'deki silahsızlanma görüşmelerine dönmeyi bir kez daha reddetmesi üze-

Andrei Sakharov için Batı kamuoyunda büyük kampanya başlatıldı

rine son haftalarda ABD-SSCB ilişkileri en soğuk dönemlerinden birine giriyordu.

Doğu-Batı diyalogunun her zaman sürdürülmesinden yana olan Batı Avrupa ise, SSCB ile ilişkilerinde ABD'ye göre daha ılımlı bir tutum izlemeyi yeğliyordu. Son bir ay içinde, İspanya Kralı Juan Carlos, İngiltere Dışişleri Bakanı Sir Geoffrey Howe, İtalya Dışişleri Bakanı Giulio Andreotti ve son olarak da hafta içinde F.Almanya Dışişleri Bakanı Hans Dietrich Genscher, Moskova'yı ziyaret etmişti. Sırada, Fransa Devlet Başkanı François Mitterrand vardı. Yelena Bonner'in Paris'te yaşayan kızı Tatyana Yankelevich Mitterrand'a duruma müdahale etmesi için başvuruda bulunuyordu.

Sakharov ve eşinin üç yıl önce, 1981 yılında yaptığı açlık grevi, Batı kamuoyunda oluşturulan büyük bir kampanyadan sonra, başarıya ulaşmıştı. 17 gün süren bu açlık greviden sonra, Sakharov'un üvey oğlunun nişanlısına, Sovyetler Birliği'nden çıkış izni verilmişti.

Batılı diplomatik gözlemciler, Sovyet yetkililerinin, son olaydan sonra da, Sakharov'un eşi Yelena Bonner'e, çıkış izni vermesinin beklendiğini belirtiyorlar. Gerçi, Sovyet yetkilileri Sakharovlarla ilgili olayın ABD tarafından büyük ölçüde abartıldığını söylüyorlar ve Amerikan makamlarını suçluyorlardı ●

Sakharov'un eşi Bonner, hastalanmadan önce Gorki'deki evlerinde

Yeşillerin Meclis grubundaki 6 kadın yönetici (arkada) Schoppe, Borgman, Hickel (önde) Nickels, Dann ve Vollmer

F. ALMANYA

“Erkekler parazittir”

Yeşillerin Meclis Grubunda yönetime geçen 6 kadın, politikayı kadınlar arasında yaygınlaştırmak istiyor

“**E**rkekler parazittir. Çünkü bu toplumda yapılması gereken işlerin üçte ikisini kadınlar yapmalarına rağmen, parsayı erkekler topluyor.”

Federal Almanya’da geçen yıl yüzde 5 oranında oy alarak parlamentoya girmeyi başaran çevre korumacı Yeşiller kamuoyunda sürprizler yaratmaya devam ediyor.

Cumhurbaşkanlığı seçimi. Geçen hafta içinde Federal Alman Parlamentosunda yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde oyların yüzde 80’ini alarak cumhurbaşkanı olan Hıristiyan Demokrat Richard von Weizsaecker’in karşısındaki tek isim Yeşillerin adayı Marie Luise Rinser’di. Ancak Rinser, Weizsaecker’in karşısında, toplayabildiği 68 oyla hezimete uğruyordu. 3 yıldır Batı Berlin’in yöneticiliğini yapan Weizsaecker, kazandığı saygınlık nedeniyle Hıristiyan Demokrat Parti içinde Kohl’ün en güçlü rakibi durumundaydı. Alınan sonuç, Kohl’ün parti liderliğini Weizsaecker’e kaptırma konusundaki korkusunda ortadan kaldırıyordu. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden yaklaşık bir ay önce de, Yeşiller, Bundestag’da ezilen kadınları kurtarmak için bir kampanya başlatmışlardı. Kuşkusuz bu kampanya-

nın başlamasının ardında, bir süre önce, Yeşillerin Meclis Grubunda kadınların bir “saray darbesi” yaparak yönetimi ele geçirmeleri yatıyordu.

Bundestag’daki “kadınlar arasında işsizlik oranı” konulu tartışma hayli hareketli geçti.

Aile Bakanı Geissler ve Çalışma Bakanı Blumm, Yeşillerden gelen eleştirileri yanıtlamaya çalıştılar. Aile Bakanı Geissler, amaçlarının yalnızca kadınlara yardım etmek olduğunu vurgularken, “evlerinde oturup çocuk doğurmak ve çocuğuna bakmak isteyen yüzlerce kadın var, onların sorunlarına çare aramak bizim görevimiz. Bize biraz zaman tanıyın” şeklinde konuşuyordu. Çalışma Bakanı Blumm ise, Yeşilleri, ülkede cinsiyet kavgası yaratmakla suçluyordu.

Federal Almanya’da Kohl hükümeti, 6 Mart 1983 seçim kampanyası sırasında, “kadının yeri evi olmalıdır” sloganını ortaya atmıştı. İşte, geçen hafta parlamentodaki tartışmada, bu noktadan hareket edilmişti. Yeşillerin Meclis Grubundaki sorumlularından Antje Vollmer, hükümetin bu sloganın arkasına sığınarak, ülkedeki işsizlik sorununa kadınları işten atarak ya da işsiz kadınlara iş vermeyerek bir çözüm bulmayı amaçladığını belirtti-

yordu.

Bundestag’daki tartışmadan sonra, Guardian gazetesi muhabiri Walter Schwarz’la görüşen Antje Vollmer, “kadınlar özgür iradelerini kullanarak kendi istedikleri biçimde bir yaşama biçimi seçebildikleri zaman özgürdürler” diyordu.

Federal Almanya’daki çevre korumacı Yeşiller, 1983 yılında yapılan seçimlerde oyların yüzde 5’ini alarak Bundestag’da 28 milletvekili ile temsil edilme hakkını kazanmışlardı. Ancak, Yeşillerin rotasyon uygulaması nedeniyle, geçen aylarda Yeşillerin arasında görüş ayrılıkları çıkmış ve Meclis’teki grup yönetiminde tartışmalar çıkmıştı. Yeşillerin benimsediği rotasyon yöntemi uyarınca, yasama döneminin yarısından sonra parlamentoda görev yapan milletvekillerinin yerlerini partinin belirlediği öteki arkadaşlarına bırakmaları gerekiyordu. İşte geçen aylarda yeniden gündeme gelen bu karar Yeşiller içinde büyük tartışmalara ve derin görüş ayrılıklarına yol açmıştı. Geçen, Meclis Grubunda değişiklik olmuştu. Yeşillerin Meclis Grubundaki yönetiminin tamamen kadınlar tarafından ele geçirilmesi ise kamuoyunda bir “saray darbesi” olarak nitelenmişti.

Üçü grup sözcülüğü, öteki üçü de divan üyeliğine seçilen Waltrand Schoppe, Annemarie Borgman, Erika Hickel, Chirista Nickels, Heidi Dann ve Antje Vollmer’in önünde şimdi zorlu günler var.

Yeşillerin Meclis Grubundan sorumlu bu altı kadın daha önce çevre korumasında ve barış gösterilerinde olduğu gibi bu kez de kadın hakları konusunda başarı kazanacaklarına inanıyorlar. Kadınlar, bu seçilişlerini, erkek politikacıların hakimeyetine bir meydan okuma olarak görürken, bu seçim sayesinde kadınlara ve annelere politikaya atılma cesaretini de vermek istiyorlar.

Federal Almanya’daki siyasal gözlemcilere göre, ilk aşamada, Yeşiller, Bundestag’daki öteki partilerin kadın üyeleriyle “kadın hakları” konusunda dayanışmaya girme yolunu seçecekti. Sosyal Demokrat Parti’nin parlamento grubundaki sorumlularından Peter Glotz “kadın politikacılar birleşirse, işte o zaman işimiz iş” diyordu ●

1984 modeli korsan

8 kaçak yolcuyu açık denize atan ve ölüme terk eden Yunanlı kaptanın yargılanması başlıyor

Deniz oldukça sakindi. 16 bin tonilatoluk "GAROUFALIA" şilebi, ekvator çizgisini aşır Somali kıyılarından üç derece kuzey boylamına yaklaşırken yeryüzü takvimleri 17 Mart 1984 tarihini göstermekteydi. Ancak geminin takvimi oldukça geri kalmıştı anlaşılır. Olsa olsa, 17 Mart 1084'ü gösteriyor dabilirdi.

43 yaşındaki kaptan Andonis Klidanopulos, kendisine yüz kızartıcı yetkiler tanıyan bir yasayı uygulayarak, tayfalara "kaçak yolcular denize" komutunu verirken, gemi direğinde dalgalanan Yunan bayrağındaki haçın yerini kuru kafa ve iki çarpık kemik almıştı sanki. Kaptanın gözündeki siyah güneş gözlüğü, tek gözü kapayan korsan kurdelesini, dindeki tüfek ise havada sallanan korkunç pala gibiydi. Olayı uzaktan izleyen olsa, "şimdi kahraman genç ortaya çıkacak, kılıcını çekip on bir zenci delikanlıyı kurtaracak" diye düşünebilirdi. Ne yazık ki, olay böyle gelişmedi. Gemi, kıyından beş ila sekiz mil uzaklıkta tam yol seyrine devam ederken, Kenya kaçak yolcular can yeleği giydirilerek 7-8 metre yükseklikteki küpeşteden tek tek köpek balıklarının cirit attığı sulara atıldılar.

Gemi, Pire limanına yanaştığında olay ilgili makamlara duyuruluyor ve dünya kamuoyu okuduklarından dehşete kapılıyordu.

Orta çağdan kalma. GAROUFALIA Kenya'nın Mombasa limanından Karaçi'ye doğru yola çıkarken tekneye 14-25 yaş arası 11 siyah delikanlı kaçak olarak girerek saklanmıştı. Gemi limandan yaklaşık 70 mil uzaklaşmıştı ki kaçak yolcular teker teker ortaya çıkmaya başladılar. Kaptan önce tüm kaçak yolcuların 7.5 metre karelik bir ambara kapatılmasını emretti. Bu kadar küçük bir yere sıkıştırılan 11 kişinin tepki göstermemesi olanaksızdı. Kilidi kırıp gemiye yayıldılar ve mürettebatla çatışmalar oldu. Kaptan gece, zabitanı toplayarak kaçak yolcuların denize atılacağını bildirdi.

Açık denizler için eskiden geçerli bir yasa, geminin herhangi bir tehlikeyle karşı karşıya kalması durumunda, kaçak yolcuların denize atılmasına olanak tanıyordu. Ama, aradan artık yüzyıllar geçmişti. Mürettebattan kaçara karşı çıkan, bazı kişiler oldu. Fakat otoritesizlikle nam salmış kaptan, itirazlara aldırmadı ve kararını uygulattı. Yunanistan'da cunta zamanında akrabalarından biri belediye başkanlığına atanmış olan kaptan, denizci çevrelerinde "faşist" olarak tanınmaktaydı. Gençlerin denize atılması sırasında gemide olaylar çıktı, ama havaya kurşun sıkılarak kaçaklar denize atlamaya mecbur ediliyordu.

Ağır itham. Gemi Pire limanına yanaşır, olay ortaya çıkınca Yunan basınında kıyamet koptu. Geçimlerinin büyük bir kısmını denizden ve özellikle deniz taşımacılığından elde eden Yunanlılar bunu ulusal ahlaklarına vurulmuş kara bir leke olarak görüyordu. Pire savcısı Andonis Prusos, başta kaptan olmak üzere olaya karıştığına inandığı 8 Yunanlı ve 3 Pakistanlı için tutuklama emri verdi. Bu kişilerin haklarında, ağır ithamlarla kovuşturma açılıyordu. Sorgu yargıci Micias sanıklarla çok sert konuştu ve elinden gelse kendilerini vatana ihanetle itham edeceğini belirtti. Güvenlik kuvvetleri, sanıkları, dışarıda bekleyen halktan kurtarmak için özel gayret göstermek zorunda kalıyordu.

Tepkiler. Olaydan sonra, bir çok dernek, sendika ve aydın, olayı fı-

nayan bildiriler yayınlıyorlardı. Bu bildirimlerde, kaptanlara büyük yetkiler tanıyan çağdışı yasaların yeniden gözden geçirilmesi gereği vurgulanıyordu.

Aslında bu olay belki de tek değildi. Geçen haftalarda Pire limanına yanaşan Macar bandıralı Radnat şilebinin kaptanının, gemiye, Kazablanka'dan giren 24 yaşındaki Afrikalı Celal Den-Alal ile 23 yaşındaki Said Tanzer adındaki iki kaçak yolcuyu 9 Mayıs sabahı Mora Yarımadası açıklarında denize attığı iddia ediliyordu. Bu olayda da

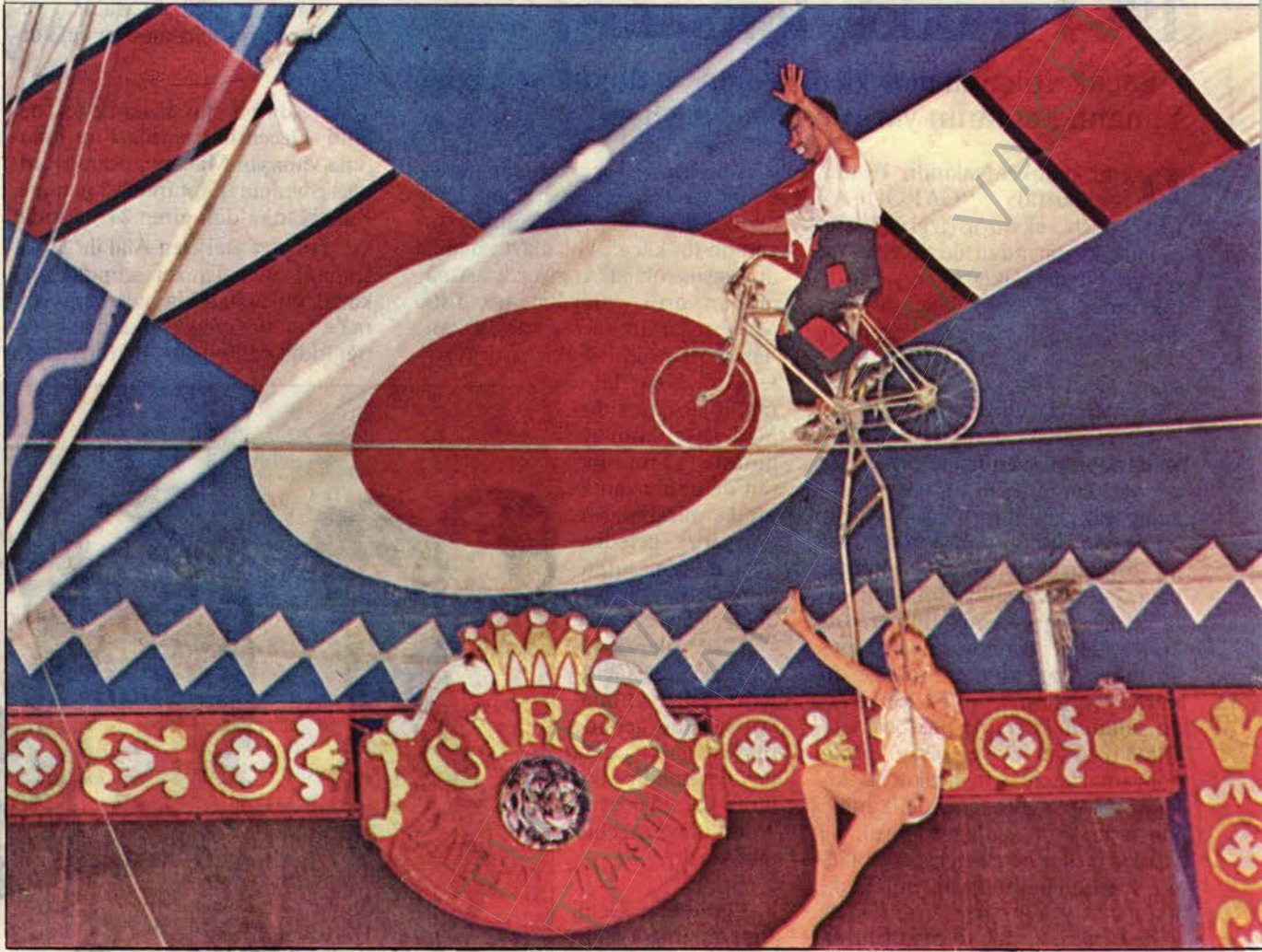

Kaptan Andonis Klidanopulos, insan yüzlü canavar

şüpheler uyanmış ancak tayfalar arasında titizlikle tutulan "sus" kanunu soruşturma açılmasını engellemişti.

Bu arada Kenya Dışişleri Bakan Yardımcısı Ben Mudho olayla ilgili temaslarda bulunmak ve önümüzdeki günlerde başlayacak yargılamayı izlemek üzere 4 kişilik bir heyetle birlikte Atina'ya geliyordu.

Ancak kara yasalarına göre 11 insanı köpekbalıklarına yem olarak atmış olan kaptan en çok 20 yıl hapse mahkûm olabilecekti ●

Medrano'ya trapez izlemeye gidenler belleklerini zorlayıp eski sirkleri anımsamaya çalıştılar

Sirklerin eski tadı yok...

Sirk ışıklarının ardında çile dolu bir yaşam var

Bateristin usta parmakları ba-
getleri sıkı sıkıya tutuyordu.
Büyük sirkün çadırını dolduran ka-
labalık nefeslerini tutmuş, gözleri-
ni trapezin ucundaki genç kadına
dikmişti. Sunucunun sesi son bir
kez sirkün görkemli çadırında yan-
kılandı: "Bu bir ölüm numarasıdır.
Bu cesur kadın altında ağ olmadan
yerçekimine meydan okuyup nefes-
lerinizi kesecek..."

Çadırı bir ölüm sessizliği kapla-
mıştı. Trapez'in çubuğu kadına
doğru atıldığı an yaşlı bateristin
usta bagetleri trampeti dövmeye
başlamıştı. Sirkün orkestrası ona
tüyler ürpertici bir tempoyla eşlik

ediyorlardı. Trapezin çubuğu ağır
çekimdeki bir ölüm makinesi gibi
genç kadının ellerine yaklaştı... Ve
kadın sıçradı...

Büyük sirkün çöküşü. Düşlerde
yer eden bu heyecan dolu an, İstan-
bul'a gelen Medrano Sirk'i'nin gös-
terileriyle kırılan bir ayna gibi tuz-
la buz oldu. Gerçi trapezin üzerin-
deki yine genç ve güzel bir kadındı.
Ama altında geniş bir güvenlik
ağı vardı. Sirkün usta bateristi ve or-
kestrası ise yerini küçük bir teybin
çağdaşlığına bırakmıştı. Bütün
bunlar yetmiyormuş gibi ünlü tra-
pezci diye tanıtılan Maria adlı genç

kadın, çubuğu tutamamış ve paldır
küldür ağı üzerine düşüvermişti.

1984 yılında Medrano Sirk'i'nin
İstanbul'daki gösterileri işte böyle
başlamıştı. Geçmişteki filmleri ve
büyük sirkleri belleğinden sileme-
miş olan orta yaşlı bir adam minik
kızının kulağına eğilip bir kitaptan
anımsadığı şu cümleyi söylüyordu:
"Özlemin eski tadı yok kızım..."

Kimdi bu trapezden düşen ünlü
sanatçı, ne olmuştu da düşmüştü?
Medrano Sirk'i'nin yöneticisi ve as-
lan terbiyecisi Livio Togni'nin karı-
rısı olan Maria Meksikalı bir aile-
den geliyordu. Trapezden düşmesi-
nin gerekçesini de şu sözlerle anla-
tıyordu: "Biz gece en erken üçte,
dörtte yatıyoruz, çocuğumuzsa sa-
bahın köründe ayaklanıyor. Uykusuzluğun üstüne bir de ev (karava-
ni kastediyor) işleri binince göste-

150 kişilik ekibin aslan terbiyecisi, trapezcisi, palyaçosu tamamdı ama...

riye yorgun argın çıkıyorum". İşin aslı buydu işte. Çadırın içinde, parıltılı giysiler içinde havada uçan ünlü trapezci Maria Togni bir anneydi. Ve her annenin başında olan sorunlar onun da başındaydı. Hem de bir sirk yaşantısı içinde. Aslında sirk 150 kişiden oluşan kocaman bir aile biçimindeydi. Hemen herkes birbirinin akrabasıydı. Anneler, babalar, abiler, kardeşler amcalar ve çocuklar. Görkemli sirk çadırının hemen arkasına şöyle bir göz atıldığında, yıkanmış çocuk çamaşlıkları, bir kenara atılmış oyuncak bir ayı, şişme yüzme havuzu ve kafesteki ayıların homurtuları arasında hemen ayırdedilebilen çocuk sesleri dikkati çekiyordu. Her evde

yaşanan günlük sıkıntılar, yemek sorunu, karı koca kavgaları, çocukların eğitimi, çamaşır derdi bu insanlar için de vardı. Ama bütün bu sorunları o ülke senin bu ülke benim dolaşırken, küçücük kravanların içinde çözmeye çalışmak, sirkte çalışanların söylediğine göre sahnedeki numaralardan bile daha fazla beceri gerektiriyordu.

Sirkteki ilkokul. En büyüğü 8 yaşında olan yirmi kadar çocuğun eğitimleri nasıl sağlanıyordu. Tam sirkte uygun bir çözüm bulunmuştu bunun için. Ülkenin birinde, bu büyük ailenin peşine takılmış genç bir kadın, çocukların eğitimini üstlenmişti. Gündüzleri okuma yazma öğretiyor, temel bilgileri veriyordu. Bu koşullar içinde, çocukların doğru dürüst bir eğitim göreceğini düşünmek fazlaca iyimserlikten öte bir anlam taşıyamazdı. Ne var ki aileler pek önemsemiyorlardı bu so-

runu. Nasıl olsa çocukların çoğu, kendileri gibi yaşamlarını sirkte sürdürecekti ve birkaç numara öğrenip cambaz olacaktı. Eğer çocuklar çok istekli olur da okumakta diletirlerse o zaman, kendi ülkelerindeki akrabalarının yanında okula gidebilirlerdi. Zaten sanatçıların çoğunun çocukluğu da kendi çocuklarınınkinden farklı geçmemişti. Kuliste annesiyle birlikte sahne sırasının gelmesini beklerken, her şeyden habersiz biberonunu emen birbuçuk yaşındaki kızın da önünde böyle bir gelecek vardı.

Sidik ve parfüm kokusu. Amerikalı radyo komedyeni Fred Allen 1894 yılında bir programı sırasında şunları söylüyordu: "Eğer bir sirk koktuğunun yarısı kadar iyi olsa, sonuç mükemmel bir gösteri olurdu". Fred Allen'in programından 90 yıl sonra Dolmabahçe Küçükçiftlik Parkı'ndaki Medrano

TOPLUM

Sirki'nde de aynı sorun sürüp gidiyordu. Vahşi hayvanlarıyla burunburuna yaşayan sanatçılar, bu pis kokuyu kapatmak için bol bol parfüm kullanıyorlardı. Ama sonuçta ortaya çıkan, at sidiği ve parfüm karışımı koku daha da dayanılmaz oluyordu.

Katı bir disiplin. Medrano Sirki'nin aslan terbiyecisine göre hiçbir meslek, sirk sanatçılığında olduğu denli özel yaşamla iç içe geçemez-

Medrano'nun yeğenleri. 11 yıl önce İstanbul'a gelen Medrano Sirki, bugünkü Medrano Sirki'nin akrabasıydı. Yani, 1 ay süreyle Küçükçiftlik Parkı'nda gösterilerini sürdürecektir olan sirk, kurucusu ve sahibi, ünlü Medrano'nun yeğeni Livio Togni'ydі. Medrano sülalesi biri Roma'da ve biri de Atina'da olan iki sirk daha sahipti. İstanbul seyircisinin karşısına çıkarsa bu sirkler topluluğunun yalnızca küçük bir bölümüydü.

Hangisi daha şanslı? Tüm sirklerde olduğu gibi bu sirkte de en büyük ilgiyi hayvanlar topluyordu. Ama, ormanların kralı aslanların ürkek kedi yavruları gibi oradan oraya atlamaları, mağrur fillerin çömelip oturmaya çabalamaları, atların soytarıllık etmeleri kahkahalarla gülen seyircilerin derinden derine içlerini de burkuyordu. Küçük bir çocuğun sorduğu gibi "neler çekiyordu kimbilir zavallı hayvanlar bu numaraları öğrenene kadar". Ama sirklerde, belki hayvanlardan bile daha kötü durumda olanlar sahne gerisinde çalışan işçilerdi.

Hayvanların bütün pisliklerini temizlemek, ağır gösteri aletlerini oradan oraya taşımak, dev gibi çadırı kurup sökmek ve sanatçıların her türlü kaprislerini çekmek hep bu işçilerin başına kalıyordu. Sirk İtalyan yöneticileri, böylesi ağır işleri, yok pahasına yaptırmanın uygun bir yolunu bulmuşlardı. Asya ve Afrika'nın yoksul ülkelerinden toplanmış işçiler bu iş

Seyirci önüne çıkmadan yapılan hazırlık

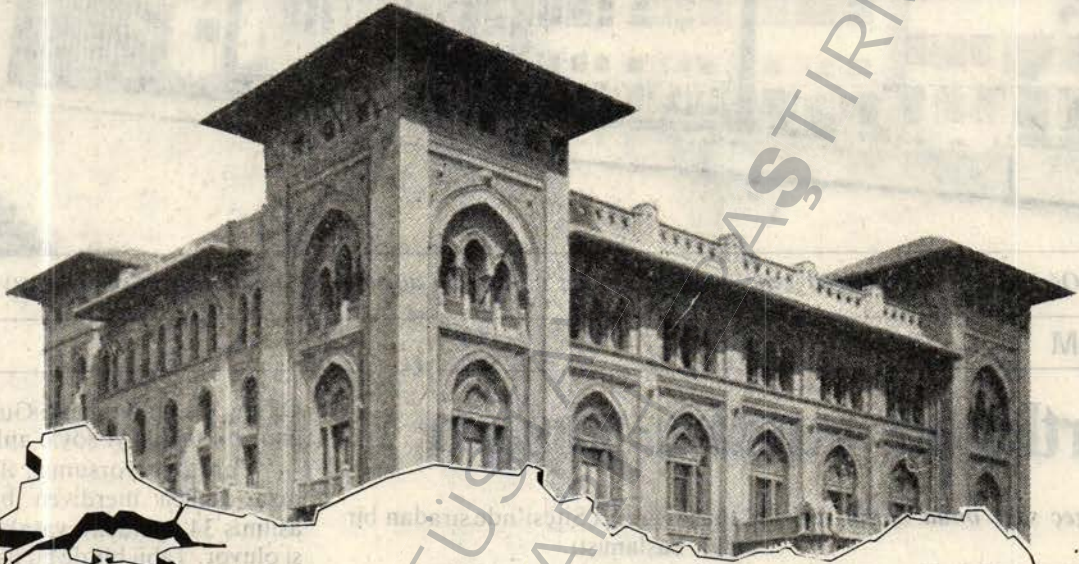
di. Böylesi tehlikelerle dolu bir işi sürdürebilmenin tek koşulu katı bir disiplin uygulamaktı. Sahnede ya da provalar sırasında yapılan en ufak bir hata ölümle sonuçlanabilirdi. Nitekim, gösterisi sırasında trapezden düşen Maria Togni'ni abisi yıllar önce geçirdiği bir kazayı Maria kadar şanslı atlatamamış ve bir bacağını yitirmişti. Geleceğe yönelik hiçbir güvencesi olmayan bu insanlar için, tek geçim kaynağı olan, bedenlerini kullanamaz duruma düşmek belki ölümden daha

acıydı. Sanatçıların sahneye çıkmak için sıralarını bekledikleri ve son kontrollerini yaptıkları kuliste, disiplin neredeyse elle tutulacak denli somuttu. Sahnede işi biten araçların içeri taşınması, hayvanların kafeslerinden çıkarılıp sahneye hazırlanması, akrobatların ısınma hareketleri kusursuz bir düzenlilik içinde gerçekleşiyordu. Zaten kuliste ortaya çıkacak en ufak bir kargaşa anında sahneye yansiyabilir ve gösterinin rezil olmasına yol açabilirdi.

inçin biçilmiş kaftandı. Küçük karanvanlarda alt alta üst üste yaşayan bu işçilerin durumu parlak sirk ışıklarının gölgesinde kalan bir sorundu.

"Özlemin eski tadı yok" diye düşünen adam kızıyla birlikte çadırı terkederken bir başka sürprizle karşılaşılıyordu. Sirk çıkışı kırık dökük bir luna parka açılıyordu. Çocuk, hayranlıkla dönme dolabın aldatıcı ışıklarına bakarken, adam ve Medrano Sirki'nin sakinleri yeni bir güne hazırlanıyorlardı ●

BÜYÜK TÜRKİYENİN BÜYÜK BANKASI

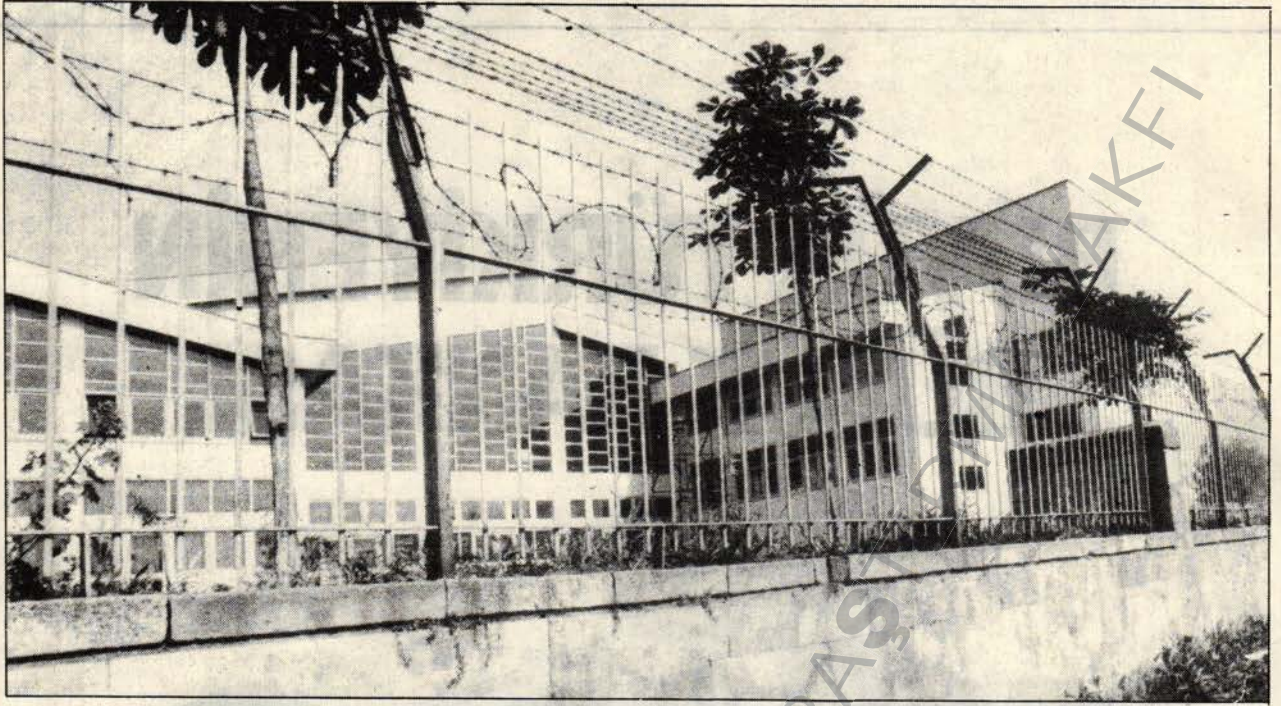

Tasarrufları, tarıma ve üretime,
Tarıma Dayalı Sanayi'ye aktaran,
ulusal kalkınmamızda değerlendiren
T.C. Ziraat Bankası'dır.
Büyük Türkiye'nin büyük bankası.

T.C. ZİRAAT BANKASI

"Gücüne erişilemez"

Atatürk Öğrenci Sitesindeki 3500 genç, polislerin nöbet tuttuğu bu duvarlar ve tel örgüler arasında yaşıyor.

TOPLUM

Yurtlarda yasaklı yaşam

“En geç saat onda bloku terk edin...”

“Odanızı süpürün, temizleyin...”

“Yataklarınızı yönetmeliğe uygun bir şekilde düzenleyin...”

“Dolap iç düzen talimatına riayet edin...”

Üç bin beş yüz genç hoparlörden yayılan cızırtılı madeni sesle en tatlı gençlik rüyalarından kopup gri demirler ve kirli sarı duvarlar arasında gözlerini açtılar. Yataklar yatak yönetmeliği uyarınca hızla düzeltildi. Terlikler “yatak altının sol orta yerine düzenlenmiş biçimde” yerleştirildi. Dolaplara son bir kez göz atıldı. Evet, dış fırçası sağ üst köşede, temiz havlular sağ altta, her şey yerli yerindeydi.

“Beş dakikanız kaldı... Bloku terkedin... Bloku terkedin...”

Gergin genç bedenler kollarında kitaplarıyla blok merdivenlerinden aktı, yüksek duvarlar ve tel örgülerle çevrili avludan geçip polis denetimindeki kapıdan çıktı, İstanbul'a karıştı.

Türkiye'nin en büyük yüksek öğrenim yurtlarından birinde, Ata-

türk Öğrenci Sitesi'nde sıradan bir gün başlamıştı.

Can güvenliği sağlandı ama... 12 Eylül öncesinde öğrenci yurtlarında yaşanan acı olaylar, hoşgörü ve tartışmanın yerini kaba kuvvetin; özgürlüğün yerini baskının alması, yurtların karşıt grupların çarpışma alanları haline gelmesi en başta öğrenciler olmak üzere bütün toplum tarafından eleştiriliyordu. Yurtlar düzeltilmeli, öğrencilerin özgürce yaşayıp rahatça çalışabilecekleri yerler haline getirilmeli, gençlerin can güvenliği sağlanmalıydı. 12 Eylül'le birlikte alınan önlemler bu yönden başarılı oldu. Gençliğe can güvenliği sağlandı. Ancak mesele can güvenliğiyle bitmiyordu. Yurtlarda yaşanan kargaşaya son vermek için uygulanan yöntemler ve yurt yöneticilerinin zihniyeti yeni bir sorun çıkarıyordu toplumun karşısına: Gençlerin canı kurtulmuştu; ama, kişilikleri tehlikeye atılıyordu!

27 Nisan tarihinde yazdığı şiir Yeni Olgü Dergisi'nde yayınlandıktan hemen sonra, Atatürk Öğrenci Sitesi'nden atılan Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek

Okulu 3. sınıf öğrencisi Gürsel Doğan, bu tehlikeyi şöyle anlatıyor:

“Yurda giriyorsunuz, ilk karşınıza dikilen merdiven başlarına asılmış 34 maddelik yasaklar listesi oluyor. Tabii bir de bu listede yer almayan yasaklar var.

Yatağınızın üzerinde herhangi bir şey bulunması, yastığınızı battaniyenin altına sokmanız yasak. Terliğinizi ranzanın sağ köşesine koymamız yasak. Duvarlarınıza resim asmanız, odada çiçek bulundurmanız yasak. Odanızda çay içmeniz, bir şeyler atıştırmanız yasak. Sakal bırakmanız, bıyıklarınızı dudaklarınızı kapatacak şekilde uzatmanız yasak. Bavlunuzu ranzanın altına koymamız, kitaplarınızı dolabınızın üst rafına değil de alt rafına koymamız yasak. O gün okulda dersiniz yok diyelim, sabah ondan sonra odanızda kalıp kitap okumanız yasak. Yurtlarda her türlü kültürel faaliyet yasak. Ailenizden, arkadaşlarınızdan, sevgilinizden gelen mektuplarınız var örneğin ve kimsenin okumasını istemiyorsunuz. Eviniz olması gereken bir yerde, mektuplarınızı koyacak küçük bir köşeniz yok. Çünkü dolabınızı kitlemeniz yasak, çünkü yurtlarda özel hayat yasak. Bütün bu yasaklar ne için diye düşünüyorum sık sık. Bizleri tıpkı dolapları-

Yetkililer ne diyor ?

Nokta, çok öğrencinin yurtlarla ilgili olarak ileri sürdükleri iddialar konusunda Kredi ve Yurtlar Kurumu Bölge Müdürü Ethem Gözen ile konuştu.

Nokta: Sayın Gözen, 20 Nisan'da AÖS'teki halk oyunları şöleninde sahnede üç hilal çizildiği söyleniyor. Siz de oradaymışsınız, ne diyorsunuz?

Gözen: Ben şölende çok kaldım, erken ayrıldım. Tam cevap verebilecek durumda değilim.

Nokta: Siz varken öyle bir şey çizildi mi?

Gözen: Biliyorsunuz folklor oynanırken çeşitli şekiller çiziliyor. Oyun oynarken daireler yapıyorlar. 3 daire yan yana gelirse bir şey olmuyor. Bu dairelerin ağzı biraz açık olursa yine bir şey olmuyor değil mi? Ama bu ağzı açık dairelerin ikisi yan yana, biri biraz aşağıya düşerse üç hilale benzeyebilir. Ben şahsen böyle bir şeyin farkında değilim. Ben en ön sırada oturdum. Bilirsiniz, ön sıradan sahnede çizilen şekiller tam olarak görünmez.

Nokta: Peki şiiri de duymadınız mı?

Gözen: Şiir sırasında yoktum galiba. Çok gürültü patırtı vardı, belki de duymadım.

Nokta: Vezneciler Kız Öğrenci Yurdu'nda öğrencilere hitaben yaptığınız bir konuşmada "sizin de müşterileriniz çok" dediniz, ayrıca konuşmanızın bir başka yerinde, "... yurt müdüreniz sizi korumak isterken, şefkatli bir anne gibi davranacağım derken kızını satan anne pozisyonuna düşüyor" dediniz iddiası var. Ne diyorsunuz?

Gözen: Ben şöyle dedim, kız yurt müdüreleri kız anneleri gibi hareket ediyorlar. Sizi koruyorlar, böyle durumlarda haber vermiyor, affediyorlar. Ve bu yüzden benden çok azar işitiyorlar. Müşteri meselesine gelince, ben o cümleyi mecazi anlamda kullandım. Ayrıca benim açıklamak istediğim bir nokta var. Son zamanlarda yurtlarda organize bir hareketle karşı karşıyayız. Sirt'ten İstanbul'a kadar bütün yurtlarda benzeri hareketler görülüyor. Basınla temasa geçiliyor, tek tip kıyafet giyiniyor. Bu hareketlerin dışarıdan güdümlü olduğuna dair deliller var elimizde. Bu da unutulmamalı.

Atatürk Öğrenci Sitesi Müdürü Hüseyin Özer ise şunları söyledi:

Nokta: AOS'un sosyal tesislerinde kitap sergisi açılmasına izin verilmemekten Necip Fazıl Kısakürek'in kitaplarının satıldığı iddiası var, ne diyorsunuz?

Özer: Yok öyle bir şey. Benden böyle bir izin alınmadı. İzinsiz sergi açılmaz. Zaten her türlü kültürel faaliyet de yasaktır.

Nokta: Dolaplarda yapılan denetlemelerde yasak olmayan bazı kitapların örneğin Uğur Mumcu'nun "Terörsüz Özgürlük", "Söz Meclisten İçeri" kitaplarına el konulduğu iddiasına ne diyorsunuz?

Özer: Böyle bir şey olmamıştır.

Nokta: 20 Nisan'daki şölende 3 hilal çizilmesine ne diyorsunuz?

Özer: Ben ve idareci arkadaşlarım şöleneydik, hiçbir şey göremedik. Ayrıca kazara, olsa bile, yani üç hilal çizilse bile, biz Osmanlı İmparatorluğunun ahvadı değil miyiz? Aslımızı geçmişimizi inkâr mı edeceğiz?

Nokta: Peki okunan şiir için ne diyorsunuz?

Özer: Yalan mı? Viyana'ya kadar gitmedik mi? Oralarda dedelerimizin kemikleri yok mu? Oradaki dedelerimiz 'bizlere sahip çıkın' deseler, sözde de olsa sahip çıkılabileceğimizi mi?

mız ya da yataklarımız gibi tek tip mi yapmak istiyorlar? Yurtta üç yıl kaldım ve kişiliğimden çok şey kaybettim. Orada barınabilmek için sürekli taviz vermek zorundasınız. Yasakların herbiri tek tek bakıldığında önemsiz görünebilir. Ama hepsi birleşince korkunç oluyor. Ard arda gelen yasaklı günler... İnsanın üstüne kabus gibi çöküyor".

Yetkililer bütün bu yasakların odaların düzen ve intizamı açısından konulmuş kurallar olduğunu belirtiyorlardı. Ancak Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürü Şa-

hap Ar'ın açıkladığına göre, saksıda çiçek yasağı devam etmekle birlikte, yakında odalara birer masa konulması ve üstünde vazoyla çiçek bulundurulmasına izin verilmesi söz konusuydu. Talimata uygun yapılmayan yataklar ve dolaplar konusunda son derece titiz olan yurt yöneticilerinin bazen çok daha önemli yasakların çiğnendiğini "saptayamadıkları" görülüyordu. AOS'den bir grup öğrencinin anlattıklarına göre, 20 Nisan Cuma gecesi yurtta bir halk oyunları şöleni düzenleniyordu. Şölen, Kredi ve Yurtlar Kurumu Bölge Müdürü Et-

hem Gözen ve AOS Yurt Müdürü Hüseyin Özer tarafından da izleniyordu. Geceye katılan ekiplerden Antep ekibi oyunun sonunda sahnede üç hilal çiziyor ve şu şiir okunuyordu: Benim vatanım Edirne'den başlayıp/Kars'ta bitmez/Benim vatanım Azerimin/Hürriyet hürriyet/İnlediği kıyılarda başlar/Taa Viyana'ya kadardır/.

Milli bayrağımızı ve Atatürk'ün çizdiği Misak-ı Milli'yi bir çırpıda yok eden bu sahne karşısında bir grup öğrenci tepki içinde salonu terk ederken yurt yöneticilerinin yerlerinden kıpırdamadıkları ve hatta çıkanları saptamaya çalıştıkları gözleniyordu. Yine adlarının açıklanmasını istemeyen bazı öğrencilerin iddialarına göre, yurtlarda her türlü kültürel faaliyetin ve kitap satışının yasak olmasına rağmen Atatürk Öğrenci Sitesi'nin sosyal tesislerinde zaman zaman sergi açılarak Necip Fazıl Kısakürek'in Abdülhamit Han ve diğer kitapları satılıyordu. Buna karşılık, Uğur Mumcu'nun "Söz Meclisten İçeri",

“Terörsüz Özgürlük” adlı kitaplarına denetlemeler sırasında el konuluyordu. Bir başka iddiaya göre kız öğrenci yurtlarından birinde Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinden birine Server Tanilli'nin Devlet ve Demokrasi, Çağlar Keyder'in “Azgelişmişlik ve Türkiye” kitaplarının dolabında ne aradığı soruluyordu.

Bin kişiye bir çay kaşığı. Yurtlarda kalan gençlerin dertleri yasaklardan ibaret değil. Bir de yaşama ve çalışma koşullarına ilişkin şikayetleri var. Yemeklerin kalitesizliği, etüt salonlarının yetersizliği ve soğukluğu, banyo sorunları, odaların sıkışıklığı, revirlerin çalışmaması gibi. Öğrenciler bu şikayetlerini zaman zaman yapılan toplantılarda yurt yöneticilerine iletiyorlar. Ama anlattıklarına göre, yöneticilerin her konuda cevapları hazır. AÖS’de öğrenciler ‘yemeklerden kurt çıkıyor’ diyor, yetkililerden birinin cevabı şu oluyor: “Bizim de askeri öğrencilik yıllarımızda aşçılar yemeklerin içinden kepeçle kurt toplarlardı”. Vezneciler Kız Yurdu’nda öğrenciler telefonlardan yararlanamadıklarından yakınıyor, Kredi ve Yurtlar Kurumu Bölge Müdürü cevabı yapıyor: “Ne yapalım, sizin de müşteriniz çok”. Çemberlitaş Kız Öğrenci Yurdu’nda öğrenciler 5 saat boyunca bloklara çı-

Üç kişi bir ranzada oturmak, odalarda bir şeyler atıştırmak yasaktır. Ama zaman zaman böyle kaçamaklar yapılır. Görevlilere yakalanmamak kaydıyla...

kamadıklarını, kantinde kuru sandalye üzerinde yorulduklarını söylüyor ve “biz beş saat nereye gidelim?” diye soruyorlar. Ethem Gözen’in cevabı yine hazır: “Beni de karım belli bir saatten önce yatak odasına almaz”. Vezneciler Kız Yurdu’nda kantinin pahalılığından şikayet ediyorlar, cevap hemen geliyor: “Elbette kâr edecek. Kantinci buraya kâr için geliyor, sizin güzel gözleriniz, kırmızı dudaklarınız için değil...”

Kimi zaman yapılan şikayetlerin kârdan çok zarar getirdiği de görülüyor. Yetkililerin Çemberlitaş Kız Yurdu’na yaptıkları ziyaret sırasında öğrenciler kantinde bardak sayısının yetersiz olduğundan yakını-

yorlar. Ziyaretin ertesinde bardak sayısında bir artış görülmediği gibi çay kaşıkları da toplanıyor. Bir çay kaşığı sapından delinip çay ocağının yanına iple bağlanıyor. Yetkililer bu uygulamanın gerekçesini şöyle açıklıyor: “Çay kaşığı dayanıramıyorduk, çok kayboluyordu. Kasten büküp çöp tenekelerine atıyorlardı”. Peki neden? “Öğrencilerimiz bir bunalım içinde” diye cevaplıyor bir yurt yöneticisi. Ve devam ediyor: “Bu tepkisel davranış başka türlü açıklanabilir mi?”

Sonuçta yurt yönetimi, bunalımın değil, çay kaşıklarını korumanın çaresini buluyor ve böylece şimdi Çemberlitaş Kız Öğrenci Yurdu’nda kalan bin öğrenci bir tek çay kaşığı ile idare ediyor.

30 yılda geri geri

1952-60 yılları arasında İstanbul’daki İzmir Kız Talebe Yurdu’nda önce öğrenci olarak kalan, sonra da yöneticilik yapan Avukat Cemile Cindoğlu 30 yıl öncesinin kız öğrenci yurtlarını Nokta’ya anlattı:

“İzmir Kız Talebe Yurdu, Laleli’de şimdiki Balkan Oteli’nin yerindeydi. Apartman daireleri şeklinde bir binaydı. Ben hukuk fakültesinde öğrenciydim. Mezun olduktan sonra da yönetici olarak aynı yurttaki kaldım. Kız öğrenciler iki ya da üç kişilik odalarda kalırlardı. En kalabalık odalar beş kişilikti. Ranza yoktu, yataklar karyola şeklindeydi. Öğrenciler kendi odalarını

istedikleri gibi süsler, yerleştirirlerdi. Ailelerinin fotoğraflarını, sevdikleri artistlerin resmini asarlardı. Odalarını evlerine benzetmeye çalışırlardı. Biz de bunu teşvik ederdik. Sıcak bir hava yaratmalarını isterdik. İdareciler öğrencileri yakından tanırdı. Kim kimin samimi arkadaşaysa, kim kiminle iyi anlaşıyorsa birlikte kalmalarını sağlamaya çalışırdık.

İdare katında bir ziyaretçi odamız vardı. Öğrencilerin akrabaları hışımları istedikleri zaman ziyaretlerine gelirler, orada sohbet ederlerdi.

Her öğrencinin bir dolabı, bir komodini vardı. Dolapların ve komodinlerin kilidi sadece öğrencide olurdu. İdareciler öğrencilerin dolaplarını karıştırılmaz, şahsi hayatına karışmazdı”.

Haremlik-selamlık günleri gibi...

“Tam bir haremlik-selamlık anlayışıyla namusumuzun sözde bekçiliğini yapıyorlar!” Yurtlardaki durumu anlatan bir yazısı yüzünden Fatih Kız Öğrenci Yurdu’ndan atılan öğrencilerden Güven Tuzkaya yurt yöneticilerinin kız-erkek arkadaşlığı konusundaki anlayışını bu sözlerle özetliyor. Her ne kadar Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürü Şahap Ar, “Biz böyle bir talimat vermedik” diyorsa da, Güven Tuzkaya’nın ve daha çok sayıda kız öğrencinin belirttiklerine göre, yurt kapısında erkek arkadaşları ile birlikte görülen kız öğrencilerin kimlikleri tespit edilip bir eksi veriliyor.

Bölge Müdürü Ethem Gözen’in 20. yüzyılın sonunda, üniversite öğrencisi bir genç kızın bir erkekle

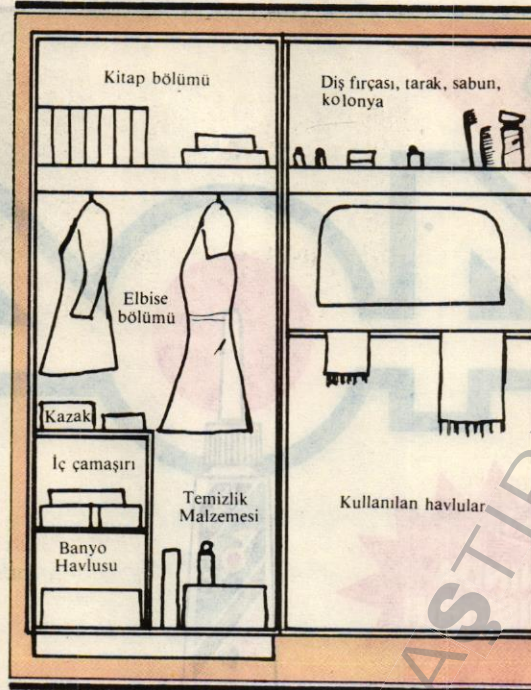
birlikte görülmesini nasıl algıladı-
ğı da Vezneciler Kız Yurdu'nda
yaptığı şu konuşmadan anlaşılıyor:
Aktarıldığına göre, "aslında", di-
yor Ethem Gözen, "yurt müdireni-
zin erkek arkadaşları ile kapıya ka-
dar gelen öğrencileri tespit edip ai-
lelerine bildirmesi lazım. Ama o
bunu yapmıyor. Sizi korumak ister-
ken, şefkatli bir anne gibi davran-
cağım derken, kızını satan anne po-
zisyonuna düşüyor". Yurt yöneti-
cilerinin bu anlayışının doğal bir so-
nucu olarak kız öğrenciler kendile-
riyle aynı soyadı taşıyanlar dışında
hiç kimseyi ziyaretçi kabul edemi-
yorlar. Yıllardır kız ve erkek öğren-
cilerin birlikte oturup sohbet ettik-
leri Orta Doğu Teknik Üniversite-
si Kız Öğrenci Yurdu kantinine ar-
tık saat 16'dan sonra erkek öğren-
ci giremiyor. Evcı çıkmak isteyen
kız öğrencilerin ailelerinden noter-
den tasdikli belge getirmesi gereki-
yor. Ancak bu da yeterli değil. Yurt
müdiresi evci çıkılacak ailenin rei-
si ile yapacağı mülakattan sonra
uygun görürse öğrencinin evci çık-
masına izin veriyor.

Gençler güven istiyor. Yurt yö-
neticilerinin aldıkları bütün bu ted-
birlerin, konan yasakların ardında
öğrencileri tehlikelerden, kötülük-
lerden koruma isteğinin yattığı kuş-
kusuz. Nitekim, Kredi ve Yurtlar
Kurumu Bölge Müdürü Ethem
Gözen şöyle ifade ediyor amacını:
"Ben emekli bir insanım. Ayda 28
bin liraya yapıyorum bu işi. Ne-
den? Para için değil elbet. Bütün is-
teğimiz öğrencilerin iyiliği, onların

Bu da dışardan bir örnek

1972-1977 yılları arasında İngil-
tere'de Manchester Üniversitesi'n-
de öğrenim gören Kimya Mühendi-
si Muattar Saydam, İngiltere'deki
öğrenci yurtlarını şöyle anlattı:

"Yurt binası T şeklinde bir bi-
naydı. Aynı katta, hatta aynı korı-
dor üzerinde kız ve erkek öğrenci-
lerin odaları karışık bir şekilde bu-
lunurdu. Her katta ortak kullanı-
lan bir mutfak vardı. Kız ve erkek
öğrencilerin tuvalet ve banyoları da
karşılıklıydı. Odalar tek kişilikti.
Yurdun kapısı 24 saat açık bulu-
nur, öğrenciler günün her saatinde
odalarına ziyaretçi kabul edebil-
lerdi. Sadece gelen her ziyaretçi ka-
pıdaki görevliye adını kaydettirir,

ÖĞRENCİ DOLAPLARININ İÇ DÜZEN TALİMATI

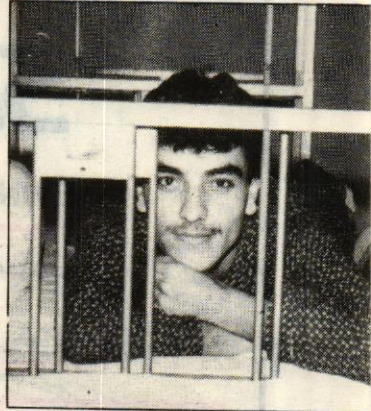
- 1- Her dolap bir kişiliktir.
- 2- Dolaplar, şekilde gösterilen dolap düzenine göre daima temiz ve tertipli buluncaktır. Dolapların yerlerinin değiştirilmesi yasaktır.
- 3- Dolap anahtarlarının bir adedi idareye teslim edilecek ve daima kontrole hazır olacaktır.
- 4- Dolaplarda; kokacak, bozulacak ve etrafı kirletip haşerelerin toplanmasına neden olacak yiyecek, içecek ayrıca para ve ziynet eşyasının bulundurulması yasaktır.
- 5- Dolaplara kirli çorap ve çamaşırlar naylon torba içinde konacaktır.
- 6- Yukarıdaki maddelere uymayan öğrencilere yasal işlem yapılacaktır.

tehlikelerden, her türlü kötülükler-
den korunması".

Peki ama bu tehlikeler ve kötü-
lükler kime göre ve nasıl tespit edi-
lecek? Tehlikeyi önlemenin yolu di-
siplinden mi, yoksa özgürlükten mi
geçecek?

"12 Eylül'den önce yurtlarda öz-
gürlük yoktu" diyor bir öğrenci ve
şöyle devam ediyor: "Sorun da bu-
radaydı. Küçük bir grup hakim olu-
yor ve tarafsız çoğunluğu baskı al-
tına alıyordu. Eğer özgür bir ortam
olabilseydi, kaba kuvvet yurtlarda
barınmazdı. Şimdi de çare sıkı di-
siplinde aranıyor. Geniş öğrenci
kitlesinin özgür iradesini yine kim-

*Neden bu
fotoğraf
kötü şeyler
anımsatıyor?*

se dikkate almıyor. Gençliğe güve-
nilmiyor".

Evet, gençlik güven istiyor. Ar-
tık bir dönemin sorumlusu olarak
suçlanmaktan kurtulmak, başı dik
dolaşmak istiyor. Yetişkin bir in-
san, özgür bir birey olarak yaşa-
mak istiyor. Güven Tuzkaya, bü-
tün üniversite gençliğinin ortak is-
teği olan bu insanca isteği şöyle di-
le getiriyor:

"Lütfen bize biraz güvenin. Ge-
lin şu 34 maddelik yönetmeliği bir
iki maddeye indirelim. Bu ortak ya-
şam alanını karşılıklı sevgiyle, say-
gıyla anlayışla düzenleyelim. Var-
sın herkes yatağına dilediği gibi ya-
p-sın. Birbirini sevenler çekinmeden
el ele tutuşsun. Vazolarda demet
demet çiçekler, duvarlarda rengâ-
renk resimler olsun. Kimi şeker
pembesi, kimi süt beyaz boyasın gri
demir ranzasını. Gençliği kilitsiz
hapishanelere hapsedmeyin. Gelin
elbirliğiyle yurtları biraz olsun ya-
şanır bir hale getirelim"●

Süper

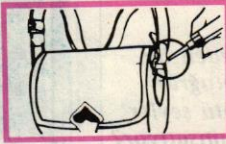
404'ün

DİKKAT
ANINDA
YAPIŞTIRIR.

Süper Teknolojisi

EVİNİZDE

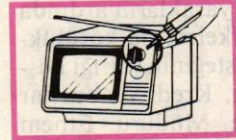

ÇANTALAR

ARABANIZDA

İŞYERİNİZDE

RADYO-TV. TEKNİK CİHAZLAR

SUNİ ve TABİİ DERİ

AYAKKABILAR

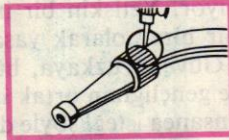
OYUNCAKLAR

MUTFAK EŞYALARI

AHŞAP EŞYALAR

BAHÇE GEREÇLERİ

SPOR MALZEMELERİ

KOLYE-KÜPE-MÜCEVHERAT

DENİZ GEREÇLERİ

SPOR GEREÇLERİ

SÜPER 404 TEKNOLOJİSİ

Dünyanın en hızlı ve en yeni teknolojisinin ürünü olan **SÜPER 404** çok amaçlı ve çok güçlü bir yapıştırıcıdır.

SÜPER 404 evinizde iş yerinizde ve arabanızda meydana gelebilecek binlerce yapıştırma, sızdırma, kenetleme probleminizi, yapmak istediğiniz yeni tasarımları en hızlı şekilde çözüme ulaştırır.

SÜPER 404 sizi yeniyi alma külfetinden, yerine koyamayacağınız kıymetli eşyalarınızı kaybetme düşüncesinden en kısa zamanda ve en güvenilir şekilde kurtaran emsalsiz bir üründür.

Süper 404

En hızlı yardımcınız.

ATOM KİMYA SANAYİ ve TİCARET A.Ş.
Büyükdere Caddesi No. 5 (Ayazağa Yolu)
Maslak-İstanbul

Emily
filmünde
Coo Stark;
Miki de
işe alet
ediliyor...

mek istiyorsa, kaseti bir yerden sağlamak zorundaydı. Piyasa işleme halde tutulunca, kişiye bir hak olarak tanınmış olan "porno film izleyebilme olanağı" nasıl hayata geçirilecekti? Film ithali yasaktı ama evde oturup izlemek yasak değildi... Bu da neyi getirecekti ardında? Videocular, "kaçak ve gizli çalışmayı" diyorlardı.

Kaçak piyasanın yıldızları. Videocuların hemen hepsi "yok" dediği halde orta yerde bir yığın kaset dolaşıyordu. Nereden geliyordu bu kasetler? Baran Sarol soruya "Almanya'dan gelen işçiler getiriyor" yanıtını veriyordu: "Yaz geldi, işçiler tatillerini Türkiye'de geçire-

cek. Ardından bayram var. Her işçi bir kaset getirirse, nereyi bulur rakam, hesap edin..."

Peki kimler, hangi dürtülerle talep ediyorlardı bu tür kasetleri? Türkiye'nin ünlü hukukçularından biri: "Ben bir kez kazara izledim. Arkadaşların bürosundaydık, her şeyi hazır-

lamışlar. Sevmem ben. Sanıyorum bir şeyi sergilemek dürtüsüyle hareket ediyorlardı. Yani diyecektik ki vay be adam hızını alamamış bir de film izleyerek tatmin arıyor!.."

U.A. bu tür kasetlerin kalitesizliğine dikkati çekiyordu: "Bir arkadaşım getirip vermişti ilk kez. Çok matrak, dedi; gerçekten çok matrak. Film türkçe dublajlıydı. Almanlar pek az Türkçe biliyorlar, Alman oldukları resmen görünen adamlara Hasan, Ali gibi isimler takmışlar, geçir, parçala gibi ünlemlerle sesleniyorlardı..." U.A. nasıl etkinlendiğini ise şöyle anlatıyordu: "İlk başta erotikti. Ama dakikalar ilerledikçe sıkıcı gelmeye başladı. Cinsel organların bu denli ortada oluşu bir süre sonra bıkkınlık veriyor. Biraz da tiksindirici oluyor. Benim gördüğüm çok kötü bir örnekti, belki de ondandır."

Öhö... Öhö... Miki filmi var mı?

Yoktu! Yolun üzerindeki bütün videocuları dolaştığı yetmiş yormuş gibi "bulunabileceğini" kestirdiği semtleri bile dolaşmıştı. Yoktu işte... Binbir güçle, ezilip büzülerek istediği halde hiçbir videocu "peki kardeşim bastır 500 kâğıdı, al kasetini" demiyordu. Ötekiler bulabiliyordu ama...

Ne vardı, niye ürküyordu videocular? Her film vardı da neden "miki filmi" yoktu dükkânlarında?... "Valla bizde yok kardeşim, o tür işler yapmak, seksin ticaretini yapmak bizim ahlak anlayışımızla bağdaşmıyor" diyorlar, ardından da "videocuların yüzde doksanında vardır" demeyi unutmuyorlardı. Ama kendileri miki tabir edilen porno film kaseti bulundurmuyorlardı: Yasaktı çünkü!

Televizyonla birlikte dünya evlerin içine girmişti. Video ile birlikte de yerini artık iyiden iyiye pekiştirmeye başlamıştı. Video demek de kaset demek oluyordu. Kaset de telif hakları sorununu gündeme getiriyordu. Bu hakkın aranması ise bireysel mücadelelerle değil örgütlü mücadele ile mümkündü. İşçileri Bakanlığa bu nedenle video ile ilgili kuruluşları örgütlemeye uğraşına girdi.

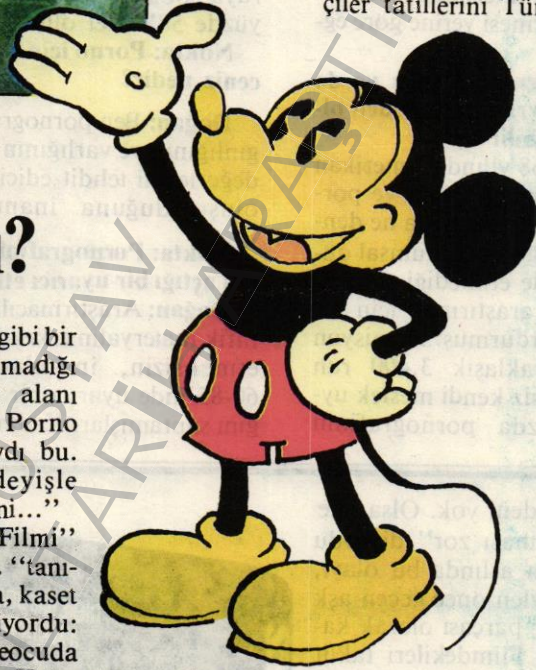
Telif hakları sorunu genelde film işletmecileri için geçerliydi. Ancak

telif hakkı gibi bir sorunun olmadığı videoculuk alanı da vardı. Porno film alanıydı bu. Başka deyişle "Miki Filmi..." "Miki Filmi" hastası Y.İ. "tanıdığın yoksa, kaset de yok" diyordu: Birçok videocuda kaset vardır. Yalnız tanınacaksınız, devamlı müşteri olacaksınız..." T.Ö. ise "hatırlı dostları aracılığıyla" elde ettiğini söylüyordu.

Kimi yoklamalarında "bizim burada yok ama filanca şubemizde bulabilirsiniz belki" yanıtını alıyorsunuz. Bir heyecan, koştura koştura gidiyorsunuz bir tane buldum diye ama yine nafile..

"Miki" kaseti kiralayanların bu denli korkarak işlerini sürdürmeye çalışmalarının gerekçesi Ahlak Yasası.

Ahlak Yasası, bir yerden bulunmuş ve evde izlenen porno filme itiraz etmiyor. Bu konuda Yargıtay'ın içtihiadı var. Ancak bunun, yani seksin ticaretini yapmaya izin vermiyor. ODVİ (Orta Doğu Video İşletmeleri) sahibi Baran Sarol bu durumu şöyle özetliyor: "Sigara içmek serbest, sigara satmak yasak!" Kişi eğer meraklıysa, evinde izle-

Porno korkunç bir şey değil

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi eski uzmanı, Dr. Nermin Doğan Nokta'nın sorularını yanıtladı.

Nokta: Bugün bir pornografi sorunundan söz edilebilir mi?

Doğan: Pornografi açısından bence en önemli olay, pornografinin özellikle cinsel içerikli suçta ya da anticinsel davranışlara neden olup olmadığıdır. Bu olgunun belli başlı özellikleri de uyarıcı olması, bilgi vermesi yerine göre eğlendirmesidir.

Nokta: Pornonun suçta ya da antisosyal davranışlara neden olduğu söylenebilir mi?

Doğan: 1968 yılında Amerikan Kongresi, pornografinin ve pornografik materyalin suçta ne denli neden olduğu ve toplumsal düzeni ne ölçüde etkilediği sorusunun yanıtını araştırmak için bir komisyon kurdu. Komisyon tarafından yaklaşık 3.400 ruh doktoruna "siz kendi meslek uygulamalarınızda pornografinin

neden olduğu antisosyal cinsel davranışlarla karşılaşılıyor musunuz?" sorusu sorulmuş. Alınan yanıtların yüzde 80'i "hayır".

Nokta: Peki suçta yöneltilme konusunda?..

Doğan: Bu sorunun yanıtı da çocuklara yönelik olarak aranmış. Çocuk ruh hekimleri, sosyal hizmet uzmanları ve psikologların yüzde 77'si, çocukların suçta yönelmediğini söylüyorlar. Aynı soruya polislerin verdiği yanıtların yüzde 58'i evet olmuş.

Nokta: Porno için sizin düşünceniz nedir?

Doğan: Ben pornografinin yaygınlığının ve varlığının toplumun değerlerini tehdit edici bir unsur oluşturduğuna inanmıyorum.

Nokta: Pornografinin kişilerde yol açtığı bir uyarıcı etki var mı?

Doğan: Araştırmacılar pornografik materyalin erkek kadın ayırt etmeksizin, insanların yüzde 60-85'inde uyarıcı bir etki yaptığını saptamışlar. Kadınlarda uya-

ricı etki, erkeklerden daha fazla.

Nokta: Sürekli porno film izlemek insanın cinsel yaşamını nasıl etkiler?

Doğan: Şöyle bir araştırma yapmışlar: Bir grup denek'e hergün bir buçuk saat, haftada 5 gün olmak üzere birkaç hafta pornografik materyal göstermişler. Cinsel uyarımda yoğunluğun ilk beş günde yüzde 90'dan yüzde 40'a düştüğü görülmüş. Cinsel uyarılmayla ilgili psiko-fizyolojik belirtiler de aynı

oranla şiddetinden kaybediyor.

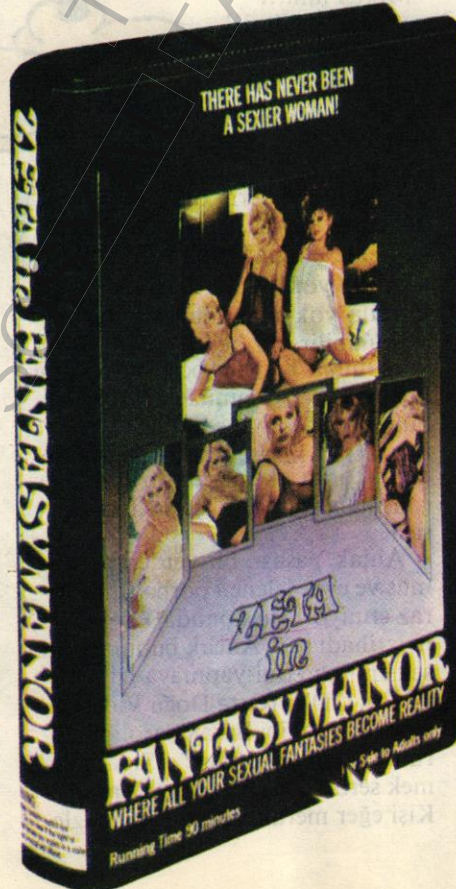
Bu süre içinde cinsel uyarılma şiddeti ne olursa olsun, bireylerin uykusunu, işini, alışkanlıklarını etkilemiyor. Mevcut cinsel fanteziler değişmiyor. İlk 24 saat içinde bekarlarda mastürbasyon, evlilerde cinsel ilişki nicelik ve niteliğinde artış var. Pornografinin bireyler üzerindeki etkisi kalıcı değil; kısa süreli ve sınırlı.

"Özel bir nedeni yok. Olsa bile bunun açıklanması zor" diyordu A.Y. de: "Ben aslında bu olayı, cinsel birleşmeden önce geçen aşk oyunlarının bir parçası olarak kabul ediyorum. Filmdekileri taklit edip etmemek değil, verdiği heyecan önemli benim için." dedi

Kadınlar ne diyor? Yaptığımız küçük çaplı bir araştırma "merak" faktörünün önemli bir rol oynadığını ortaya koyuyordu. Ancak bu merakı gidermek de defalarca film izlemeyi gerektirmiyordu. Örneğin master öğrencisi D.İ. "ilk izleyişimden sonra bu macera da bitti" demektedir.

Akademisyen K.M. de "yanımda sevdiğim, ilişkide bulunduğum biri olursa, erotik filmler özellikle hoşuma gider. Yalnız başına erotik film seyretmem" diyordu. K.M. için evli olmak bu tür filmler izlemeye de engel değildi. Şöyle diyordu K.M. : Kocamla böyle pek çok film seyrettik. Arkasından büyük bir coşkuyla seviştik. Böylesi erotik filmlerin uyarıcı bir yanı oldu-

ğu kuşkusuz. Ama kendi başına doyurucu olacağını sanmıyorum. Bunun için, coşkuyu, sevgiyi, cinselliği paylaşacak biri gerek..." Ama ardından da yineliyordu: "Porno değil, erotik film!"

Neden pornodan hoşlanmamış olduklarını da "zevksizce yapılmış ve estetikten yoksunlukla" açıklıyorlardı. Örneğin G.A. şöyle diyordu: "Biraz utandım. Oynayan tipleri çirkin buldum.

İstanbul'un büyük video işletmelerinden birinin sahibi şöyle diyordu: "Kimsenin cinselliğini okşayarak kazanılacak paraya ihtiyacımız yok. Onu seyretmek zaten sapıklık, bir de bunu ticaret metaı yapınca iş iyice iğrençleşiyor." İşletmecinin karısı ise "porno olayı cinsellik değil. Cinsellik yaşanır. Bu da perde olmaz. Başka bir şey bu... Ama erotik filmlere hiçbir itirazım yok." düşüncesindeydi. "Pornografik" ile "erotik" kavramları arasında nasıl bir ayırım olduğunun tartışması ise daha yıllar boyu devam edeceğe benzemektedir.

Şekerbanktaki her liranın 1 milyon kefilidir.

Tasarruflarınızın en büyük teminatı
Şekerbank ve 1 milyon çiftçi ortağıdır.
Gelin, Türkiye'de her 45 kiseden birinin
ortak olduğu bankaya... Şeker Sanayii'nin
güçlü bankası Şekerbank'a...
Tasarruflarınız Şekerbank'la gülsün,
Şekerbank'ta büyüsün...

ŞEKERBANK

SERMAYESİ 13 MİLYAR

Eski tas, yeni hamam

12 Eylül 1980'de faaliyeti durdurulan MİSK, tekrar faaliyete başlıyor

Kasap bacağına kurbanın boynuna vurdu. İple bağlı ayaklar gerilirken, fıskıran kan kaldırımı kırmızıya boyadı. Görevli, debelenmesi ve kan akışı duran kurbanlık koyunu, kaldırım kenarındaki ağaca asıp yüzmeye başlarken, kesimi izleyen 40'a yakın kişi bahçe kapısından geçip duvarına büyük boy Türk bayrağı ile konfederasyonun flaması sarkıtılmış binaya girdi. Giriş katında hazırlanan masa çevresinde yerlerini alan kalabalık, orta yaş ve boydaki lacivert takım elbiseli kişiyi dinlemeye başladı. Heyecanını bastırarak konuşan kişi, 12 Eylül sonrası MGK'nın 7 No'lu bildiriyle "faaliyeti durdurulan" kısa adı MİSK olan Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Genel Başkan Vekili Mete Beşen'di. 44 ay önce yönetimleri kayyumlara verilen MİSK ve bağlı sendikalar, geçtiğimiz çarşamba günü düzenlenen böylesine bir törenle yeniden eski yöneticilerine teslim ediliyordu. Kayyumlar ve gazeteciler önünde konuşan Beşen, "Genelkurmay Başkanlığı'nın 11 Mayıs 1984 tarihli emirleri doğrultusunda bugün idrak ettiklerini" vurguluyor, kayyumlara teşekkür ediyordu.

Telgraf çekenler. Beşen'in konuşmasını iki tepsi içinde yaş pasta dağıtımı izliyor, saat 11.00'e gelirken genel başkan odasında devir teslim gerçekleştiriliyordu. Kayyumların Başkanı Alaattin Alpdoğan, iki dosya içindeki hesaplar ile demirbaş listesini, binanın anahtarı ile birlikte Beşen'e veriyor, beş katlı binanın öteki katlarından yer alan bağlı sendikalar da yöneticilerince kayyumlardan aynı anda teslim alınıyordu. Ardından ikinci katta toplanan sendika yöneticileri ve kayyumlara sıkıyönetim komutanlığı görevlisi bir subay daha sonra yapılacak işlemler hakkında bilgi aktarıyordu. MİSK'in yeniden açılışı töreninde, semtteki iki bankanın şubesiyle kendisine bağlı dört sendikanın gönderdiği çiçekten başka çelenk yoktu. Açılışı bir görevli ile izlemeyi yeğleyen Türk-İş'ten Mustafa Özbek'in Türk Metal-İş Sendikası yanında, bağımsız Çelik İş ile Hak-İş'e bağlı Özdemir-İş yöneticileri de telgraf çekerek kutluyorlardı.

Nasıl açıldı? 12 Eylül öncesi adı halen sıkıyönetim mahkemesinde davası devam eden MHP ile birlikte anılan MİSK, 12 Eylül sonrası 27

Kasım 1980'de MGK'nın 7 No'lu bildirisinde yer alan "kamu düzeni, genel asayiş gereği olarak DİSK MİSK ve bunlara bağlı sendikaların faaliyetleri durdurulmuştur" şeklindeki 2. madde gereği kayyumlara teslim edilmişti. DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri hakkında çeşitli davalar açılmış, MİSK'ten işe yalnızca Türk Genel Sen Genel Eğitim Sekreteri Mümtazer Türkönen hakkında Ceza Yasası'nın 141/3, 31, 33, 173/3 ve 40. maddeleri uyarınca kamu davası açılmıştı.

MİSK'e bağlı Türk Ağaç-İş eski Genel Başkanı Faruk Berberoğlu ile Türk Deri-İş eski Genel Başkanı Hamdi Aslan geçen yılın 26 Aralık günü Ankara Sıkıyönetim Komutanlığına başvuruncaya kadar durum böyle gitti. İki yönetici komutanlığa verdikleri dilekçelerde "sendika kongrelerinin yapılmasına izin verilmesini ve görevlerine iadelerinin sağlanmasını" istiyorlardı. Komutanlık da yapılacak işlem hakkında tereddüte düştüğü gerekçeyle uygulamaya esas olacak emre ihtiyaç duyduğunu Genelkurmay Başkanlığı'na bir yazı ile duyuruyordu.

Genelkurmay'ın yazısı. Genelkurmay Başkanlığı 11 Mayıs günü İkinci Başkan Orgeneral Necip Toruntay imzası ile bilgi için Başbakanlığa, gereği için sıkıyönetim komutanlıklarına bir yazı göndererek yöneticisi Türkönen hakkında dava açılan Genel Sen Sendikası dışındaki sendikaları ile MİSK'in faaliyetine yeniden izin verildiğini duyuruyordu. Yazıda tam 34 adet çeşitli yazışma ve sıkıyönetim komutanlığı emri ile ilgili kuruluyor MGK kararlarının yeni Meclis'in faaliyete geçmesi ile kalkacağı belirtiliyordu. Bu yazının bir kopyası daha sonra Bahçelievler semtinin 19. sokağındaki binada toplanmış bulunan MİSK ve bağlı sendikaların kayyumlarına posta ile iletiliyor, "tasfiye emri" alan kayyumlar eski yöneticileri arayıp ilişki kuruyorlardı.

MİSK binasından bir yağlı boya tablo

Bu arada Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı MİSK Genel Başkan vekili Mete Beşen'i çağırıyor, 18 Mayıs günü öğleden sonra komutanlıkta bir araya gelen kayyumlardan ikisi, Beşen ve sıkıyönetim görevlisi tasfiye ve devir işlemini görüyorlar, bu işlemin geçen çarşamba yapılmasını kararlaştırıyorlardı. 18 Mayıs tarihli Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Sabri Yirmibeşoğlu imzalı bir yazı, gereği için iş mahkemelerine, kayyumlara ve emniyet müdürlüğüne gönderiliyor, Genelkurmay'ın emrine geçirilerek devir teslim kuralları bildiriliyordu.

Tepkiler çeşitli. MİSK'in "faaliyetine" yeniden izin verilmesi sendikalar çevresinde çeşitli tepki ve yorumlara yol açıyordu. Hak-İş Genel Başkanı Necati Çelik, MİSK'in üyelerinin çoğunluğu Türk-İş'e gittiği için kendilerinden bu konfederasyona dönüş olmayacağını, böylesine bir akımın Türk-İş'ten olabileceğini söylüyordu. Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, işçilerin bu dönemde bölünmesini hoş karşılamadıklarını söyleyip kısa bir tepki gösterirken, Ge-

Okucular 1973 yılından bu yana planlı bir örgütlenmeye gitmişler, parti teşkilatı dışında oluşturdukları ana ve yöresel çeşitli dernekler aracılığıyla organizasyon çalışmalarını sürdürmüşlerdir.

Bunlardan saptana bilenenler :

- Ölkü ocakları derneği (OOD)
- Ölkü Gençlik Derneği (UGD)
- Ölkü Yolu Derneği (ÖYD)
- Ölkü Kamu Görevlileri Güçbirliği D
- Ölkü İşçiler Birliği Derneği (ÖİBD)
- Ölkü Öğretmenler Birliği Derneği (ÖÖB)
- Büyük Ölkü Derneği (BUD)
- Ölkü Teknik Elemanlar Derneği (ÖTKED)
- Milliyetçi İşçi Sendikaları (MİSK)
- Ölkü Hukukcular Derneği (ÖHKD)
- Ölkü Siyasalcılar Birliği (ÖSİB)

MHP iddianamesinde MİSK

nel Sekreter Orhan Balaban "MİSK'in açık olması, kapalı olmasından daha iyidir" diyordu. Harp-İş Genel Başkanı Kenan Durukan da "bir kuruluşu 4 yıl kapatıyorsunuz, 4 yıl sonra affedersin diyorsunuz olacak iş değil bu. Tabii değil de normal sendikacılık yapılmışsa kesilen aidatlarla büyük bir maddi güce erişmiştir. Türk-İş'in böyle bir gücü yok" diyordu. Maden-İş Genel Başkanı Mustafa

Yeniden açılış töreni

'Prensiplerde değişiklik yok'

Çalışmalarına yeniden izin verilen Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonunu (MİSK) devralan genel başkan vekili Mete Beşen Nokta'nın sorularını yanıtladı.

Nokta: Uzun bir aradan sonra faaliyetinize yeniden izin verildi. Çalışmalarınız geçmişteki ilkeleriniz ile mi sürecek?

Beşen: Geçmişte emek-sermaye

barışını Türk çalışma hayatına prensip olarak sokmaya çalıştık. Sendikal ilkelerimizin ana hatları emek-sermaye barıştıydı. Toplum sınıflar mücadelesine sokmak isteyen sendikacılık anlayışını bir kenara itip, toplum sınıflar savaşı şeklindeki yapısını, sınıfların birbirine mecburiyetlerinden doğan savaşı yaklaşım prensibine dönüştürdük. Bunda da büyük yol katettik. Şu anda Türk çalışma hayatını tanzim eden kanunlarda da barış içerisinde işçi-işveren ilişkileri konusuna titizlik gösterilmiş. Bize ters bir prensip getirilmemiş ki prensiplerimizde değişiklik yapalım.

Nokta: 12 Eylül sonrası getirilen sendikacılık ortamını ve yeni yasaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Beşen: Türk çalışma hayatı 12 Eylül'den evvel demokrasi istismar edilerek, boşluklardan yararlanarak, çalışma hayatının karakterine uygun olmayan bir takım potalara sürüklenmişti. Haklar

kötüye kullanılmıştır. 12 Eylül'den evvel şahsen kendi kuruluşumu bundan tenzih ediyordum istismar edilmiştir. Bu bakımdan çalışma hayatına Sendikalar Kanunu ile getirilen yeni müeyyideler bizi düşündürmez.

Nokta: Siz yeni yasalardan memnun musunuz?

Beşen: Yeni getirilen kanunlarda barışçı toplum düzenine sadakat göstermek isteyen kuruluşlar için problem yoktur. Bu grevsiz bir toplu iş sözleşmesi demek değildir. Grev işçinin en son kullanacağı koz olmalıdır. Kaldı ki lokavt da işverenin en son kullanacağı koz olmalı. Gününbirlik ateşle oynamak hem işçi adına hem işveren adına yakışsız bir harekettir. Türkiye'de işsiz bir çalışma hayatı düşünülemez gibi işverensiz bir çalışma hayatı da düşünülemez. Çalışma hayatımızda grev ve lokavtların amaç dışı kullanılması sanayi anarşisine, sanayi anarşisi de Türkiye'nin genel anarşisine neden olmuştur. Bundan mümkün merteye işçiyi arındırmak genel prensiplerimizin başında gelecektir.

Orhon ile Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi MİSK'in münfesiş sayılması gerektiği görüşünü taşıyorlar.

Salı günü toplanan ANAP grubunda ise Ankara Milletvekili İsmail Saruhan MİSK'in faaliyetine izin verilmesinden sonra 12 Eylül Harekâtıyla kapatılan öteki işçi sendikalarının faaliyetlerine izin verilip verilmeyeceğini soruyor, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanını bu konuda bilgi vermeye çağırıyordu.

MİSK'in parası. Nokta muhabirinin belirlediğine göre 12 Eylül sonrası kayyumlar eliyle yaşatılan MİSK'in maddi serveti 200 milyon lirayı aşmıştı.

DİSK ne durumda? Türk-İş, Hak-İş, Sosyal Demokrat-İş, faaliyetlerini sürdürürken, MİSK'in de açılmasıyla biri dışında, 12 Eylül öncesi işçi konfederasyonlarının tümü sendikal yaşamda yeniden yerlerini alıyorlardı. Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 numaralı bildirisinden sonra yöneticileri gözaltına alınan ve halen yargılanmakta olan DİSK, yeni sendikal dönemin başında yerinde yoktu. DİSK'in yürütme, yönetim, denetim ve onur kurullarında görev yapan sendikacılarla bölge temsilcilerinden oluşan 52 kişi hakkında idam talebiyle dava açılmış, daha sonra ek iddianamelerle sanık sayısı, 76'sı ölüm cezası istemiyle yargılanan 152 kişiye çıkmıştı. 152 sanıktan, aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar'la bazı eski ve yeni yürütme kurulu üyelerinin bulunduğu 8 kişi dışında, başka davalar nedeniyle tutuklu bulunmayan tüm sanıklar tahliye olmuşlardı. Ayrıca DİSK'e bağlı 29 sendika hakkında tek tek açılan davalarda 15'i tutuklu bulunan 1266 kişinin de yargılanmasına başlanmıştı.

1 milyona yaklaşan üye sayısı ve kendisine bağlı 29 sendikasıyla DİSK, Türkiye'nin ikinci büyük sendikasıydı. 12 Eylül'den sonra, genel merkezleri Ankara'da bulunan 10 sendikanın para varlığının vadeli banka faizleri hariç 2,5 milyar lirayı, İstanbul'daki sendikalarla birlikte de DİSK'in para varlığının toplam 8-9 milyar lirayı geçtiği söyleniyordu ●

Öney: "Üretime öncelik"

Ekonomide alternatif tartışmasında Halkçı Parti

Geçen Nokta'da SODEP'le başlattığımız alternatif ekonomi politika tartışmasını bu hafta Halkçı Parti'nin görüşleriyle sürdürüyoruz. Halkçı Parti'nin ekonomi politikasına ilişkin görüşlerini açıklayan HP İstanbul Milletvekili Tülay Öney HP grubunda kurulan ekonomik komisyonun da başkanlığını yapıyor. Tülay Öney'e yöneltilen sorular ve yanıtları şöyle:

Nokta: Özal iktidarı ihracata yönelik sanayileşme stratejisinden yana olduğunu ve uygulamalarını bu doğrultuda sürdürdüğünü belirtiyor. Siz HP olarak nasıl bir kalkınma stratejisinden yanasınız.

Öney: Her şeyden önce hükümetin belirgin bir büyüme ve sanayileşme stratejisi olduğunu sanmıyorum. Görünen günlük sorunları çözmeye yönelik bir stratejiden başka bir şey değil. Yalnızca mevcut potansiyeli harekete geçirmeye çalışan bir ihracat teşvikidir, izlenen politika. Biz, Türkiye'nin sorunlarının planlı-programlı bir kalkınma hamlesiyle çözüleceğine inanıyoruz. Üç tane beş yıllık planın uygulandığı sürede Türkiye, makul kabul edilebilir bir enflasyon, işsizlik ve dış ödemeler açığıyla yüzde 6.5'lük bir kalkınmayı gerçekleştirebilmiştir. Dolayısıyla, bugünkü tercihimiz de, 1980'li yılların bugünkü özelliklerini dikkate alan bir kalkınma planı ve programı çerçevesinde Türkiye'nin sorunlarına çözüm getirmektir.

Buradaki tercihi "ihracata yönelik sanayileşme-ithal ikameci sanayileşme" biçiminde yapmanın da doğru olduğunu inanmıyorum. Bütün iddialar 1960'lı ve 1970'li yıllarda ithal ikameci sanayicilerin yarattığı, dolayısıyla bundan böyle ihracata yönelik sanayileşmeye geçmek gerektiği yönündedir. "İhracat sanayileri mi, ithal ikameci sanayiciler mi?" gibi keskin bir ayrımın doğru olmadığını düşünüyorum. Yatırım, sorunları çözmek için yapılır. Yatırım yaparken göz önünde tutulan temel kriter, ülke-

nin ihtiyaçlarıdır. Buna göre kapasiteler belirlenir. Ama bu yapılırken dış talebin de iç talep kadar özellikleri göz önüne alınır ve kısa bir sürede dışa açılmayı sağlayacak projelendirme biçiminde bir yatırım stratejisi saptanabilir.

Nokta: Bu söylediklerinizden iki kalkınma stratejisinin bileşimi gibi bir şeyi anlamak mümkün mü?

Öney: Bir ölçüde onu kastediyorum. Şöyle ki, bugün dünyada gelişen ekonomik konjonktür, artık ülkelerin birbirlerine gerçekten açılmasını gerektiriyor. Böyle olunca, Türkiye'de yapacağımız her yatırımda, mümkün olan kısa sürede

"İhraç sanayileri, ithal ikameci sanayiler ayrımı doğru değil."

yurtdışına açılma hedefini degözetmek zorundayız. Örneğin yatırımın kapasitesini büyük tutmak, teknolojisini ve standardizasyonunu bildiğince dış pazarlara hazır bir halde başlatabilmek ileride dışa açılmayı kolaylaştırıcı faktörler olacaktır.

Nokta: Türkiye'nin kısa sürede azaltamayacağı bir ithalat bağımlılığı ve yüklü bir dış borcu var. Bunun için gerekli dış kaynağı nasıl sağlamayı öngörüyorsunuz?

Öney: Ülkenin döviz kazandırıcı faaliyetleri bellidir. Bunların en önemlisi ihracat kalemi, diğerleri turizm, işçi dövizleri, proje program kredileri... Ülkenin kalkınmasında dış kaynak sorununun çözümü için elbette döviz kazandırıcı faaliyetlerin tümünün üstüne gidilmesi zorunlu. İhracat, yine temelden, yani üretimden başlaması gerekli bir konudur. Yoksa, bugün olduğu gibi eldeki stokları, döviz kuru sürekli yükselterek dışa satmanın yollarını aramak, eninde sonunda tıkanacak bir yoldur. Yani üretim sürekli olarak artırılamıyorsa ve dış piyasada rekabet edecek bir üretim istikrarlı biçimde sağlanamıyorsa dış pazar tutmak ve ihracattan sürekli bir döviz geliri artışı beklemek güçtür. Dış pazarlarda, talep bulma avantajı olan bir üretim yapısının temelden başlatılması ve ihracat kanallarının genişletilmesi zorunludur. O nedenle ihracata, bugünkü gibi sadece var olanı bir an önce ihraç edebilmek şeklinde yaklaşmak geçici bir çözümdür. Üretimden kaynaklanan bir şekilde işe başlamak gereklidir.

Nokta: Döviz kazandırıcı faaliyetlerde döviz kuru önemli bir etken. Siz, bugünkü iktidarın günlük kur politikasına alternatif olarak nasıl bir kur politikasından yanasınız?

Öney: Döviz kuru, yurtiçi enflasyonla yakın ilişkilidir. Enflasyonun bugünkü gibi hızla arttığı bir dönemde TL'nin değerinin düşmesi doğal bir sonuçtur. Bizim başlangıç noktamız, enflasyonu önleyici politikalardan geçiyor. Hükümetin enflasyonu önlemek iddiasıyla ortaya koyduğu politikalarla görüş birliği içinde değiliz. Hükümetin enflasyonu önleme politikası zam politikasıdır. Zamlar enflasyonu önlenemez. Enflasyonu önlemenin

“Türkiye sanayiinin yapısı çarpık bir biçimde gelişmişse bunu kademe kademe düzenlemek, gelişigüzel bir korumacılığa tabi tutmamak lazım”

“Zamlarla enflasyon önlenemez. Enflasyonu önlemenin tek yolu üretimi artırmaktır.”

tek yolu üretimi artırmaktır. Zamlarla enflasyonu önleme çabası, bugünkü enflasyonun talepten kaynaklandığı şeklindeki yanlış görüşe dayanır. Bugün Türkiye'deki enflasyon talep değil, maliyet enflasyonudur. Bu maliyetlerle üretim yapıldığı taktirde fiyat artışları sürecektir. Bu maliyetle üretilmiş bir malı ihraç için de sürekli devalüasyon kaçınılmaz olmaktadır.

Nokta: Bununla sabit kur politikasından yana olduğunuz anlamı çıkar mı?

Öney: Şu aşamada sabit kur politikasını önermek mümkün değildir. Bizim burada hassasiyetle üzerinde durduğumuz nokta, bugünkü maliyet enflasyonunu mümkün olan en kısa sürede yavaşlatacak politikaları ön plana geçirmektir. Yani bugünkü maliyet enflasyonunun üstüne gitmektir. Sabit kur değil ama geçici olarak bir “kontrolü kur” politikasının uygun olacağını söyleyebilirim.

Nokta: Geçmiş uygulamalarda sanayiye sağlanan koruma içeride tekeli fiyat ve düşük kalite biçiminde tüketiciyi etkileyen bir sanayi yapısı ortaya çıkardı. Bu olumsuzlukları nasıl altetmeyi düşünüyorsunuz?

Öney: Gelişigüzel bir korumadan yana değilim. Ancak büyük fedakârlıklarla yaratılmış bulunan çarpık da olsa, bugünkü sanayi yapısının birden bire dışa açmanın terbiyevi olmaktan çok öldürücü olduğunu düşünüyorum. Aslında önemli olan projenin başlangıç safhasında yatırımların birtakım faktörler göz önünde bulundurularak sağlıklı biçimde yapılmasıdır. Başlangıçta yanlış kurulmuş sanayici-

leri ne korumacılık ne de yurtdışına açmakla islahedebilirsiniz. O nedenle bizim için önemli olan plan ve programlarla doğru projelerin, doğru kapasitelerin en düzgün biçimde kurulmasını sağlamaktır. Dolayısıyla, eğer bugüne kadar Türkiye sanayiinin yapısı çarpık bir biçimde gelişmişse bunu kademe kademe düzenlemek. Gelişigüzel bir korumacılığa tabi tutmamak lazımdır. Ama ani bir şekilde dışa açarak, yıkılmasına seyirci kalmak da doğru değildir. Asıl yapılması gereken, bundan sonra verilecek kararlarda üretimi ve kapasiteleri doğru kurmaktır.

Nokta: Tekelcilğe karşı başka ne gibi önlemler düşünüyorsunuz?

Öney: Tekelleşmeye yolaçmış firmaların karşısına aynı dalda faaliyet gösteren başka firmaları çıkarmak, böylece rekabet ortamını yaratmak bir yol. Bir de devlet işletmelerini tekel yaratmış sahalara sokmak bir yol olarak düşünülebilir. Öte yandan dozu iyi belirlenmiş bir “terbiyevi” ithalat da bu sorunun çözümlerinden biri olabilir.

Nokta: Yabancı sermaye politikanızı açıklar mısınız?

Öney: Yabancı sermayeye kategorik biçimde karşı çıkmıyoruz. Yabancı sermaye Türkiye'nin istediği ve belirlediği koşullarda gelebilir. Bugün Türkiye, hangi alanlarda, hangi teknoloji ile ve hangi kapasitede yatırıma ihtiyaç duyuyorsa bunu belirler, kaba da olsa projelerini yapar ve bunları açıklar, dış firmalardan gelen önerilerden de ülke koşullarına en uygun olanı seçilir. Burada önemli olan, koşullarını Türkiye'nin belirleyeceği bir politikadır.

Bankalara koltuk değneği

Son dört yıldır uygulanmakta olan ekonomik politikanın önemli bir ögesi sıkı para ve kredi politikasıydı. Bu politikanın banka-

cılık kesimine yansımaları ise bankaların likidite sıkıntısına düşmeleri biçiminde kendisini göstermişti. Bu sıkıntı içinde kıvranan birçok banka topallamaya başlayınca Merkez Bankası'ndan koltuk değneği istemek zorunda kalacaktı. Bankacılık dilinde iştirak kredisi ve reeskont kredileri adı verilen bu koltuk değnekleri özellikle bankaların zor demler yaşadığı 1983'te önemli bir artış gösteriyordu. **Doç. Dr. Selçuk Abaç** yönetiminde Bankacılık Araştırma Grubu'nun **Nokta** için yaptıkları bankacılık araştırmasının önemli bulgularından biri de bankaların koltuk değneğine daha çok muhtaç duruma geldikleri yolundaydı.

Düşüyorum, tutun. 1983 yılında bilançoları yayınlanan 23 bankanın Merkez Bankası kaynaklarından yararlanmaları 1982 yılında 229 milyar lira iken 1983'te yüzde 115 artışla 494,7 milyar liraya ulaşmıştı. Genel fiyat artışları gözönüne alınıp hesaplama yapıldığında artışın yüzde 65,3 olduğu görülmüştü. Merkez Bankası'nın 1983'te bankalara sağladığı kaynağın yüzde 38,8'i kamu bankalarına, yüzde 60,6'sı ise özel bankalara aitti. 1982 ile karşılaştırıldığında özel bankaların koltuk değneği gereksinmelerinin 5 puan artış gösterdiği görülmüştü.

Rekortmenler: 1983 yılında Merkez Bankası kaynağını en çok kullanan, dolayısıyla toplam kullanım içindeki payı en fazla olan T. İş Bankası'nı Ziraat, Yapı Kredi, Pamukbank, Halk Bankası, Uluslararası ve Garanti Bankası izliyordu.

T. İş Bankası ve Ziraat Bankası'nın Merkez Bankası musluklarından akan kaynaklardan kovalarına doldurdukları toplam kaynağın yüzde 73,51'ini; ilk beş bankanın ki ise yüzde 90,55'ini buluyordu. Bu veriler Merkez Bankası kaynaklarının dağılımında adaletsizliğin bir göstergesi olarak değerlendiriliyordu.

İş ve Ziraat'ten sonra Merkez Bankası kaynaklarına en çok gereksinime duyan bankaların Çukurova grubuna ait olduğu görülmüştü. Bu holding bünyesindeki Pamukbank, Yapı Kredi ve Uluslararası bankalarının toplam Merkez Ban-

MERKEZ BANKASI'NDAN EN ÇOK KOLTUK DEĞNEĞİ KİM İSTİYOR?

En fazla yararlanma sırası	1983 (%)'si	1982 sırası	1982 (%)'si
1. T. İş Bankası	40.574	2	27.248
2. T.C. Ziraat Bankası	32.942	1	32.289
3. Yapı Kredi Bankası	6.623	5	5.385
4. Pamukbank	5.93	3	11.514
5. Halk Bankası	4.49	4	6.418
6. Uluslararası	2.023	8	2.022
7. Garanti Bankası	1.194	7	2.462
8. Dışbank	0.982	17	0.205
9. Töbank	0.960	12	0.701
10. Tütünbank	0.903	13	0.632
11. T. Ticaret B.	0.795	11	1.404
12. İmar Bankası	0.693	9	1.798
13. Vakıflar Bankası	0.608	6	5.000
14. Osmanlı Bankası	0.529	15	0.305
15. Egebank	0.462	14	0.413
16. Akbank	0.331	10	1.618
17. İktisat Bankası	0.239	19	0.171
18. Eskişehir Bankası	0.191	16	0.218
19. Arap-Türk	0.060	20	0.010
20. T. Ekonomi B.	0.025	21	0.005
21. American Express	0.008	21	—
22. Citibank	0.001	21	—
23. Hollants	—	18	0.181

kası kredileri içindeki payı yüzde 14,5'u buluyordu.

Araştırmada, Pamukbank'ın özkaynaklarına oranla Merkez Bankası kaynağı kullanmada birinci banka olduğu görülüyordu. "Özkaynak/Merkez Bankası" oranı %400 olan Pamukbank'ı sırasıyla Ziraat (%309), İş (%294), Uluslararası (%273), Yapı Kredi (%222) ve Tütünbank (%214) izliyordu.

Merkez Bankası'na bağımlı-

MERKEZ BANKASINDAN BANKALARA KAYNAK				
	1983 (Milyon TL)	% Pay	1982 (Milyon TL)	% Pay
Kamusal Bankalar	191.788	38,8	101.716	44,5
Özel Bankalar	229.971	60,6	126.195	55,1
Yabancı Bankalar	2.938	0,6	1.314	0,4
Genel toplam	494.697	100,0	229.045	100,0

lık. Bankalar kredi açan kurumları ama bu kredilerin ne kadarının suyu Merkez Bankası'ndan geliyordu? Bunun için de bankaların bilançolarında "Merkez Bankası

kaynağı/Toplam krediler" oranına bakmak gerekiyordu. Bu işlem yapıldığında Pamukbank'ın yüzde 40,6 ile ilk sırayı aldığı görülecekti. Başka bir deyişle bu banka verdiği her 100 liralık kredinin yaklaşık 41 lirasını Merkez Bankası'ndan sağlamıştı. Aynı oran İş Bankası için yüzde 35,9, Tütünbank için yüzde 35, İktisat Bankası için yüzde 32,9, Uluslararası için ise yüzde 27,3 tü ●

BİR GÖRÜŞ / **Doç. Dr. Nihat FALAY**

Ek ödenek ve enflasyon

Bilim dallarının birbirleriyle ilişkisiz kompartmanlar halinde ele alınmasının anlamsızlığı yanında, her bilim dalında yine bilimsel düzeyde çalışma yapılması gerektiği açıktır. Ne var ki mühendislerin iktisat, doktorların sosyoloji üzerine vb. yüzeysel şekilde yorum ve uygulamada buldukları ülkemizde, iktisatçı olup iktisat üzerine yazmak gerçekten güç, ama yine de yazmak gerek.

Konumuz; Özal hükümetinin parlamentodan 1984 bütçesine 790 milyar TL. ek ödenek istemesi ve bunun uzantıları. Bilindiği üzere bu yılki bütçe, Ulusu hükümetince 3.212 milyar TL. olarak ve 300 milyar TL. açıkla (ki bu miktarda iç borçlanma öngörülmektedir) hazırlanmıştı. Bir önceki hükümetin hazırladığı bütçe ile icraatta bulunmak elbette güç, ama 300 milyarlık açığa ilaveten istenen 790 milyar TL. ek ödenek de -ki ikisinin toplamı 1.090 milyar TL. dir- hayli yüksektir. Bu miktar, vergi zamları, tahvil satışı (yani borçlanma) veya emisyon (yani Merkez Bankası kısa vadeli avansı) ile elde edilebilir.

Her ne kadar Özal hükümeti temel bürokratik süreçlerin "işini bitircesine" uygulamalara gidiyorsa da, genelde vergi salmak zaman alıcıdır. Tahvil satışı ise hem zaman gerektirmekte hem de iç borçlanmanın konsolide bütçe gelirleri içindeki payının zaten düşük olması (son on yıldır % 1,5 - % 6,5 dolayında) nedeniyle, söz konusu ek ödeneği karşılama olanağı bulun-

mamaktadır. O zaman emisyon seçeneği en kuvvetli ihtimaldir.

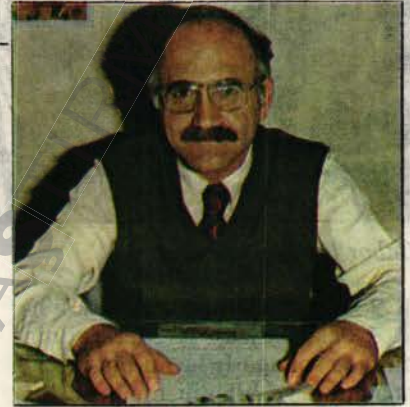
1984 yılı sonuna kadar başka ek veya olağanüstü ödenek talebinin olmayacağı söylenemez, böyle olsa dahi, sorun gözardı edilemeyecek kadar ciddidir.

Şöyle ki; bütçenin denk olması, hatta harcamaların tümünün vergi ile karşılanması dahi enflasyonist bir baskının doğmasına yol açar. Çünkü denk bütçeler, çarpan etkisiyle ekonomide, kendi hacimleri kadar bir genişletme yaratır. Öyleyse, vergilemenin de belli bir sınırı vardır. Öte yandan, bütçe hacminin artışı, eğer açık finansman ile

Ek ödeneğin önemli bir kısmının emisyonla karşılanması durumunda, fiyat artışları hızlanacak, emisyonun enflasyona neden olduğu bir kere daha belirlenecektir

karşılıyorsa, bu durumda enflasyonist baskı birkaç kat şiddetli olur. Ayrıca, bütçeler genellikle Meclise denk olarak sunulur ve gelir-gider farkını kapatacak iç borçlanma geliri, denkliliği sağlayan bir unsur sayılır.

Bu bilgilerin ışığı altında, ek ödenek isteğini inceleyelim: Konsolide bütçe yıl sonu ödenekleri, başlangıç ödeneklerine göre, son yıllarda yüzde 15-75 yüksek (1983 hariç) düzeyde gerçekleşmektedir. 3.2 trilyon TL. olan bütçenin, ek ödenekle birlikte toplam 1.1 trilyon TL. ek finansman ihtiyacı içinde oluşu, başlangıç ve yıl sonu ödenekleri itibarıyla yıllık artış oranını şimdilik yüzde 33'e çıkartacaktır. İç borçla-

rın konsolide gelirler içindeki payının düşük olması ve bütçe tahminlerinin altında (1980: %35, 1981: %38, 1982: %80 dolayında) gerçekleşmesi, emisyonun kaçınılmazlığını gösterir. Bu, istenen ek ödeneğin, toplam ödeneklerin üçte biri olması nedeniyle, yatırım harcamalarına yine üçte bir oranında tahsis edileceğini gösterir mi?

Ayrıca, bir bütün olarak, toplumsal katmanların, ek ödeneğin kullanımı sonucu, üretilecek mal ve hizmet ve sağlanacak gelirler açısından yararlanma olanakları nedir?

Ek ödeneğin önemli bir kısmının emisyonla karşılanması durumunda, fiyat artışları hızlanacak, memur ve işçilerin aylık ve ücretlerinin artışının dışında, emisyonun enflasyona neden olduğu bir kere daha belirlenecektir. Dahası, bu fiyat artışları, gerçek maaş ve ücretlerin azalmasını getirecektir.

Parlamentonun, ek ödeneğe ilişkin yetkiyi hükümete vermeden önce, yasama haklarının kullanımı ve malî sorumluluk yönünden hayli dikkatli olması gerekecektir.

Doç. Dr. Nihat Falay. İ.Ü. İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi

Gabor'lar kaç yaşında?

Hafta içinde İstiklal Caddesi'ndeki Soytaş İş Merkezi'nin önünde sokağa fırlayan bir mağara kadını ve bikinili bir genç kız çevreden geçenlerin şaşkın bakışları arasında dans etmeye, sağa sola koşuşturmaya başladılar.

Garip olayı şaşkın bakışlarla izleyen kalabalık, bir süre sonra, bu "nezih" topluluğun, 1 Haziran'da başlayarak iki ay süreyle Soytaş İş Merkezi'nde açılacak olan "Moda-84 Çarşısı"nın reklamı için düzenlenen bir mizansende görev alan mankenler olduğunu anlayıp, alkış tutmaya başladılar. Olay ilgi çekmişti ancak, gerek mağara kadınının, gerekse bikinili mankenlerin görünüşünün Moda-84'ün satışlarını ne kadar artıracacağı oldukça tartışmalıydı.

Amerikalı sinema oyuncusu **Brooke Shields**, "annesinin izni olmadan giyinemediğini" açıkladı. Küçük yaşlarda annesinin çabalarıyla erotik filmler çevirip film dünyasına atılan Shields, annesinin sözünden bu güne kadar hiç çıkmadığını belirtti. Annesiyle birlikte bir yılına Paris'e yerleşen, "bir seksenlik" Brooke Shields, "eğer annem izin verirse butikleri dolaşip alışveriş yapacağım ve onun seçtiği elbiseleri giyeceğim" dedi.

Mayıs ayı içinde kutlanan Anneler Günü dolayısıyla annelerinin İsviçre'deki şatosuna giden Macar asıllı **Gabor** kardeşler, gazetecilere hoş anlar yaşattılar. George Sanders, Nick Hilton ve Burhan Belge gibi ünlülerle yaptığı evlilikleri artistliğinden daha fazla gürlü-tü koparan Zsa Zsa Gabor ve yine kendi kadar ünlü Eva Gabor, 50 yaş dolayında olduklarını söylediler.

Ünsüz kardeş Magdada da benzer yanıtlar verdi. Sıra anne Jolie Gabor'a gelince işler karıştı. Jolie "genç hanımların yaşlarını sorarak epey kabalık ettiniz, eh ben de onlardan birkaç yaş büyüğüm" dedi. Meraklılara not: Sinema kitaplarına bakılırsa Zsa Zsa Gabor 1919, Eva Gabor ise 1921 doğumlu. Ama resme bakınca insan Gabor'ların 50 yaşında olduklarına bile kolay, kolay inanamıyor.

Brooke Shields annesinden izin alabilirse

Halkçı Parti'nin birinci kuruluş yıldönümü kokteyline ANAP adına katılan Genel Başkan Yardımcısı Halil Şıvgın ve Genel Sekreter Mustafa Taşer, bir ara, kokteylin renkli simalarından **Turgut Sunalp**'le sohbet ederlerken foto muhabirlerinin ısrarı üzerine birlikte poz verdiler. Sunalp üstüste patlayan flaşların ardından gazetecile-

*İki manken
artı bir mağara
kadını eşittir
Moda 84*

Sunalp Paşa sordu; "Şıvgın hangi cinsten arı?"

re dönerek "Resmin altına arıların cinsini yazmayı unutmayın" dedi ve Taşer'e dönerek ekledi: "Bunun bal arısı olduğunu biliyorum, ama Şıvgın'ın cinsini bilmiyorum". Bu söz üzerine birden neşesi kaçan Şıvgın bir an duraksadı ama çabuk toparlayıp cevapladı Sunalp'i; "Hepimiz aynı kovanda, aynı çatı altında yaşıyoruz."

Bedri Baykam'ın New York'ta Martin Molinary Galerisi'nde açtığı resim sergisi başarılı bir şekilde sürerken, Bedri'ye büyük ilgi gösteren New York'lu sanatseverler, sergi defterini sanatçımızı öven satırlarla dolduruyorlar. Bu arada oldukça ilginç benzetmeler de yapılıyor. Gazeteci Bayan Lares Tresjan "Bedri, sen son yıllarda Amerika'da yaşanan tek güzel olayın" derken, Nelsen Merren sanatçının "yeni bir Picasso" olduğunu söylüyor, Amerikalı kadın sanatçı Anegret Rice ise Baykam'ı şu sözlerle övüyor: "Sen bir melek gibi desen çizip, bir tanrı gibi boyuyorsun, bu kadar kuvvetli olmasan seni kıskanırdım."

Anavatan Partisi'nin bol dedikodulu yıldönümü balosunda masalardaki içkileri görenler bira tartışmasını hatırladılar. Maliye Bakanı Vural Arıkan grup toplantısındaki bir olayı şöyle nakletti:

"Bir arkadaş grupta bira kullanımını şiddetle eleştirmiş ve 'biz insanlarımızın sarsak olmasını istemiyoruz' demişti. Ben onu dışarda yakaladım ve biraz ağır konuştuğunu söyledim. 'Yani Almanlar bira içiyor da hepsi geri zekalı mı?' diye sordum."

Bira tartışması bu kadarla da sona ermedi. Devlet Bakanı Sudi Türel, Anavatan'ın ünlü seçim şiirinin yeni bir çeşitlemesini sunarak sayısı daha da neşelendirdi:

Arısıyla balıyla
Sutyensiz kadınıyla
Elinde birasıyla
Anavatan geliyor"

Irak İstanbul Konsolosluğu tarafından Irak'ın tarihsel zenginliklerini, doğa güzelliklerini ve sanat hazinelerini tanıtan bir fotoğraf sergisi açıldı. Atatürk Kültür Merkezi Sergi Sarayı'ndaki serginin açılış kokteylinde, gazeteciler, fotoğrafçılar ve İçişleri eski bakanlarından Selahatin Çetiner de hazır bulundu.

Sergiyi gezen konukların ilgisini fotoğraflardan da çok çeken şey, açılış kokteylinin ilginç menüsüydü. Batı'nın geleneksel içkisi şarap, Doğu mutfağının tipik temsilcisi lahmacunla birleşince garip bir tablo çıkmıştı ortaya. Konuklar yorum yapmadan lahmacun yiyip, şarap içtiler.

"Tırnak içinde"

"Maliye Bakanı'nın hiç değilse gönlümüzü almasını beklerdik." **Hüsametin Tiyaşan** Esnaf ve Sanatkarlar Derneği Genel Başkanı

"İnsanı rahatlatan iki güzel şey: Gülmek ve ağlamak" **Vural Arıkan** Maliye ve Gümrük Bakanı

"En şık giysilerde benim imzam olacak" **Stephanie** Monako Prensesi

"İmzaların insanda bıraktığı izler vardır". **Turgut Sunalp**

"Atıyorum, atıyorum bir türlü düşüş gelmiyor". **Sevim Tuna**

"Tavuk mu yumurtadan, yumurta mı tavuktan? Gibi bir mesele bu". **Turgut Özal**

"On kere girip çıkarsan tuvalete, on kere para verirsin. Ben aptal bir kadın değilim ki". **Ahu Tuğba**

"Basının totosu beni bakan yaptı". **Vural Arıkan**

"Bizim günahımız neydi?" **Yahya Demirel**

"Duvarları aşmak gerekiyor". **Turgut Özal**

"Gençler, benim tecrübemden yararlanabilirsiniz". **Emel Sayın**

"Bir tek beş vakit namaza zam yapılmadı". **Avni Çarsancaklı** Türk-Metal Sendikası Genel Başkan Yardımcısı

nokta
Okurlarına

Gelişim Yayınlarından Çağrı

1974'de kurulan Gelişim Yayınları 1979'da 5. yılını kutlarken ülkenin en büyük Ansiklopedi Yayıncısı olmuş, aynı yılda dergi yayıncılığına başlamıştı.

Bu yıl, kuruluşunun 10. yılında dergicilikte en büyük yayıncı olan Gelişim Yayınları şimdi de **PAZARLAMA** konusuna giriyor.

Rasgele değil. Batıdaki en büyük kuruluşlarla yaptığı işbirliği sonucu hazırlanan özel eğitim programıyla, seçkin yönetici kadrosuyla, tüm dünyada uygulanan çağdaş yöntemlerle, eğitim sonunda pazarlama sertifikası vererek, kısacası **PAZARLAMACILIĞI** bir meslek haline getirmek için gereken ciddiyet ve güveni sağlayarak...

Bu çağrı, hayatlarında maddi, manevi bir aşama yapmak isteyen **bay ve bayan**

**emekli
öğretmenler,
öğrenciler,
emekliler,
ev kadınları**

ve boş zamanlarını değerlendirmek isteyen çalışanlar, yeni bir meslek kazanmak isteyenler içindir.

Gelin sizler de Gelişim ailesine katılmak için başvurun, çabanızın karşılığını alın.

Başvuru:

Gelişim Yayın Pazarlama A.Ş.

Teşvikiye Cad. Narmanlı Apt. No: 32/A

Teşvikiye-İSTANBUL

(Teşvikiye Otobüs Durağı)

İttihatçılar ve Cumhuriyet

Bangladeşli bir siyaset tarihçisinin, Feroz Ahmad'ın, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyaset hayatında çok önemli bir rol oynayan İttihat Terakki Cemiyeti üzerine bir incelemesi Kaynak Yayınları'nca Nuran Yavuz'un duru ve akıcı çevirisiyle Türk okuruna ulaştırıldı. Feroz Ahmad, doktora tezi olan İttihat Terakki adlı incelemesinde Jön Türkler hareketinin siyasal örgütü olan İttihat Terakki Cemiyeti'nin 1908-1914 yılları arasındaki dönemini ele alıyor. 1889 yılında kurulan 1899 yılından itibaren Jön Türkler hareketinin temsilcisi haline gelen İttihat Terakki Cemiyeti'nin amacı Sultan Abdülhamit'in sultanı yerine, yeniden 1876 anayasasını geri getirmek ve ülkede meşrutî düzeni kurmaktı. Bu amaç 1908 yılında gerçekleştirilmiş ve 1. Meşrutiyet ilan edilmişti. Böylece İmparatorluğun siyasal hayatında Jön Türkler de söz sahibi olmaya başlamışlar, siyasal faaliyetleri, sosyo-ekonomik alana değişik yaklaşımlarıyla yeni bir ses getirmişlerdi.

Türk tarihinin temelini kuranlar. Feroz Ahmad, Ortadoğu tarihinde çok önemli bir hareket olarak de-

ğerlendirdiği İttihat Terakki Cemiyeti üzerine çalışmasını 1966 yılında tamamlamış ve kitap 1969 yılında İngilizce olarak basılmış. Çalışmasında yararlandığı kaynak İngiliz arşivleri olmuş, 1962 yılında Türkçe öğrenmeye başladıktan sonra Türkiye'ye gelerek o dönemin gazetelerinden yararlanmış. "Bence Türkiye'nin tarihi 1908 yılında başlıyor. İttihat Terakki'nin tesiri hâlâ hissediliyor. Türk tarihinin temelini kuran ve koyan da kanımca Jön Türklerdir" diyen Ahmad, 20 yıldan bu yana Türk siyasal hayatı üzerine çalışmasını sürdürüyor.

Ortadoğu tarihi açısından Türkiye'yi çok zengin bir ülke olarak değerlendiren Ahmad, Türkiye üzerine eğilmesürecini şöyle özetliyor: "1938 yılında Hindistan'da doğdum. 20 yaşında Londra'ya geldim. Ortadoğu tarihini okudum. Daha önce, Hindistan'dayken Hindistan tarihini okumuştum. 1950'lere kadar Arap Milliyetçiliği çok önemliydi. İngilizler kolonilerini bırakıyorlardı. Bu büyük bir hareketti. Bu yüzden Ortadoğu ile ilgileniyordum; maalesef Türkiye ile ilgilenmiyordum. Eğer o zaman ilgilenmeye başlasaydım işim çok kolay-

laşacaktı. 1961'de lisans aldım. Arap Milliyetçiliği üzerine çalışmak istedim ama o zaman Londra'da iyi hoca yoktu. Bir gün Londra'da

Feroz Ahmad: "Her şeyi Cumhuriyetle başladı gibi gösteriyorlar"

Prof. Bernard Lewis ile tanıştım. Lewis'in "Yeni Türkiye'nin Doğuşu" adlı çok ünlü bir kitabı var. İşte o zamandan beri Türkiye ile ilgiliyim.

Tarık Zafer TUNAYA

"Sayın Feroz Ahmad Türkiye'de bile henüz yapılmamış olan ve günümüzde bile incelenmiş olmaktan yoksun kalan İttihat Terakki konusunu ustaca ele almış ve başarılı biçimde sergilemiştir. Bu başarısının en önemli nedeni Türkiye'yi tanıması, bizleri sevmesi ve bilimsel betikten hiçbir zaman ayrılmamış olmasıdır. Konunun önemi odur ki hâlâ

İKİ GÖRÜŞ

Türkiye'nin siyasal hayatında yerleşmiş gelenekler, kurallar bu parti tarafından ilk olarak konmuş ve kurumlaştırılmıştır. İttihat ve Terakki hâlâ günceldir."

Sina AKŞİN

"Feroz Ahmad'ın, İngilizcesi 1969'da çıkan bu kitabı çok önemlidir. Zira İttihat ve

Terakki hakkında çok şeyler yazılmış olmakla birlikte kitap bu konuyu hem etraflı hem de nesnel bir tavırla ele alan nadir kitaplardandır. Ahmad, İngiliz arşiv belgeleri dahil pek çok kaynak kullanmıştır. Övmek veya yermek yerine iyi anlamaya çalışmıştır. Oysa genellikle ya övücü ya yeriçi incelemeler yapılmıştır. (Saltanatçılar Abdülhamit'i devirdiği için, Demokratlar demokrat bulmadıkları için kızmışlardır. Tabii İzmir suikastinden ötürü de şimşekleri üzerine çekmiştir. İttihatçılar ise göklere çıkarmıştır). Nihayet kitabın derin bir nüfuzu nazarla yazıldığını söyleyebilirim. Aydın kamuoyu kitabın 1914-1918 yıllarını kapsayacak ikinci cildini ilgiyle beklemektedir."

Radikalizmin temsilcileri. Türkiye, Ahmad için niçin çok ilginç bir ülkeydi? Bu soruyu yanıtlarken Ahmad epey düşünüyor: "Bir kere Türkiye Ortadoğu'da tarih bakımından çok ilerde bir ülkeydi. 1. Meşrutiyet Ortadoğu için çok önemliydi ve tabii ki İttihat Terakki. Osmanlı İmparatorluğu'nda Jön Türkler ve İttihat Terakki Cemiyeti hareketi orijinaldir. Gerçi İran'da da 1916'da bir meşrutî hareket başlıyor ama başarılı olamıyor. Bu hareket Osmanlı İmparatorluğu'nda ise çok başarılı oldu. Ve daha sonra model olarak ortaya çıktı. Biliyorsunuz Jön Türkler bütün dünyada vardır. Hindistan'da bile 1960'larda bir grup vardı onlar da kendilerine Jön Türk diyorlardı. Bunun anlamı radikal ve devrimcidir."

Türkiye'de tarihçilerin daha çok Cumhuriyet dönemiyle ilgilendiklerine dikkat çeken Ahmad, "Türkiye'de her şeyi Cumhuriyetle başladığı gibi göstermek istiyorlar. Oysa tarih hiçbir zaman durmuyor, tarih bir nehir gibi devamlı akıyor. Bazen dönüm noktaları var ama hiçbir zaman bunlar nehirden ayrılmazlar. Osmanlı tarihinin objektif bir değerlendirilmesi Türkiye'de bir türlü yapılmadı. Bence bu her yeni toplumda yapılmıyor" diyor.

"Yenilikçi ve ihtilalci." Kendine ad olarak "birlik", "dayanışma" ve "ilerleme" kavramlarını seçen İttihat Terakki Cemiyeti'ni, Ahmad da yenilikçi ve ihtilalci bir örgüt olarak değerlendiriyor: "Bence tamamiyle yenilikçi ve ihtilalci. Mesela bu hareket sadece anayasa bakımından değil, tüm toplum bakımından her şeyi değiştirdi ve başarılı da oldu. Yeni bir sınıf yaratmaya çalıştı. Eğer bu sınıf-burjuva sınıfı- yaratılmak istenmeseydi Türkiye'de Cumhuriyet bile başarılı olamazdı. Avrupa'ya baktılar ve gördüler ki en başarılı devletler kapitalist devletlerdi. Bunlar da Türkiye için aynı modeli seçtiler. Türkiye'de sadece iki grup vardı: Saray ve köylüler. 'O halde böyle bir toplumda terakki imkansızdır' dediler ve kapitalizmi yaratmaya karar verdiler. Amaçları doğrudu ama uygulaması çarpıktı. Eğer bu

uygulanmasaydı Türkiye geri kalmış bir ülke olarak kalacaktı."

Bir sınıf yaratmak. Türkiye'de hâlâ gündemde olan "sivil toplum", "kamuoyu" ve "ikincil yapılar"ın oluşmasında İttihat Terakki için "öncü" bir Cemiyet denilebilir mi ve bu kurumların yerleşmesindeki gecikmeden Jön

Türkler sorumlu tutulabilir mi? Bu soruyu duyar duymaz Ahmad başını "hayır" diye sallıyor ve şunları söylüyor: "Onlar öncü bir hareketti. Bakınız, bir sınıf yaratmaya çalıştılar, bu çok mühimdi. Çok mühim sorunlarla uğraştılar: İlk altı sene kapitülasyonlar çıktı karşlarına, sonra da savaş... Sivil toplumu yaratmaya başladılar. Bence İttihat Terakki daha çok sivil teşkilatıdır. Bunlar kamuoyunun yaratılmasında epey çaba harcağılar. Türk tarihinde ilk defa halkı kullandılar, gösteriler yaptılar. Kamuoyunu kullandılar. Basında ilk defa propaganda yaptılar. Halkçılık akımını, halka doğru hareketini yarattılar. 1914 yılında ilk propaganda filmi gösterildi; bir Rus anıtının tahrip edilmesini filme almışlardı."

Arta kalan İttihatçılar Cumhu-

riyet döneminde siyasal odakların oluşmasında Jön Türklerin yeri ve katkısı var mıydı, bu dönemin Jön Türkleri kimlerdi? "Zor bir soru" diyor Ahmad ve yanıtlamaya başlıyor: "Birinci Dünya Savaşı sonrası Jön Türklerin önderleri Avrupa'ya kaçtılar, gittiler. Fakat ikinci bir grup kaldı ve onlar Milli Mücadeleye katıldı. Bazıları Mustafa Kemal'e karşı çıktı. Onlar 1926'da, İstiklal Mahkemeleri'nde asıldılar. Ama 1926'da hepsi yok olmadı. Geriye kalanlar tamamen Atatürk'ü kabul ettiler. Fethi Okyar, Celal Bayar, İsmet İnönü. Bu adların hepsi İttihat ve Terakkidir. Cumhuriyet Halk Partisi İttihat Terakki'nin bir devamı olduğunu kabul etti. Demokrat Parti ise kendini muhalefet olarak tanıttı. Bence İttihat Terakki'nin bir devamıydı. DP'liler CHP'nin devletçiliğine karşı çıktılar, 'bizde artık böyle bir sınıf var. Artık iktidarı ona bırakınız' dediler. Kanımca DP kapitalizmi her türlü kurumuyla yarattı. Bence İttihat Terakki ile DP arasındaki en büyük bağlantı budur."

Ahmad, sözü "İttihat Terakki, üzerinde çalışılması gereken ve araştırılması hiçbir zaman bitmeyecek bir alan. Üzerine eğilecek insanların bekliyor" diyerek nokt alıyor ●

İttihat ve Terakki, Feroz Ahmad, Çev. Nuran Yavuz, 330 sayfa, 600 TL. Kaynak Yayınları

RODOS

42.000.TL'dan itibaren

1 hafta otel ve feribot dahil 10.000TL. +95 dolar.

ulusoy

TURİZM SEYAHAT

Merkez: İnönü Cad. 67 Taksim/İST.
Tel: 143 10 94 - 95 - 96
Aksaray Şb: 558 20 63 - 522 81 05

Ankara Opera Festivali

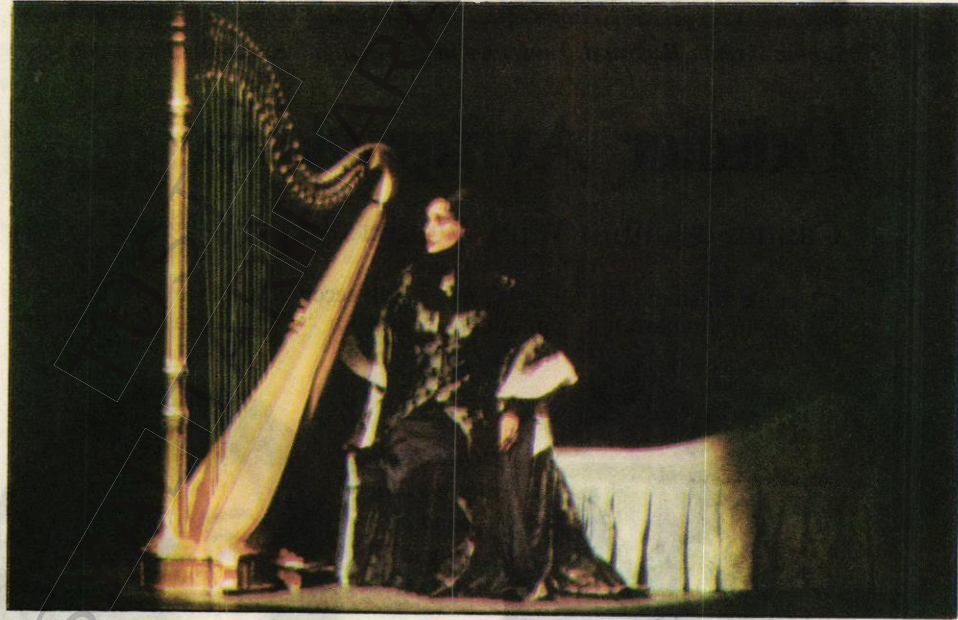
*Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi
Dr. Jak Deleon Nokta için yazdı.*

İstanbul'un on binlerce kişinin izlediği Film Şenliği'nin bitişinden sonra Ankara'da başka bir şenlik başladı: Opera Festivali. Yaklaşık bir ay sürecek olan Birinci Ankara Uluslararası Festivali süresince opera sevenler kendi sanatçılarımızın yanı sıra İtalyan, Romen, Arnavutluk, Bulgar ve Yugoslav operalarının ünlü seslerini dinlemek şansına kavuşacaklar.

Festival Üstat Ahmet Adnan Saygun'un **Yunus Emre** oratoryosuyla açıldı. Cumhuriyet dönemi bestecilerimiz arasında önemli bir yeri olan Saygun, tek seslilikten çok sesliliğe geçişin öncülerinden. Büyük ozan Yunus Emre'nin şiirlerini temel alan oratoryo ilk kez Ankara'da 1946 yılında icra edildi, sonraları Fransızca olarak Paris'te (1947) ve İngilizce olarak New York'da (1958) yorumlandı. Orkestrayı New York'da Leopold Stokovsky'nin yönettiğini eklemek gerek. Mistik müzikle Batılı beste yönteminin ilginç bileşkesi olan parça, bu kez Ankara Devlet Opera ve Balesi'nce izleyiciye sunuldu. Aynı kurumun sahnelediği ikinci yapıt İtalyan gerçekçilerinden Giacomo Puccini'nin **La Boheme** operası. **Madame Butterfly, Tosca, Turandot** ve **Manon Lescaut** başlıklı operaları yeryüzünün yüzlerce sanat odağında sayısız kez sergilenen Puccini, **La Boheme** için bir dostuna şöyle yazar: "1830'ların Paris'ini düşün; aşk, ölüm, tutku, coşku, kin, ihanet, yalnızlık nasıl içiçe! Biz sanatçılar hepsini aynı anda yaşayan insanlar değil miyiz?" Sonraları Puccini romantik bir opera yazmayı amaçlamadığını Parisli sanatçıların yaşantısını "gerçekçi" bir şekilde yansıtmak istediğini söylerse de eleştirmenler operayı fazla "hafif" diye bir kenara iterler. Aynı eleştirmenler bestecinin **Madame Butterfly** çalışmasını göklere çıkarırlar. Festival süresince İtalya Trieste Operası'nca sahnelenecek olan **Madame Butterfly**, J.L Long'un aynı adlı romanı üstüne David Belasco'nun yazdığı oyundan yola çıkılarak operalaştırılmış, Milano'

da ilk oynayışında da yer yerinden oynamıştı. Bir savaş öyküsüdür bu; Amerikalı bir deniz teğmeniyle bir Japon kızının arasındaki "aşk çatışmasını" konu edinir. Luigi İllica ve Giuseppe Giacosa'nın librettosu sağlam bir dramaturji anlayışıyla işlenmiş.

İstanbul Devlet Opera ve Balesi Festival'e **Hoffmann'ın Öyküleri**'ni götürüyor; Offenbach'ın tek kalıcı çalışması olarak nitelendirilen bu fantastik opera, E.T.A. Hoffmann adlı az tanınmış bir yazarın öykülerini ve kişiliğini ele alıyor... Gi-

Hoffmann'ın Masalları Opera Festivali'nde başarıyla oynuyor

ochino Rossini ise (İtalyan Operasının tarihsel gelişime gözönüne alındığında) oldukça yüzeysel bir besteci; **Tancredi, Cezayir'de Bir İtalyan Kızı, William Tell** ve **Sevil Berberi** hiçbir zaman kilometre taşı olamadı, opera tarihine değişik ve ilginç sayfalar ekleyemedi. Romanya Cluj Operası'nın Festival için hazırladığı **Sevil Berberi** iki perdelik bir komik opera; Verdi'nin olağanüstü **Falstaff**'ıyla kıyaslanamazsa da "opera buffo" türünün tutarlı bir örneği. Kaldı ki metin Beaumarchais'in bir oyunu üstüne temellendirilmiş! "Eğlendirici" operalarıyla ünlü Gaetano Donizetti bugün İtalya ve Amerika'da ya pıtları en çok seslendirilen 19. Yüz-

yıl bestecileri arasında başı çekiyor. **Don Pasquale** ve **Aşk İksiri** operalarının bestecisi Donizetti romantik müzik tarihinin önemli adlarından biri. Birinci Uluslararası Ankara Opera Festivali'nde Yugoslavya Üsküp Operası'nca sergilenen **Aşk İksiri**, 1950 yılında La Scala Operası tarafından Londra'da Covent Garden'da perde açıldığında "Una Furtiva Lagrima" ariası dünyayı birkaç kez dolaşmıştı bile!

Ankara Opera Festivali'nin iki "ağır topu" Giuseppe Verdi'nin **La Traviata** ve **Rigoletto** operaları kuskusuz; ilki Arnavutluk Tiran Operası, ikincisiyse Bulgaristan Sofya Operası tarafından gündeme getirilmiş. Opera sanatının bu tartışılmaz dev **La Traviata**'yı Alexandre Dumas Fils'in **Kamelyalı Kadın** romanından yola çıkarak bestelemiş;

Rigoletto'ysa bir başka büyük yazarın, Viktor Hugo'nun **Kral Eğleniyor** adlı çalışmasını temel edinmiş. 19. Yüzyıl romantizmiyle İtalyan lirisizminin bileşimi olan **La Traviata**, güçlü müziği ve yergi yüklü öyküsüyle dikkat çeken **goletto**'dan çok değişik bir opera **Rigoletto**'nun "Questa O Quella" ve "**La Donna e Mobile**" ariaları müzik tarihinin ölümsüz ürünleri arasında yer alıyor dense yerridir...

Önümüzdeki yıllarda daha kapsamlı ve "çoksesli" bir Opera Festivali görmek müzikseverlerin hakkı olsa gerek. Bu arada bale sevenler de soruyorlar; Opera Festivali olur da (ayrıca) bir Bale Festivali olamaz mı? ●

Sabine Azema, Bertrand Tavernier'nin yönettiği "Kırda Bir Pazar"da

Ödüller Avrupalıların

Cannes ödülünü Wim Wenders'in Paris-Texas'ı aldı

Şenlik başlamadan önce Cannes'in büyük ödülü için adı en çok geçen iki film vardı: Wim Wenders'in "Paris-Texas"ı ve eski us-

"Orta Malı"
en gürültü
koparan
filmi

Nastassia Kinsky'nin oynadığı "Paris, Texas" Altın Palmiye'yi aldı

ta John Huston'un "Yanardağın Altında"sı. Bütün filmler gösterildikten sonra da başlardaki kanı pek değişmiyecekti. Gerçi Filipinler, Hindistan ya da Güney Amerika'dan gelen filmlerin de şu ya da bu şekilde ödüllendirileceği yolunda düşünenlerin sayısı da az değildi. Ama sonuçlar, her zamankinin aksine basın toplantısıyla değil de televizyon aracılığıyla açıklanınca tüm ödülleri Avrupalıların aldığı görüldü. En iyi film ödülünü Federal Alman yönetmen Wim Wender'in başrollerini Nastassia Kinsky ve Harry Dean Stanton'ın oynadıkları Paris-Texas" filmi aldı. En iyi yönetmen ödülü ise "Kırda Bir Pazar Günü"nü Fransız yönetmeni Bertrand Tavernier'nin oldu.

Oyunculuk ödülleri. En iyi kadın oyuncu ödülünü 'Cal' adlı bir İrlanda filminde polis olan kocası öldürülen dul rolüyle İngiliz oyuncu Helen Mirren aldı. Franko faşizmi altında köylülerin çektiği acıları

Jacqueline Bisset 'Volkanın Altında' filminde olağanüstü bir oyun çıkarıyor

anlatan "Kutsal Masumlar" adlı İspanyol filminin iki oyuncusu Francesco Rabalve Alfredo Landa en iyi erkek oyuncu ödülünü paylaştılar. Zaten şenliğin en tepki çeken sonucu da bu oldu. Her ne kadar ödülü alanların oyunlarına kimse bir şey söylemiyorsa da, genel kanı "Yanardağın Altında" filminin oyuncusu Albert Finney'in ödülü alacağı yolundaydı. Bu ünlü İngiliz oyuncunun alkolik diplomatı rolü uzun süre belleklerden silinmeyecek nitelikte. John Huston bu filmde Albert Finney'in yanısıra kadın oyuncusu Jacqueline Bisset'den de çok iyi bir oyun almış. Zaten John Huston jüri tarafından bir

Albert Finney ve John Huston

onur belgesiyle özel olarak ödüllendirildi. Jüri özel ödülünü ise Macar yönetmen Marta Mezsaros'un "Özel Günlük"ü aldı.

Gürültü koparanlar ve koparmayanlar. Cannes'da Ingmar Bergman, Woody Allen ve Bellochio gibi ünlü yönetmenlerin filmleri pek ilgi görmezken Sergio Leone'nin "Bir Zamanlar Amerika" da ve Zulawski'nin bir fahişeye, bir film yönetmeninin ilişkilerini anlatan "Orta Malı" adlı filmleri ortalığı karıştırdı. Bu son filmin yalnızca bir kez gösterilmesi birçok kişiyi kızdırdı ama bilet alanların bir bölümü yarısında sinemayı terketti●

En iyi kadın oyuncu Helen Mirren "Cal" filminde John Lynch ile birlikte

Yılın en iyileri

Sinema yazarlarının her yıl yaptıkları mevsimin en başarılı yerli film soruşturmasında Zeki Ökten'in "Faize Hücum"ü ilk sırayı aldı. Şerif Gören'in "Derman"ıyla, Atıf Yılmaz'ın "Seni Seviyorum"ü ikinci ve üçüncü sırayı paylaştılar. En iyi erkek oyuncu olarak Genco Erkal'ın seçildiği soruşturmada, yılın en başarılı kadın oyuncusu ünvanı Müjde Ar'ın oldu. Yılın diğer başarıları ise şöyle sıralandı:

Müjde Ar

Senarist Fehmi Yaşar (Faize Hücum), görüntü yönetmeni Hüseyin Özşahin (Faize Hücum, Müzik Cemil idiz (Faize Hücum), yardımcı kadın oyuncu Ferda Ferdağ (Seni Seviyorum), Asuman Arsan (Faize Hücum), yardımcı erkek oyuncu Erdal Özyağcılar (Postacı, Seni Seviyorum).

Sekiz sinema yazarının katıldığı soruşturmada en iyi üç yabancı film ise şöyle sıralandı: 1- Merhaba Dünya (Hal Ashby) 2- Bir Evliliğin Öyküsü (Fassbinder) 3- Gloria (John Cassevetes).

En büyük belli oluyor

Roma kendi seyircisi önünde daha şanslı görünüyor ama Liverpool'un de deplasman başarısı yüksek

Liverpool kupa zaferlerine alışkın (küçük resim), Roma'nın da Dünya Şampiyonu bir ülkenin liginden gelme bir takım olma avantajı var.

Avrupa'nın en büyük kupası çarşamba gecesi sahibini bulacak. Roma'nın Olimpiyat Stadı ikinci kez Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası finaline sahne olacak. İtalya'nın Roma ve İngiltere'nin Liverpool takımları en büyük kupanın sahibi olmak amacı ile Olimpiyat Stadı'na çıkacak. Bundan yedi yıl önce 25 Mayıs 1977'de yine aynı stadda Almanya'nın Mönchengladbach takımını 3-1 yenerek Avrupa Şampiyonu olan Liverpool şimdi, kendi şehrinde, seyircisi önünde oynayan Roma önünde ne yapacak? İngiliz takımlarının son yedi yılda kupa bir'e koydukları ambargoyu Roma ortadan kaldıracabilecek mi veya İtalya'nın on beş yıldır hasret kaldığı en büyük kupayı İtalya'ya getirebilecek mi?

Sorular soruları takip ediyor ama şurası bir gerçek çarşamba gecesi ekrana müthiş bir final geliyor... Roma-Liverpool.

Güçlü Liverpool-yaşlı Röma. Bob Paisley'in emekliye ayrılmasından sonra Egan yönetiminde de başarılarını sürdüren Liverpool, bu yıl İngiltere lig şampiyonluğunu kazandı. İngiltere'nin ve Avrupa'nın en güçlü ekiplerinden biri olan Liverpool tam zamanında Whelan, Lee, Johnstone gibi genç oyuncuları kadroya alırken, Rush gibi bir golcüyü de son yıllarda Avrupa futbolunun vitrinine çıkardı. Keegan'ın yerine transfer edilen, İskoç Milli Takımının formasını en çok giyen Kenny Dalglish takım kaptanı Greame Souness, orta alanda takımlarının yükünü çekerken genç Lee, Whelan ve Johnstone doksan dakika boyunca hem rakip hem ken-

İlginç notlar

- Son altı yıldır final maçları 1-0'lık skorlarla bitiyor.
- Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupasını bu zamana kadar en çok İspanya'nın Real Madrid takımı kazandı. Real Madrid beşi 1956-1960 arasında üst üste, biri de 1966'da olmak üzere kupayı altı kez müzesine götürdü.
- Real Madrid'ten sonra ku-

payı en çok kazanan takımlar Ajax, Bayern München ve Liverpool. Üç takım da kupayı üçer kez kazandı.

— En gollü ve en çok seyirci toplanan final 18 Mayıs 1960'ta Gaskow'da Real Madrid ile Eintracht Frankfurt arasında oynandı. Real Madrid'in 7-3 kazandığı finali 135.000 seyirci izledi.

— Geride kalan 28 kupayı yedi ülkenin 13 farklı takımı kazandı. İngiltere'nin dört (Liverpool,

Manchester Utd., N.Forest, Aston Villa), F.Almanya'nın iki (Bayern München, Hamburg), Hollanda'nın iki (Feyenoord, Ajax) ve İtalya'nın iki (Inter, Milan) takımları kupayı müzesine götürmeyi başardı.

— Çarşamba gecesi Roma Olimpiyat Stadı ikinci kez finale sahne olacak. 1977 finali de Roma'da oynanmış ve Liverpool-Mönchengladbach takımını 3-1 yenerek kupanın sahibi olmuştu.

di ceza alanları arasında durmadan hareket halinde oluyor.

Defansta tecrübeli Neal ve Alan Kennedy ortasında Lawrenson ve Hansen çok az geçit veriyorlar. Kim ne derse desin, Liverpool bugün Avrupa'nın en güçlü takımlarının başında geliyor. Finale gelirken deplasmanda kazanma özelliği ile dikkati çeken Liverpool'un Roma Stadı'nda, Roma karşısında pek fazla deplasman endişesi olmayacak görünüyor. Öyle ki, birinci ve ikinci turlarla, çeyrek ve yarı finalde bütün rakiplerini deplasmanda yenmeyi başardı Liverpool... Daha açıkçası Liverpool finali deplasmanlarda aldığı sonuçlarla elde etti.

62 yaşındaki İsveçli antrenör Liedholm'un idaresindeki Roma, 1982 Dünya Kupası'nda Brezilya takımında yıldız olan Falcao ve Cerezo ve İtalyan Milli Takımında göz kamaştıran Conti ile bile sonuca öyle pek kolay gidemiyor. Roma takımının yaş ortalaması 27. Graziani 31, Falcao, Maldere 30, kapitan Bartolomei, Pruzzo, Conti, Cerezo ve kaleci Tancredi 29 yaşında. Defansa en yaşlı Nappi 32 ve takımın en genci 21 yaşındaki Righetti yan yana oynuyorlar. Deplasmanda yalnız CSKA Sofya takımını mağlup edebilen Roma, evindeki bütün maçları kazandı.

Finale nasıl geldiler. Yaptığı 8 maçta beş galibiyet üç yenilgi alan Roma, Göteborg (İsveç), CSKA Sofya (Bulgaristan), Dinamo Berlin (D.Almanya) ve yarı finalde Dundee United'i (İskoçya) elledi. Liverpool ise, OB Oderse (Danimarka), Atletico Bilbao (İspanya), Benfica (Portekiz) ve yarı finalde Dinamo Bükreş'i (Romanya) yenmeyi başardı. Liverpool'un 7 galibiyet bir beraberliği bulunuyor●

Muhtemel Kadrolar

ROMA

1. Tancredi
2. Nappi
3. Nela
4. Righetti
5. Falcao
6. Maldera
7. Conti
8. Cerezo
9. Pruzzo
10. Di Bartolomei
11. Graziani

Teknik Direktör:
Liedholm

LIVERPOOL

1. Grobbelar
2. Neal
3. Kennedy
4. Lawrenson
5. Whelan
6. Hansen
7. Dalglish
8. Lee
9. Rush
10. Johnstone
11. Souness

Menecer:
Fagan

Küçük Gloria

"Şahin Tepesi"nin bir türlü mutlu olamayan zavallı zenginlerinin dramı TRT yetkililerinin hızını kesmemiş olmalı ki, bu kez de, Vanderbilt ailesinin zengin üyelerinin dramı ekranlara geliyor. Anneler, halalar, anne ve babaanneler birbirlerini yerken 10 yaşındaki küçük mirasçı Gloria çok kötü anlar yaşar. Barbara Goldsmith'in çok satan bir romanından uyarlanan bu yeni dizinin oyuncu kadrosu ise dayanılır gibi değil: Ailenin en yaşlı kadın üyesi rolünde Bette Davis,

Bette Davis (üstte), Christopher Plummer (yanda) bir araya geldiler

"Küçük Gloria"

hala rolünde Angela Lansbury, baba rolünde Christopher Plummer, Gloria'nın anneannesi rolünde Glynis Johns, ayrıca Martin Balsam, Maureen Stapleton, Lucy Gutteridge. Küçük Gloria rolünü ise Jennifer Dundas oynuyor. Dizi dört hafta sürecek.

(28 Mayıs Pazartesi)

Yine iki eski oyuncu Glynis Johns ve Angela Lansbury "Küçük Gloria"da

Belgin
Doruk
ve
Zeki
Müren

HAFTANIN
TV FİLMLERİ

Hep O Şarkı

Yönetmen: Atıf Yılmaz Oynayanlar: Zeki Müren, Belgin Doruk, Reha Yurdakul, Bedia Muvahhit, Avni Dilligil.

Zengin genç kız ve sesi çok güzel olan yoksul bir köylü gencin binbir türlü güçlüklerle karşılaşan aşklarının öyküsü. 1960'lı yılların insana baygınlık verecek kadar kötü klasik öyküsü, kötü oyunculuk. Zeki Müren'in şarkılarından başka (eğer seviyorsanız) hiçbir özelliği olmayan bir film.

(31 Mayıs Perşembe)

İstanbul'un Fethi

Yönetmen: Aydın Arakon, Oyn: Sami Ayanoğlu, Turan Seyfioglu, Filiz Tekin, Reşit Gürzap.

Sultan Şehir Aziz İstanbul

İstanbul'un fethedildiği ay olan mayıs ayının sonları yaklaşınca Ayanoğlu ailesi Türkiye'nin en ünlü ailesi haline geliyor. 29 mayıs gecesi İstanbul'un Fethi adlı filmde Sami Ayanoğlu'ndan sonra bu gece başlayacak olan üç bölümlük dizide Bora Ayanoğlu'nu izleyeceğiz. Tabii her ikisi de Fatih Sultan Mehmet rolünde.

Fatih yıldönümü dolayısıyla yapım ve yönetimi Özdemir Birsnel tarafından gerçekleştirilen "Sultan Şehir Aziz İstanbul" üç bölüm halinde gösterilecek. TRT basın bültenine göre belgesel bir nitelik taşıyan filmin başlıca rollerini Bora Ayanoğlu, Agah Hün, Adnan Bircik, Mümtaz Alpaslan paylaşıyorlar. Filmin ana temasını Fatih'in İstanbul'u ele geçirdikten sonra ken-

ca Sinan mimarisi ve onu izleyen rokoko ve yozlaşma da konu edilecek.

TRT fethin yıldönümü dolayısıyla oldukça kötü olan bu yerli tarihi macera filmi neden ekranlara getiriyor bilinmez. Filmin sinema-severlerin ilgisini çekebilecek tek yanı Türk sinemasının en iyi oyuncularından biri olan Turan Seyfioglu'nun başrollerden birinde olması. Bunu yeterli bulmayanlara zamanlarını boşa harcamamalarını öneririz. 1951 yapımı, 95 dakika.

29 Mayıs Salı

Zaferin Bedeli

(The Reivers) Yönetmen: Mark Rydell, Oyn: Steve McQueen, Sharon Mitch Vogel.

Mark Rydell daha çok TV dizileriyle ünlü ama bizde pek tanınma-

TELEVİZYON

yan bir yönetmen. Bu gece izleyeceğimiz "Zaferin Bedeli" yönetmenin ikinci sinema filmi ve ilk gösterildiği zaman oldukça ilgiyle karşılanmıştı. Tabii bunda başrolü oynayan Steve McQueen'in de önemli bir rolü vardı. Film, aileye ait bir arabanın kaçırılıp bir atla takas edilmesinden sonra gelişen olaylar çerçevesinde dönüyor. İddiasız ama sıkılmadan izlenebilecek bir film. 1969 yapımı, 95 dakika.

(2 Haziran Cumartesi)

Benji

(Benji) Yönetmen: Joe Camp, Oyn: Frances Davier, Edgar Bucharan, Peter Breck.

"Benji" aynı zamanda filmin yapımcısı olan Joe Camp'in dostlarından 500 bin dolar borç bularak yönettiği ilk uzun film. Büyük firmalar ilgilenmediği için dağıtımını da kendisinin yaptığı bu "sokak köpeği öyküsü" büyük başarı kazandı ve 30 milyon dolar gelir sağladı. Film aslında biraz aptalca ama doğrudan doğruya insanın yüreğine hitap ettiği için oldukça da etkileyici. Hele çocuklar için çok keyif verici bir film. 1975 yapımı, 90 dakika.

(3 Haziran Pazar)

Sultan Şehir Aziz İstanbul üç bölümlük

NOKTA'NIN SEÇTİKLERİ

KONSER

Yeni Türkü Grubu, Edip Akbayram, Rahmi Saltuk açık hava konseri, 1 Haziran 1984 saat 18.00, Açık hava Tiyatrosu

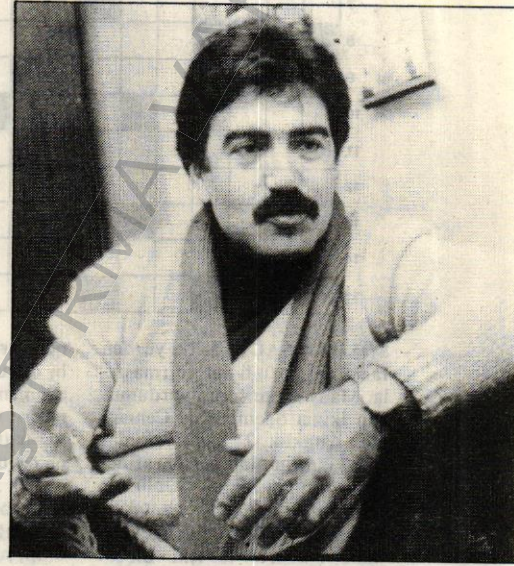
Üniversitelerarası Sanat Gösterileri kapsamında 1 Haziran Cuma akşamı Açık hava Tiyatrosu'nda ilginç bir konser var. Ankaralı sanatçılardan oluşan Yeni Türkü Grubu,

Edip Akbayram

Edip Akbayram ve Rahmi Saltuk bu gecede bir araya geliyorlar. Kısa sürede müzikseverlerin sempatisini kazanan Yeni Türkü Grubu, otantik ve anonim türküleriyile tanınan Edip Akbayram ve konserlerinde Pir Sultan'dan deyişleriyle seyirciyi coşturan Rahmi Saltuk geceyi şenlendirecekler. Edip Akbayram "Şan Tiyatrosu'nda verdiğimiz konserlerin giderleri çok olduğundan biletler de pahalı oluyor. Tabii her isteyen gelemiyor. Açık hava Tiyatrosu bu bakımdan oldukça avantajlı" derken, Rahmi Saltuk da "konserde neler söyleyeceksiniz" sorusunu; "bundan önceki konserlerde çok Pir Sultan söylüyordum. Artık halk bıkmıştır diye düşündüm ama yaptığım yoklamalarda benden Pir Sultan söylemem isteniyor. Onun için Pir Sultan'dan epeyce çalacağım. Ayrıca bazen izleyicilerle birlikte bazen de karşılıklı söyleyebileceğimiz türkülerini seçtim" diye yanıtıyor. Rahmi Saltuk, Almanya'da düzenlenen Türk Kültür Haftası nedeniyle 24-25 Nisan

tariflerinde bir dizi konser için Batı Berlin'e davet edilmiş, ancak 8 Ağustos'ta Bodrum'da verdiği konserde liste dışı (Leylim ley Drama

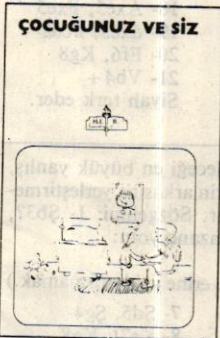

Rahmi Saltuk

köprüsü, gibi) türkü okumaktan hakkında dava açılmış ve pasaport alamadığı için yurtdışına çıkamamıştı.

KİTAP

Çocuğunuz ve Siz, Doç. Dr. Güler Okman Fişek ve Zafer Sükan, Milli Eğitim Basımevi, 1983, 124 sayfa, 95 TL.

Çocuğunuz ve Siz adlı kitap, Boğaziçi Üniversitesi tarafından hazırlanan, "Türkiye'de Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitim Projesi Ürünleri" arasında

yer alıyor. Kitabın hazırlanmasında; çoğu anne-babanın çocuklarını en iyi ve sağlıklı bir şekilde yetiştirmek içgüdüüne ve isteğine sahip olduğu inancı rol oynamış. Çocuk gelişimi ile ilgili uzmanlar, anne-babanın bu isteklerini gerçekleştirmede çoğu zaman çaresizliğe düştüğünü belirtiyorlar. Anne-babaların çocuk yetiştirirken aldıkları

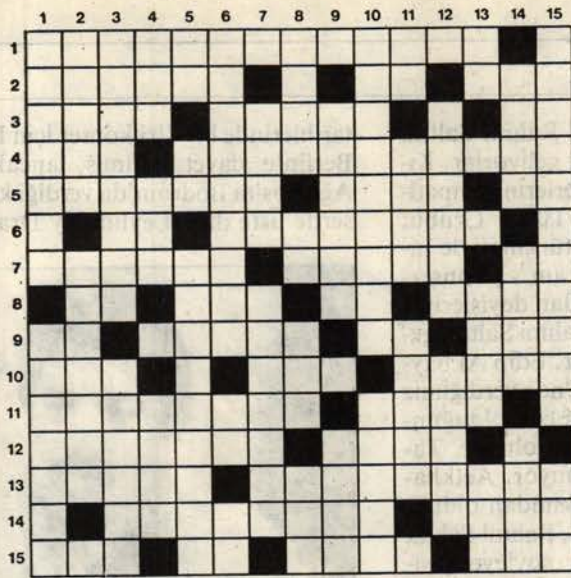
örnek, kendi anne-babalarının yöntemleri ile sınırlı kalabiliyor. Ancak değişen toplum ve yaşam koşulları içinde eski usullerin geçerliliğini yitirdiği de bir gerçek. **Çocuğunuz ve Siz**, böyle bir değişim ortamında, anne-babaya çocuk yetiştirme yöntemleri konusunda bilgi ve "çocuğa" yönelik duyarlılık vermeyi amaçlıyor. Başucu kitabı olarak nitelendirilebilen kitap, anne-babaya, kendine güvenli, başkalarına saygılı, sorumluluk sahibi ve mutlu bir çocuk yetiştirebilme yolunda yardımcı olmaya yönelik.

İki ana bölümden oluşan kitabın, ilk bölümünü Doç. Dr. Güler Okman Fişek yazmış. **Çocuğa Kişi Olarak Yaklaşım** adlı bölümde; değişik yaş gruplarında çocukların zekâ, ahlâk ve kişilik gelişimi ile ilgili bilgiler, örnekler ile veriliyor. Anne-babanın çocuğa yaklaşımındaki farklı yöntemlerden olan "cezacı, izinci, karışık ve güven verici" tavırlar ve çocukta yarattığı davranışsal sonuçlar sergileniyor. Kitabın bu bölümünde; anne-baba ve çocuk diyalogundaki gerekli öğelerden olan "dinleme-laf anlatma-

uzlaşma ve çeşitli terbiye" yöntemleri açıklanıyor. Son olarak, birinci bölüm, birçok anne babayı tedirgin eden konulara pratik öneriler getiriyor: Tik, kekemelik, parmak emme, altını islatma, yalan söyleme, çalma, saldırganlık, tek çocuk olma, çalışkan anne, anne-baba sürdürüşmesi vb...

Kitabın ikinci bölümü olan **Gelişme-Beslenme-Sağlık**'ıysa, Zafer Sükan hazırlamış. Bu bölümde çocuğun gelişimi yaş özelliklerine göre anlatılmış. Özellikle 3-6 yaş çocukları için verilen gelişme standartları anne-babalara değerlendirme yapmaları konusunda kolaylık getiriyor. Verilen pratik öneriler, "yemek yeme, hasta çocuğa bakma, çocuğun güvenliği" gibi endişe verebilecek, problem olabilecek konularda anne-babalara yardımcı olma niteliğinde.

Fuat Kırçalı'nın sade ancak konuya yakın, esprili çizimleri kitaba sıcaklık kazandırıyor. Çocuğunu iyi yetiştirmek için çaba göstermeye hazır anne-baba için hazırlanan kitabın dili sade, bilgileri uygulamaya yönelik hazırlanmış.

SOLDAN SAĞA: 1- İki yüzden fazla kuş türünü barındırmasıyla, Manyas'tan sonra yurdumuzun ikinci önemli Kuş Cenneti olan bataklık. 2- İzmir yakınlarında kurulu olan petrol rafinerisi - Duman lekesi - Ünlü bir ozanımızın soyadı. 3- Çay, şeker, tarçın, limon ve rom ya da kan yakla yapılan bir tür içki - Bir şeyin olmasına az kaldığını belirten deyim sözü - "Kıta" sözcüğünün kısa yazılışı. 4- Gösteriş, çaka - İnsanın ve dünyanın sonunu, öbür dünyayı anlatmaya çalışan Tanrıbilim kolu. 5- Yunan mitolojisinde intikam tanrısı - Doğu Anadolu'da bir göl Yüze sürülen pembe düzgün. 6- İlave - Batı Akdeniz'de İtalya'ya ait bir ada. 7- Tanınan, bili-

nen varlıkları; görme, işitme gibi duyu organları yoluyla ayırt edememe durumu - Argoda geneleve verilen ad - Sümerler'de sağlık tanrısı. 8- Türk müziğine özgü bir çalgı - Yunan rakısı - Lirik Japon dramı - CI simgesiyle gösterilen basit bir element. 9- Uçağın ortası - Haiti kökenli olup, rumba ve çaçaya benzeyen bir dans - Zirkonyumun simgesi - Pearl Buck'ın, bir Çinli ailenin yaşantısını anlattığı ünlü romanı. 10- Mesafe - Büyükanne - Ödenmesi gereken bir paranın, alacağı sayılarak bir bölümünün ödenmesi. 11- İnce ve uzun Havana püresi - Akla ve gerçeğe aykırı. 12- Hastalık niteliğinde olmamakla birlikte, alışılmıştan sapma durumu - Nokta. 13-

BULMACA

Ayakkabıcılar ve ciltçiler tarafından kullanılan bir tür yapıştırıcı - M.Ö. 73 yılında Roma'ya karşı ayaklanan kölelerin lideri olan ünlü gladyatör. 14- İgor Stravinski'nin bestelediği ünlü bir bale müziği - Çanakale Boğazı'nın doğu kıyısında pek çok deniz kazasının meydana geldiği bir burun. 15- Bir tür erkek deve - Rutenyumun simgesi - Güney Amerika'da yaşayan büyük boylu evcil hayvan - Cilve.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- Marmara Bölgesi'nde bir göl - Kılığın ya da eşyasının düzgün ve temiz olmasına özenmeyip düzensizlik içinde yaşayan. 2- Osmanlılar'da kapıkulu askerlerine, saray ve devlet örgütlerindeki görevlilere üç ayda bir verilen ücret - Paraguay'ın para birimi. 3- Cildi ovmak için kullanılan yumuşak kıvamlı ya da sıvı ilaç - Başlıklı bir çeşit spor çeket. 4- Gelinlerin başlarına takılan süs - Yankı - Amonyum hidrojeni yerine bir asit kökünün geçmesiyle oluşan bileşiklerin adı. 5- Pantolonun apış arasına gelen yeri - Notada duraklama zamanı - 1919-1982 yılları arasında yaşamış ve tiyatro oyunculuğunun yanı sıra Haraç Mezat, Evrende Ellerimiz gibi şiir kitaplarıyla da tanınmış Türk ozanı. 6- Kişinin kendisine karşı duyduğu aşırı hayranlık - Yabancı - Bir gösterme sıfatı. 7- Çok uzak, en uzak - Dikilitaş. 8- Geminin yürütmesine hizmet eden direk, serçe, ip, halat ve yelken takımı - Rubid-

yumun simgesi - En küçük izci kuruluğu - Eskiden kullanılan akçadan küçük metal para. 9- Atatürk'ün kendisinden dört yaş küçük olan kız kardeşi Makbule Hanım'ın soyadı - Osmanlı İmparatorluğu zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen san. 10- Kimi balıkların iste kurutularak yapılan pastırması - Altın simgesini aldığı Latince adı. 11- İye, sahip - Atın bir çeşit türs yürüyüşü - Bir Afrika ülkesinin başkenti. 12- Alkollü bir içki - Eskiden Filistin topraklarına verilen ad. 13- Şarkı, türkü - Asya'da bir ülke - Bektaşilik ve Mevlevilik'te tarikat kardeşi. 14- Uskulmruya benzer, eti lezzetli bir balık - Bir Avrupa ülkesinin başkenti - Bir çeşit küçük atmaca. 15- Müzik öğrenimini Bela Bartok ve Zoltan Kodaly'nin yanında yapmış, uzun yıllar Minneapolis Orkestrasını yönetmiş ve bu orkestrayla Ankara ile İstanbul'da da konserler vermiş dünyaca ünlü Macar asıllı orkestra şefi - İnce karnişi.

SATRANÇ

Günlüğümüzde açılış bilgisi öylesine genişlemiş, oyunun ilk hamleleri ile ilgili kuramlar öylesine geliştirilmiştir ki, bir oyuncunun Beyazla oynaması ona daha ilk hamlelerde sınırlı da olsa üstünlüğü ele geçirme şansı verebilmektedir. Buna karşılık siyahla oynayan oyunculara etkinlik sağlayan karşı saldırı yöntemleri, feda hamlelerine dayanan kazançlı devam yolları da geliştirilmiştir. Beyazla oynayan bir oyuncu için tehlikenin daha da büyüğü, Siyahın önceden hazırladığı sürprizli bir yanışla kuram dışına çıkmasıdır. Bu durumda Beyaz iki seçenekle karşı karşıya kalmaktadır: Ya kuram dışına çıkmamaya çalışarak rakibinin önceden yaptığı derin çözümlere oyun içinde karşılık bulacaktır ya da elindeki önceliği karşı tarafa kaptırmamak için yaratıcı olmak gereği duyacaktır. Bu ikinci durumda artık, kuramın güvenilir yolları söz konusu olmayacaktır.

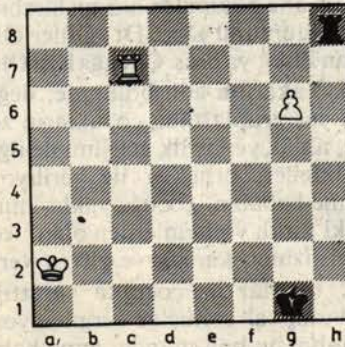
Sözgelimi "Hollandalı Savunması" adı verilen ve, 1- d4, f5 hamleleriyle başlayan yöntem, Siyah için elverişli devam yolları alışılmışın dışına çıkarak iyi duruma geçme olanağı sağlayabilmektedir. Beyazın ikinci hamlesi olan 2- e4, Siyah açısından derinlemesine araştırılmıştır. Ancak, üstteki oyunda tuzaklı bir devam yoluyla Siyahın nasıl alt edildiğini görüyoruz.

Rajkovic - Lauri
(Yugoslavya) (Malta)
Hollanda Savunması
Malta-1984

1- d4, f5	4- Fg3, f4
2- Fg5, g6	5- e3, h5
(2- ..., h6	(6- fxc3,
Ünlü bir tuzağa	Vh5 + mat)
yo! açabilir:	6- Fd3, Kh6
3- Fh4, g5	7- Vxh4 + !)

3- e4, fxe4	15- Af3, b6
4- Ac3, Af6	16- Ad3, Fd7
5- h4, Fg7?	(16- ..., Axd4
6- h5, Axh5?	17- Axd4, Fxd4
7- Kxh5!, gxh5	18- Af4)
8- Vxh5 +, Şf8	17- Ade5, Axe5
9- Fh6, e6	18- Axe5, Fxe5
10- Axe4, Ve7	19- dxe5, Fc6?
11- 0-0-0, d5	20- Ff6, Kg8
12- Ac5, Vf6	21- Vb4 +
13- Fg5, Vg6	Siyah terk eder.
14- Vh4, Ac6	

David Gurgenzidze-1981

Beyaz oynar; kazanır.

Beyazın yapabileceği en büyük yanış, Siyahın kalesini, erin arkasına yerleştirmesine izin vermektedir. Sözgelimi: 1- Şb3?, Kh5! berabere. Kazanç yolu:

- 1- g7, Kb8
(Amacı beyaz şahı, erine yaklaştırmamak.)
2- Kb7!, Kc8	7- Şd5, Şg4
3- Şb3, Şg2	8- Ke7!, Kg8
4- Kc7!, Kd8	9- Şe6, Şg5
5- Şc4, Şg3	10- Şf7
6- Kd7!, Ke8	

Geçen haftaki problemin çözümü: 1- Va6 (bekleme hamlesi)

1- ..., Şd5	2- Af2 + mat
2- Vc6 + mat	1- ..., Şe3
1- ..., Şf5	2- Ac5 + mat
2- Vg6 + mat	1- ..., f3
1- ..., Şf3	2- Vc6 + mat

Lord Extra

Avrupa'nın en çok satılan hafif sigarası.

*Çağdaş sigara meraklılarının tercihi,
hafif sigaralar yönündedir.*

*LORD EXTRA, en kaliteli hafif tütünlerden
en titiz standartlara uygun olarak
imal edilir.*

*LORD EXTRA'da
nikotin oranı düşüktür.*

*LORD EXTRA'yı seçin.
Gerçek hafif sigarayı için.
Nefis tadını keşfedin.*

Almanya'dan ithal edilen LORD EXTRA: Zamanımızın tadı.

“Zamanla 27 Mayıs’ın amaçları gerçekleşir”

NOKTA'NIN KONUĞU / **Mucip ATAKLI**

1919’da Erzurum’da doğan **Mucip Ataklı** 1940’da Harp Okulunu bitirerek havacı asteğmen olarak orduya katıldı. 1949’da Hava Harp Akademisi’ni bitirdi. 1960 İhtilaline İstanbul’da katıldı. Milli Birlik Komitesi üyesi olarak görev yaptı. 1961’de general oldu ve Cumhuriyet Senatosu’nda tabii senatör olarak 12 Eylül 1980 tarihine kadar görev yaptı. Halen Halkçı Parti milletvekili olarak politik yaşamını sürdürüyor.

Nokta: Sayın Ataklı, 27 Mayıs Devrimini gerçekleştirirken amaçlarınız neydi?

Ataklı: Bir devlette siyasi iktidarlar hukuk, adalet, ahlak, kamu yararı ve kamu hizmetleri fikrini temsil etmekle eşitlik ve tarafsızlık ilkelerini uygulamakla yükümlüdürler. 27 Mayıs Devrimi’nden önceki iktidar maalesef tüm bu niteliklerini yitirmiş, kişisel çıkar ve ihtiraslarla, zümre çıkarlarını temsil eden maddi bir kuvvet haline gelmişti. O günkü görüntüsüyle siyasi iktidar, devletin tüm organ ve müesseselerini devletin dayanağı olan Atatürk ilke ve devrimleriyle çatışmaya, özgürlükçü demokratik düzenin tüm kurallarıyla bir boğuşma içerisine sokmuştu. Hak ve hukukla devlet fikriyle hiçbir ilişkisi ve ilgisi olmayan böyle bir siyasi güce artık güven duyulamaz, itibar edilemezdi. Meşruluk bakımından da durum aynıydı. Bir hükümetin meşruluğu, sadece iktidara gelişinde değil, iktidarda da meşruluğunu devam ettirmesiyle mümkündür. O günkü iktidarın tüm uyarmalara rağmen sahip olduğu çoğunlukla Meclisi işlemez hale getirerek totaliter bir düzene yol açması ihtilal şartlarının hazırlanmasına olanak sağlamıştır. Devlet nizamını bozan, sosyal müesseseleri işlemez hale getiren, bu müesseselerin dayandığı ahlak temellerini yok etmeye çalışan, devlet varlığının sembolü olan adalet mekanizması ve silahlı kuvvetlerinin bilim müesseselerinin kişiliklerini tezyif ve tahrif eden Atatürk ilke ve devrimlerini yok etmeye çalışan fiili bir durum ancak bir ihtilal ile önlenebilirdi. 27 Mayıs

Devrimi, siyasi iktidarı yerinden alıp, tahrip ettiklerini onarmak ve yüzyıllardır mücadelesi sürdürülen özgürlükçü demokratik düzene tüm kural ve kurumlarıyla geçmek amaçlarını gerçekleştirmek için yapıldı.

27 Mayıs sabahı unutulmayacak bir gündü. Tüm ulus beklediğini bulmuştu. Devrim için hazırlanan millet hiçbir mukavemetle karşılaşmadı. Kansıız bir ihtilal oldu. Bu temenni ettiğimiz en büyük armağandı bize. O sabah İstanbul’da Harbiye’de Ordu Karargâhı’nın bahçesine temiz hava almak için çıktığımızda cıvır apartmanların tüm pencerelerini açan, çarşafklar, bayraklar sallayarak biziselayan ve 27 Mayıs Devrimini kutlayan vatandaşlarla karşılaştık.

Nokta: Bugün, geçmişe baktığınızda bu amaçlardan ne kadarının gerçekleştirilmiş olduğunu görüyorsunuz?

Ataklı: 27 Mayıs’tan bugüne kadar geçen dönem içerisinde zaman zaman demokratik düzenin kesintiye uğraması, kanımca 27 Mayıs’ın amacının gerçekleşmesinde fazla bir engel teşkil etmemiştir. 27 Mayıs’ın temel amacı özgürlükçü, çoğulcu demokratik düzenin kurulması için bu temel görüş, bugün ulusca benimsenmiştir. Çetin de olsa zamanla bütün engeller yıkılacak, 27 Mayıs’ın amaçları gerçekleşecektir. Çünkü bu amaçlar, in-

sanca, haysiyetli yaşamın gereklidir.

Nokta: 1960 Anayasası’nı hazırlarken, daha sonraki yıllarda bu anayasanın kınanacağını ve bu anayasayı hazırlamaktan ötürü suçlanacağını düşünüyor muydunuz?

Ataklı: Elbette düşündük. En mükemmeli bulmak, bulsanız da herkese beğendirmek olanağı yok. 27 Mayıs Anayasası’nın değerinin sağduyu ve insaf sahiplerince takdir edildiği ve gün geçtikçe de suçlayanlar tarafından da takdir edileceği kanısındayız.

Nokta: Sizce 27 Mayıs devriminin Türk siyasal hayatı içindeki yeri nedir?

Ataklı: 27 Mayıs Devrimi Türk siyasi hayatında unutulmuş, inkar edilmiş, tahribine girişilmiş olan Atatürk ilke ve devrimlerinin tekrar ele alınmasına ve geliştirilmesine, devletin temelden sarsılmış olan iç ve dış itibarının iade edilmesine, tehlikeye düşen milli varlığı ve demokratik düzeni kurtarmak ve totaliter zihniyeti tasfiye ederek demokratik zihniyetli bir idare kurmaya olanak sağlamıştır.

Nokta: Genel olarak askeri müdahaleleri Türk siyasal hayatı açısından bugün nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ataklı: Türk siyasi hayatında askeri müdahaleler genel olarak sivil idarenin yönetimi çaresiz hale getirdiği şartlarda yapılır. Özellikle az gelişmiş ülkelerde askeri müdahalelerin çağımızın koşullarına göre olumlu sonuçlar getirmesi olanağı çok azdır. Genel olarak Türkiye ve benzeri ülkelerde politikacılar ihtilal ortamını hazırlarlar. Türkiye’de askeri müdahaleler kısa sürede demokratik rejime dönüş amacına yönelik olmaktadır. Bununla beraber askeri müdahaleler demokrasimizin gelişmesinde gecikme amili olmaktadır. Demokratik rejimimizin yaşaması ve gelişmesi için tüm politikacılara, özellikle partileri yönetenlere askeri müdahalelere fırsat vermeyecek akılcı, basiretli ve özverili bir davranışla, yurduna, ulusuna ve rejime hizmet edebileceklerini hatırlatmak isterim.

Amerika'ya en kısa yol: Pan Am.

ABD'nin 45'ten fazla kentine tek bilet, tek işlem, tek havayolu.

ABD'nin hemen bütün kentleri Pan Am'in iç hatlar örgüsü içindedir.

Bir havayoluyla Atlantik'i geçip Amerika'da gideceğiniz kente ulaşmak için, bir başka havayoluna başvuracağınıza, doğrudan doğruya Pan Am'a gelin. Yolculuğunuzun başından sonuna kadar tek havayoluyla, İsviçre üzerinden Pan Am'la uçun.

Yalnız Pan Am'da Avrupa ile Amerika tek çatı altındadır.

New York'ta JFK Havaalanı'nda bağlantılı bir sefere mi yetişeceksiniz? Geldiğiniz havayolunu değiştirmesenez bile mutlaka terminal değiştireceksiniz.

Oysa, Pan Am'in kendi havaalanı Worldport'ta bütün dış ve iç hatlar aynı çatı altındadır.

Yalnız Pan Am'da Ücretsiz Helikopter Servisi vardır.

ATLANTA	CHICAGO	MINNEAPOLIS/ ST. PAUL		
AUSTIN	CINCINNATI	NASHVILLE		
BOSTON	CLEVELAND	NEWARK		
BUFFALO/ NIAGARA FALLS	DALLAS/FT. WORTH			
CHARLOTTE	DETROIT			
	FORT MYERS			
	HARTFORD/ SPRINGFIELD			
	HONOLULU			
	HOUSTON			
	INDIANAPOLIS			
	ITHACA			
	KANSAS CITY			
	LOS ANGELES			
	MEMPHIS			
	MIAMI			

Pan Am'in kendi havaalanı Worldport'ta, Birinci Sınıf ve Clipper Sınıf yolcuları bir başka özel hizmetten daha yararlanırlar. Manhattan'a 8 dakika, Newark'a 15 dakikada ulaşan ücretsiz helikopter servisi.

Yalnız Pan Am'in Transatlantik Filosu tamamen 747 Jet'lerden kuruludur.

Pan Am'in atlantikaşırı seferlerinde lüks, konforlu 747 Jetleriyle uçarsınız. Hem daha rahat edersiniz, hem de

üç sınıfından herhangi birini seçme hakkına sahip olursunuz.

Bir dahaki Amerika yolculuğunuzda siz rahatı seçin. İsviçre üzerinden Pan Am'la uçun.

Bilgi almak, yer ayırtmak için Seyahat Acentenize gidin, ya da Pan Am'a telefon edin:

İstanbul 147 45 30 - 148 10 50,
Yeşilköy Terminali 573 77 09 -
573 79 37, Adana 17071,
Ankara 13 88 91, İzmir 21 42 62.

Pan Am Tecrübesi Aşılmaz.

Pan Am Helikopter Servisi Omniflight Helicopter Services Inc. tarafından sağlanmaktadır.

Haberleşmede Tasarruf...

Elektronik telefon santrali Spacenet'in tüm modellerine Çağrı Kayıt Sistemi eklenebiliyor. Çağrı Kayıt Sistemi, görüşmelerin zamanını, süresini, maliyetini, arayanı, aranan numarayı ve diğer önemli bilgileri, anında yazılı olarak veriyor.

Çağrı Kayıt Sistemli Spacenet kullanıyorsanız, haberleşme giderlerinde büyük tasarruf sağlarsınız.

Elektronik Özel Telefon Santrali
spaceNET

Netas

Nathan Electric Telekomünikasyon A.Ş.

Alemdağ Caddesi, Ümraniye, Üsküdar, İSTANBUL TEL: 335 1100 TELEKS: 22413 netf tr.
ANKARA BÜROSU: Sümer Sok. 39/4-6 Demirtepe, ANKARA TEL: 29 93 90 TELEKS: 42472 neta tr.
İZMİR BÜRO: 1380. Sok. Alyans Apt. B-Blok No: 2 Kat 4 D.7 Alsancak, İZMİR TEL: 21 65 06 - 21 48 95